

KAKSISUUNTAISTA KOTOUTUMISTA KANSALAISTOIMIN- NASSA

Mirja Marold
Maisterintutkielma
Kulttuurit ja yhteisöt muut-
tuvassa maailmassa
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Historian ja etnologian laitos
Tekijä Mirja Marold	
Työn nimi Kaksisuuntaista kotoutumista kansalaistoiminnassa	
Oppiaine Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Maaliskuu 2024	Sivumäärä 70
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maisterintutkielmani aiheena on <i>kaksisuuntainen kotoutuminen kansalaistoiminnassa</i>. Aihetta tutkin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -vapaaehtoistoiminnan kontekstissa. Opinnäytetyöni sijoittuu etnologiselle tieteenkentälle ja on toteutettu etnografisella otteella. Tutkielmani on kvalitatiivinen. Aineiston keräsin haastattelemalla neljää toiminnassa mukana olevaa suomalaista vapaaehtoista. Aineiston analyysin tein sisällönanalyysin ja teemoittelun periaatteilla.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoite on tuottaa tietoa työn tilaajalle Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirille: tutkin Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa mukana olevien suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia ja niiden merkityksiä. Tavoitteenani on lisätä yhteiskunnallista tietoisuutta ja keskustelua kaksisuuntaisen kotoutumisen tematiikasta.</p> <p>Maahanmuutto on laaja ja merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö, jota on tutkittu paljon ja poikkitieteellisesti. Suomi on monikulttuurisempi kuin koskaan aiemmin. Jo lähes 10 %:lla suomalaisista on tausta ulkomailla (vuonna 2021). Maahanmuuttotutkimus on kuitenkin usein maahanmuuttajakeskeistä. Vastaanottava yhteiskunta ja siellä tapahtuvat ilmiöt ovat jääneet liian vähälle huomiolle. Suomalaisten vapaaehtoisten ääni tulee saada esiin ja kuuluville. Ruohonjuuritasolla voi kuulla ääntä, jota ei löydy virallisista hallitusraporteista tai kotoutumissuunnitelmista.</p> <p>Maisterintutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu sosiologi Lea M. Klarenbeekin kehittämän <i>relational integration</i> -käsitteen ympärille. Klarenbeekin mukaan kaksisuuntaista kotoutumista tulisi ensisijaisesti tarkastella ihmissuhteissa tapahtuvana ilmiönä ja <i>yhteisenä prosessina</i>.</p> <p>Haastatteluaineisto piirsi kuvaa suomalaisista vapaaehtoisista, jotka olivat motivoituneita ja innostuneita auttamaan maahanmuuttaneita äitejä kotoutumaan. Vapaaehtoistoiminta koettiin antoisaksi, mutta ajoittain haastavaksi ja jopa ristiriitaiseksi. Vapaaehtoiset kohtasivat yllättäviä ja raskaitakin teemoja YMÄ-toiminnan aikana, esimerkkeinä sota, sairaudet ja yksinäisyys. Tutkielmani yksi huomio ja ehdotus MLL:lle toiminnan kehittämiseksi onkin, että vapaaehtoisten kokema tunnekuorma tulisi ottaa vahvemmin toiminnan agendalle ja kehittää työkaluja sekä tukimuotoja vapaaehtoisten tukemiseksi.</p>	
Asiasanat: kaksisuuntainen kotoutuminen, vapaaehtoistoiminta	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto, JYX	
Muita tietoja:	

KUVIOT

KUVIO 1	Vapaaehtoistoiminnan timanttimali	33
---------	---	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Millä aloilla Suomessa tehdään vapaaehtoistyötä? 3

TAULUKKO 2 Kotoutuminen ja kaksisuuntainen kotoutuminen internetin hakupal-
veluissa.....5

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Taustaa tutkimukselle	2
1.2	Tutkimuksen konteksti.....	4
1.3	Tutkimuksen tavoite ja etnologinen polku	6
1.4	Tarinani eli miten päädyin tähän aiheeseen?.....	8
2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KYSYMYKSET	11
3	KÄSITTEET JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS	13
3.1	Integraatio, kotoutuminen ja kaksisuuntainen kotoutuminen.....	13
3.2	Kasisuuntaisen kotoutumisen malli	15
3.3	Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta	17
3.4	Kantaväestö vai valtaväestö? Entäpä kuka on suomalainen?	19
4	AINEISTOT JA MENETELMÄT	22
4.1	Laadullisesta tutkimuksesta	22
4.2	Haastattelu tutkimusmenetelmänä	24
4.3	Aineistonkeruu	26
4.4	Analyysimenetelmät.....	28
4.5	Tutkimusetiikka ja aineistonhallinta	30
5	YMÄ-TOIMINNAN SISÄLLÖT JA MERKITYKSET	32
5.1	Suomalaisten vapaaehtoisten taustat	32
5.2	Yhteydenpito ja kommunikaatio	35
5.3	Yhdessäolo	36
5.4	Yllätyksiä	38
5.5	Oppiminen	42
6	YSTÄVYYTTÄ VAI TUETTUA VAPAAEHTOISTOIMINTAA?.....	45
6.1	Ristiriitoja ystävyydessä.....	45
6.2	Tuettu vapaaehtoistoiminta ystävyyden tilalle	46
6.3	Tunnekuorma vapaaehtoistoiminnassa.....	49
7	LOPUKSI.....	51
7.1	Yhteenveto tuloksista	51
7.2	Reflektio.....	52
	LÄHTEET	56

Tutkimusaineistot.....	56
Kirjallisuus.....	56
LIITTEET	65

1 JOHDANTO

Maisterintutkielmani aiheena on *kaksisuuntainen kotoutuminen kansalaistoiminnassa*. Tutkielma on laadullinen ja sijoittuu etnologiselle tieteenkentälle. Aihetta tutkin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -vapaaehtoistoiminnan kontekstissa. Aineiston keräsin haastattelemalla toiminnassa mukana olevia suomalaisia vapaaehtoisia. Osallistuin myös kahdelle heidän ystävätapaamisellensa tehden havaintoja ja kirjoittaen havainnoista päiväkirjaa.

Maisterintutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu sosiologian tutkijatohtorin Lea M. Klarenbeekin (2021) kehittämän *relational integration* -käsitteen ympärille. Klarenbeekin (2021, 3-5) mukaan kaksisuuntaista kotoutumista tulisi ennen kaikkea tarkastella ihmissuhteissa tapahtuvana ilmiönä. Aineiston analyysinä käytin sisälönanalyysiä ja teemoittelua.

Opinnäytetyöni päämääränä on tuottaa tietoa työn tilaajalle Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirille suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksista Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa. Tutkielmassa pyrin pääsemään lähelle suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia ja kokemuksille annettuja merkityksiä kansalaistoiminnassa maahanmuuttaneiden äitien parissa. Tämän lisäksi tahdon herättää entistä enemmän yhteiskunnallista keskustelua kaksisuuntaisen kotoutumisen tematiikasta. Suomalaisten vapaaehtoisten ääni tulee saada esiin ja kuuluville. Ruohonjuuritasolla voi kuulla ääntä, jota ei löydy virallisista hallitusraporteista tai kotoutumissuunnitelmista. Suomalaisten vapaaehtoisten äänen nostaminen tarkastelun kohteeksi lisää tietoisuutta kaksisuuntaisesta kotoutumisesta, erityisesti kansalaistoiminnan näkökulmasta.

Kansalaistoiminnalla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan kansalaisten yleishyödyllistä toimintaa yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyväksi (ks. tarkemmin luku 3.3). Tutkielmassani lähestyn kansalaistoimintaa järjestötoiminnan kautta. Näen kansalaistoiminnan yhteiskunnan muutosvoimana ja resurssina, jolla on painoarvoa yhteiskunnallisena omantunnon äänenä (Eskelinen & Lundbom 2022; Kattilakoski, Kumpulainen & Luonila 2023).

Kaksisuuntaisella kotoutumisella tarkoitan prosessia, jossa maahanmuuttanut ja vastaanottavan yhteiskunnan edustaja **yhdessä kotoutuvat**. Ymmärrän kaksisuuntaisen kotoutumisen yhteisenä prosessina, jossa ei ole erottelua niiden välillä, joiden ”kuuluu” kotoutua ja joita kotoutuminen ei kosketa (Klarenbeek 2019, 11–13; ks. lisää luku 3.2).

Maahanmuuttaneella tutkielmassa tarkoitetaan henkilöä, joka asuu pysyvästi Suomessa (on saanut oleskeluoikeuden), mutta on syntynyt ulkomailla (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021, 23). Tämän tutkielman maahanmuuttaneet ovat Suomeen muuttaneita henkilöitä, joilla on tausta ulkomailla. Tutkielman kohteena on kuitenkin maahanmuuttaneiden äitien kanssa tehtävä vapaaehtoistoiminta, jossa korostuu kaksisuuntainen vuorovaikutus maahanmuuttaneiden äitien ja taustaltaan suomalaisten henkilöiden välillä.

Suomalaisilla vapaaehtoisilla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä vastaanottavan yhteiskunnan edustajia. Maahanmuuttovirasto määrittelee Suomen kansalaisen henkilöksi, joka on syntymän perusteella tai myöhemmin muulla tavoin saanut Suomen kansalaisuuden (Migri 2024). Tilastokeskus (2024) puolestaan määrittää suomalais-taustaiseksi henkilön, jolla vähintään toinen vanhemmista on Suomessa syntynyt. Virallisten kansalaisuusmääritelmien sijaan opinnäytetyössäni ymmärretään suomalaiset ennen kaikkea maahanmuuttokontekstin näkökulmasta vastaanottavan yhteiskunnan, eli Suomen, edustajina.

1.1 Taustaa tutkimukselle

Ketään ei saa kohdella huonommin kuin toista jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Tähän tiivistyy ajatus yhdenvertaisuudesta. *Syrjintä* on toisen laittamista eri asemaan iän, alkuperän, sukupuolen, uskonnon, vakaumuksen, kielen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Perustuslaki 731/1999, 6§; Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 8§; Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022.) Suomessa kolme tyypillisintä syytä kokea syrjintää ovat romaniväestöön kuuluminen, etninen alkuperä ja ihonväri (Eurobarometer 2019). Syrjinnän käsite sisältää ajatuksen niin syrjintäkokemuksista kuin syrjintätapauksistakin. Kokemus siitä, että on tullut kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti, on yksilöllinen ja subjektiivinen. Yksilön kokema syrjintä voi olla hyvinkin vahingollista hänelle itselleen, vaikkei se lain mukaan täyttäisikään syrjinnän määritelmää. (Rask, Castaneda & Seppänen 2020, 91.)

Suomi on Euroopan Unionin syrjivin maa. Tällaiseen lopputulokseen päätyi vuonna 2018 tehty tutkimus, jossa selvitettiin afrikkalaistaustaisten maahanmuuttajien kokemaa syrjintää kahdessatoista eri Euroopan Unionin maassa (European Union Agency For Fundamental Rights 2018). Tutkimuksessa syrjinnällä tarkoitettiin rasisista häirintää, kuten nimittelyä, epäsopivaa kommentointia ja väkivallalla uhkailua. (mt. 2018, 14–15.) 63 % vastaajista oli kokenut syrjintää viimeisen viiden vuoden aikana (vertaa Iso-Britannia 21 %, Malta 20 %). Toinen selvitys, laajin Suomessa koskaan tehty ulkomaalaistaustaisiin kohdistettu terveyden ja hyvinvoinnin FinMonik 2018–2019-kyselytutkimus paljasti, että kaikista ulkomaalaistaustaisista melkein 40 % oli kokenut syrjintää (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020). Kysymys ei ole niinkään siitä, koetaanko Suomessa syrjintää, vaan siitä, kuinka mittavasta ilmiöstä on kysymys.

TAULUKKO 1. Millä aloilla Suomessa tehdään vapaaehtoistyötä? Taloustutkimus 2021.

Vuonna 2021 puolestaan valmistui Kansalaisareenan, Kirkkohallituksen ja Opinto keskus Siviksen yhteistyössä tilaama ja Taloustutkimus Oy:n toteuttama selvitys *Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa*. Tutkimuksessa haastateltiin kaikkiaan 1094 henkilöä ja seuranta koski vuotta 2021. (Rahkonen 2021.)¹ Selvityksen mukaan vuonna 2021 lähes puolet vastaajista (47 %) oli osallistunut vapaaehtoistoimintaan kuluneen vuoden aikana, mutta heistä vain 2 % oli osallistunut vapaaehtoistoimintaan pakolaisten tai maahanmuuttaneiden parissa (ks. Taulukko 1). Tämän tilaston valossa maahanmuuttaneisiin suuntautuva vapaaehtoistoiminta on marginaalissa.

¹ Samasta aiheesta on tehty tutkimukset myös vuosina 2015 ja 2018 (Kansalaisareena 2022).

Suomen hallituksen kotoutumispolitiikka on sijoittunut hyvin eurooppalaisessa ja maailman laajuudessa tutkimuksessa (Migrant Integration Policy Index 2020), kertovat edellä kuvatut tilastot kentältä kuitenkin toisenlaista kotoutumisen tarinaa. Vuonna 2021 Suomessa oli 469 000 ulkomaalaistaustaista. Kolme vuosikymmentä sitten, vuonna 1991, ulkomaalaistaustaisia oli vain noin 49 000. (Tilastokeskus 2022.) Ulkomaalaistaustaisten määrä on siis lähes kymmenkertaistunut kolmessakymmenessä vuodessa. Jo lähes 10 %:lla Suomen väestöstä on tausta ulkomailla. Suomi on kasvanut yhä monikulttuurisemmaksi maaksi muutamassa vuosikymmenessä. Suunta näyttää pysyvän nousujohteisena.

Maahan muutetaan monistakin eri syistä, kuten töiden, opintojen tai perhesyiden perusteella, mutta suurimmat yksittäiset määrät liittyvät konflikteihin maailmalla (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, 6; Lyytinen 2019, 16–17). Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan alkukevästä 2022 esimerkiksi on johtanut jo yli 50 000 ukrainalaisen hakemaan tilapäistä suojelua Suomesta (Migri 2023a, tilasto päivitetty 15.02.2023). Vuonna 2015 Euroopan kohdatessa pakolaisten vastaanoton kriisin, Suomeen tuli noin 32 000 turvapaikanhakijaa pääosin Lähi-idän alueelta. Ukrainan kriisin myötä Maahanmuuttoviraston vastaanottojärjestelmässä on enemmän asiakkaita kuin koskaan aiemmin (Migri 2022).

Maahanmuutto on merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö. Suomi kasvaa yhä monikulttuurisemmaksi, mutta syrjiviä asenteita esiintyy edelleen ja kolmannen sektorin näkökulmasta, vapaaehtoistoiminta maahanmuuttaneiden parissa on vähäistä. Maahanmuuttoon liittyvälle yhteiskunnalliselle integraatio- ja kotoutumispuheelle on entistä vahvemmat perusteet, se on yhä ajankohtaista ja ennen kaikkea tarpeellista.

1.2 Tutkimuksen konteksti

Kotoutumista ja maahanmuuttoa on tutkittu Suomessa paljon ja monitieteellisesti (ks. esim. Liebkind 1994, 14; Nissi 2017, 25; Lyytinen 2019, 23–24). Kotoutumiseen liittyvä kirjallisuus ja aineisto vaikuttavat kuitenkin painottuvan kotoutumiseen maahanmuuttaneen näkökulmasta eli siihen, miten maahanmuuttanut kotoutuu ja millaisilla toimenpiteillä heitä kotoutetaan. Keskiössä on maahanmuuttanut kotoutujana – mikä on itsessään tärkeä ja arvokas yhteiskunnallinen tutkimuskohde.

Tiedonhankintaan ryhtyessäni huomasin kuitenkin mielenkiintoisen epäsuhdan. Kun käytin internetin hakupalveluita² ensin hakusanalla *kotoutuminen* ja sen jälkeen hakusanalla *kaksisuuntainen kotoutuminen*, huomasin hakutulosten lukumäärien

---

² Käytin seuraavia hakukoneita: Jyväskylän yliopiston JYKDOK, Google, Google Scholar ja Keskikirjastot (Google 2022a; Google 2022b; Google Scholar 2022a; Google Scholar 2022b; JYKDOK 2022a; JYKDOK 2022b; Keskikirjastot 2022a; Keskikirjastot 2022b). En rajannut hakutuloksia.

poikkeavan merkittävästi toisistaan. Yllätyin siitä, kuinka paljon vähemmän kirjallisuutta ja aineistoja on saatavilla kaksisuuntaisesta kotoutumisesta kuin kotoutumisesta (ks. Taulukko 2). Kaksisuuntainen kotoutuminen on kuitenkin juuri se osa kotoutumisen prosessia, jossa huomio kiinnittyy erityisesti vastaanottajayhteiskunnan ihmisiin ja siellä tapahtuviin ilmiöihin.

Internetin hakupalvelu (03.10.2022)	Hakusana 1: Kotoutu- minen	Hakusana 2: Kaksisuuntainen kotou- tuminen
JYKDOK	538	9
Google	355 000	17 800
Google Scholar	3290	1170
Keskikirjastot	61	1

TAULUKKO 2 Kotoutuminen ja kaksisuuntainen kotoutuminen internetin hakupalveluissa

Suomen Akatemian (2021) tilannekuvaraportissa *Monimuotoisuus, luottamus ja kaksisuuntainen kotoutuminen* todetaan, että vaikka Suomen kotoutumispolitiikka tunnistaa ja tunnustaa kaksisuuntaisen kotoutumisen ajatuksen (ks. myös Saukkonen 2020), niin kotoutumistoimet on suunnattu vain maahanmuuttaneille. Suomen Akatemian monitieteinen tutkijaryhmä kritisoi Suomen kotoutumisjärjestelmää sanomalla, ettei kotoutumisjärjestelmä ole pystynyt edistämään hyvien väestösuhteiden muodostumista. (Suomen Akatemia 2021, 3–4). Kaksisuuntainen kotoutuminen ei todellisuudessa aktualisoidu:

Koska kotoutumistoimet kohdistetaan vain maahanmuuttajaväestöön, kaksisuuntainen kotoutuminen ei käytännössä toteudu. Tämän vuoksi kotoutumisjärjestelmä ei ole onnistunut edesauttamaan hyvien väestösuhteiden syntyä. (Suomen Akatemia 2021,3.)

Euroopan Unionin Action Plan for Integration and Inclusion 2021–2027-ohjelmaan on listattu Euroopan unionin maahanmuuttaneiden integraatioon liittyvät periaatteet vuosille 2021–2027. Ohjelman viides periaate (ks. sitaatti alla) nostaa paikallisten toimijoiden, sidosryhmien ja kansalaistoiminnan roolia ja näkyvyyttä integraation aktiivisena edistäjänä. Euroopan unionin tahtotilana on vahvistaa paikallisia toimijoita ja tukea muun muassa vapaaehtois- sekä ystävätoimintaa paikallisten ja juuri maahanmuuttaneiden välillä:

Integration is a societal process where the responsibility rests not with one particular group but rather with many: migrants, host communities, public authorities and institutions, social and economic partners, civil society organisations, churches, religious and other philosophical communities and the private sector. Empowering both migrants and host communities to actively engage in the integration process is essential to achieve sustainable and successful integration - - What will the Commission do to support these objectives? - - Empower host

communities through - - - Promoting mentoring and buddy programmes between local communities and newly arrived migrants (European Commission 2020, 15–17.)

Integraatio on yhteiskunnallinen prosessi, jossa vastuu ei ole yhdellä tietyllä ryhmällä vaan monilla: maahanmuuttaneilla, vastaanottavilla yhteisöillä, julkisella sektorilla ja instituutioilla, sosiaalisilla ja taloudellisilla kumppaneilla, kansalaisyhteiskunnan järjestöillä, kirkoilla, uskonnollisilla ja muilla vastaavilla tahoilla, kuin myös yksityisellä sektorilla. Sekä maahanmuuttaneiden että vastaanottavien yhteisöjen valtuuttaminen osallistumaan aktiivisesti kotouttamisprosessiin on välttämätöntä kestävän ja onnistuneen kotoutumisen saavuttamiseksi. Mitä (Euroopan) komissio aikoo tehdä tukeakseen näitä tavoitteita? - - - Valtuuttaa vastaanottavia yhteisöjä - - - edistämällä mentorointia ja kaveriohjelmia paikallisten yhteisöjen ja vasta saapuneiden maahanmuuttajien välillä. (Suomennos MM.)

Suomessa ollaan valmistelemaan kotoutumislain uudistamista. Nykyinen Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan vuonna 2011, ja se vastasi silloisiin kotoutumisprosessin tarpeisiin, erityisesti hallinnon näkökulmasta. Laissa määriteltiin kunnan ja Työ- ja elinkeinotoimiston rooli maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman laatimisessa ja siitä kenellä ylipäätään on oikeus yksilölliseen kotoutumissuunnitelmaan. (Kotoutuminen 2021a).

Uuden kotoutumislain on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2025. Eduskunta on edellyttänyt, että uudistetussa kotoutumislaisissa edistettäisiin muun muassa maahanmuuttaneiden naisten työllistymistä sekä lisättäisiin vapaan sivistystyön ja kolmannen sektorin osuutta kotoutumisen edistämisessä. Kokonaisuudessaan uusi laki painottuisi entistä enemmän alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseen ja maahanmuuttaneiden yksilölliseen ohjaukseen sekä osaamisen tunnistamiseen. (Kotoutuminen 2021b; Kotoutuminen 2022; Työ- ja elinkeinoministeriö 2022.)

Kaksisuuntainen kotoutuminen ja kolmannen sektorin rooli kotoutumisprosessissa siis puhututtavat niin Euroopan unionia, Suomen eduskuntaa kuin myös akateemista tiedeyhteisöä. Aihe on näin ollen yhteiskunnallisesti merkittävä ja ajankohtainen. Mutta mitä minä kulttuurien tutkimuksen opiskelijana teen tämän ”ison kuvan” edessä? Menen sinne, minne etnologit ja antropologit ovat aina ennenkin menneet: ruohonjuuritasolle kohtaamaan ihmisiä.

1.3 Tutkimuksen tavoite ja etnologinen polku

Makrotasolta laskeudun mikrotasolle ja sieltä löytyy tämän maisterintutkielman ydin: tavoitteenani on kuvata suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa. Suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia tarkastellaan kaksisuuntaisen kotoutumisen periaatteiden viitekehyksessä.

Lähestyn aihetta etnologisesta tutkimusperinteestä käsin. Etnologia tulee kreikan kielen sanasta *ethnos*, joka tarkoittaa sanakirjamääritelmässä 'kansaa'. Etnologia on tieteenala, joka tutkii ihmistä, kulttuuria ja ihmistä kulttuurisena olentona. Etnologit tallentavat ihmistä arkisen kulttuurinsa keskellä, pyrkivät selittämään ja kuvaamaan sitä sekä ymmärtämään ihmisen toimintaa ja tekoja (Lönnqvist 1999, 13; Fingerroos & Jouhki 2018, 79–93).

Etnologia ja etnografia liittyvät toisiinsa. *Etnografia* sanana tarkoittaa 'kansan kuvaamista'. Etnografialle on ominaista kaikkein klassisimmassa merkityksessä tutkijan osallisuus ja osallistuminen tutkittavien ihmisten arkeen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006; Tietoarkisto 2022.) Etnografia on käytännössä ymmärrettävissä hyvinkin moniulotteisesti. Jotkut näkevät etnografian klassisena *kenttätöinä*, johon liitetään "kentällä oloa". Tutkittavasta kentästä pyritään saamaan kattava tutkimusaineisto muun muassa haastatteluja, havainnointia ja päiväkirjoja hyödyntäen. Etnografia voidaan kuitenkin ymmärtää myös tutkimukselliseksi orientaatioksi, jossa keskeistä on tutkijan ja tutkittavan vuorovaikutus, läsnäolo ja kokonaisvaltaiseen tutkittavan kohteen kuvaus. Joillekin etnografia tarkoittaa ennen kaikkea tapaa, jolla koko tutkimusprosessi on toteutettu. (Fingerroos & Kajander 2022, 32.)

Etnografialle on siis tyypillistä tutkimus, jossa tutkittavaa kohdetta pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan haastattelujen ja osallistuvan havainnoinnin avulla mahdollisimman tarkasti ja tiheästi (Geertz 1971, viitattu teoksessa Laine 2022). Etnografian ydin on tutkijan ja kentän välisessä vuorovaikutuksessa – siinä vuorovaikutuksessa aineisto muodostetaan. Tutkijan oma persoona on keskeinen ja sanottu olevan etnografian merkittävin tutkimusväline. (Fingerroos & Jouhki 2018, 84). Etnografiselle tutkimukselle on ominaista pitää tutkittavaa kohdetta asiantuntijana. Tutkija ottaa oppijan roolin ja hakeutuu informantin luo, lähelle tutkittavaa kohdetta. (Jyväskylän yliopisto 2021a; Nissi 2017, 55–57; Tietoarkisto 2022.)

Etnografisessa tutkimuksessa tavallisen ihmisen kokemukset ovat pääosassa. Aineiston empiirisellä keräämisellä ja reflektiivisellä tutkimusotteella tavoitellaan ihmisen toiminnan holistista eli kokonaisvaltaista ymmärtämistä. (mm. Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2018, 8–9; Nissi 2017, 55–60.)

Kenttätö on oleellinen osa etnologiaa ja etnografiaa. Kenttätöitä onkin pidetty yhtenä tärkeimmistä menetelmistä tehdä kulttuurien tutkimusta (Fingerroos & Kajander 2022, 34). Perinteisessä mielessä kenttätö juontaa juurensa 1910-luvulle, kun antropologi Bronislaw Malinowski vietti useamman vuoden Tyynenmeren saaristossa tutkien paikallista väestöä. Malinowski eli paikallisten kanssa osallistuen heidän arkeensa, tehden havaintoja ja pitäen kenttäpäiväkirjaa. Kenttätö tarkoittikin pitkään kauas lähtemistä, vuosia kestävästä eksoottisten kansojen tutkimusta. Sittemmin näkemys kenttätöistä on tullut "lähelle". Kenttä voi tarkoittaa niin arjen elämän ilmiöiden, valokuvakokoelmien, arkistojen tai vaikkapa internetin keskustelupalstojen

tutkimista. (Ks. mm. Fingerroos & Jouhki 2018; Häkkinen 2020, 64–65; Fingerroos & Kajander 2022, 34.)

Miten minä, etnologian opiskelijana, sijoitun tähän etnologian ja etnografian maaperälle? Minulle opiskelijana tämä tieteenalan taustakehys tarkoitti ennen kaikkea pysähtymistä ja ”hiljentymistä” suomalaisten vapaaehtoisten kokemusten äärelle. Tutkittava kenttä löytyi Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallistoiminnan parista ja tarkemmin, MLL:n toimintamuodosta, jossa maahanmuuttaneelle äidille löydetään suomalainen ystävä. Kuten kenttätöön perinteeseen keskeisesti kuuluu, tutkielmani etnografia sisälsi haastatteluja, havainnointia ja kentällä elämistä (ks. mm. Jouhki, Salmi & Tenhunen 2022, 134). Osallistuin vapaaehtoisten verkkokoulutukseen, muutamaaan ystävätapaukseen ja haastattelin vapaaehtoisia yksilöllisesti. Tällä tavoin pyrin pääsemään lähemmäksi niitä kokemuksia, joita suomalaisilla vapaaehtoisilla oli kansalaistoiminnassa maahanmuuttaneiden äitien parissa. Tahdoin kuunnella heidän huomioitansa, havaintojaan ja tunteitaan – mahdollisesti jopa ristiriitaisiakin tunteita. Tarkoitukseni tässä opinnäytetyössä on kuvata ja selittää heidän kokemuksiaan mahdollisimman selvästi.

1.4 Tarinani eli miten päädyin tähän aiheeseen?

Seuraavaksi kerron, miksi päädyin tekemään maisterintutkielman maahanmuuttoon, kotoutumiseen ja kansalaistoimintaan liittyvistä teemoista. Nämä aihepiirit kiinnostavat minua muutamastakin syystä. Vuosina 2008–2012 asuin Bosnia ja Hertsegovinassa, josta suurimman osan ajasta Mostarin kaupungissa. Mostar kärsi isoja tuhoja Jugoslavian hajoamissodassa 1990-luvun aikana. Surullisen kuuluisaksi Mostar tuli kulttuurihistoriallisen lähes 500 vuotta vanhan sillan Stari Mostin pommituksesta. 2010-luvun taitteessa olivat sodan jäljet edelleen nähtävissä: kerrostaloissa oli luodinreikiä, taloja oli raunioina, niityillä ja vuorilla ei saanut spontaanisti kävellä miinojen takia. Sisällissodan jäljet näkyivät ihmisissä tätäkin enemmän. Paikallisille sota jakoi ajanlaskun kahteen osaan. Heillä oli tapana sanoa: *Prije rata, poslije rata* – ’Elämä ennen sotaa ja elämä sen jälkeen’. Moni oli lähtenyt sotaa pakoon, mutta useat myös jääneet taistelujen keskelle. Kuulin lukuisia tarinoita sodasta niin lasten, työikäisten kuin vanhuskin kertomana.

Sittemmin vuonna 2015 ”pakolaisaalto”³ pyyhkäisi yli Euroopan (ks. esim. Pärsinen 2015; Spindler 2015). Pakolaisaalto ylsi Keski-Suomeen asti, ja vuonna 2017

---

³ Vuonna 2015 yli miljoona pakolaista, suurin osa Syyriasta, tuli Eurooppaan. Näistä yli 32 000 tuli Suomeen. Mediassa käytettiin usein ilmaisua ”pakolaisaalto”. Pakolaisia tuli lyhyen ajan Vuonna 2015 yli miljoona pakolaista, suurin osa Syyriasta, tuli Eurooppaan. Pakolaisia tuli

aloitin vapaaehtoisena turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa äiti-lapsiryhmän. Olin ryhmässä ainoa suomalainen äiti ja otin oman vauvani mukaan tapaamisiin. Vastaanottokeskuksen äidit olivat myös synnyttäneet vauvan alle vuoden sisällä ryhmän aloittamisesta. Tapaamisissa joimme teetä ja teimme mukavia äiti-lapsitempauksia, kuten kävelyretken läheiselle uimarannalle ja valokuvausprojektin, jossa äidit ja lapset valokuvattiin. He saivat kuvat itselleen muistoksi. Pakolaisuus oli koskettanut minua, niin Bosnia ja Hertsegovinassa kuin Suomessakin. Myöhemmin opinnoissani Humanistisessa ammattikorkeakoulussa tein opinnäytetyöni Pelastakaa Lapset ry:lle pakolaislasten osallisuuden kokemuksista. Opinnäytetyö valmistui alkuvuodesta 2020.

Tätä taustaa vasten on helppo todeta, että pakolaisuus, maahanmuutto (itsekin vieraaseen maahan muuttaneena) ja kansainvälisyys kiinnostavat minua. Näitä teemoja huomasin pohtivani jälleen, kun maisteritutkielman aihevalinta tuli ajankoh- taiseksi. Keväällä 2022 löysin internetissä MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille - toiminnan mainoksen. Tässä tutkielmassa käytän toiminnasta lyhennettä *YMÄ-toiminta*. YMÄ-toiminnan internetsivuilla sain kipinän maisteritutkielman aiheeseen:

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille on toimintaa, jossa maahan muuttanut äiti saa itselleen MLL:n kouluttaman vapaaehtoisen ystävän. Ystävät tutustuvat toisiinsa yhteisen tekemisen lomassa ja samalla maahan muuttanut äiti saa mahdollisuuden harjoitella suomen kieltä.

Tarkoitus on, että ystävät tapaavat toisiaan mahdollisimman arkisissa ja luontevissa ympäristöissä. Myös lapset voivat hyvin olla mukana. Aikaa voi viettää esimerkiksi jommankumman kotona tai läheisessä puistossa, lähteä kävelyille tai käydä yhdessä kaupassa tai kirjastossa. (MLL 2024a.)

YMÄ-toimintaan kiteytyy kolme itselleni tärkeää teemaa: ystävyys, maahanmuutto ja äitiys. Lisäksi minulla oli hyviä muistoja opinnäytetyön tekemisestä yhdistykselle. Pelastakaa Lapset ry:n Yhteisöllinen kotoutuminen -hanke oli kuitenkin jo päättynyt vuonna 2020, joten halusin siirtyä toiselle kotoutumisen kentälle ja tehdä etnografiaa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on Pelastakaa Lapset ry:n tavoin merkittävä kolmannen sektorin toimija Suomessa. Otin yhteyttä YMÄ-toiminnan valtakunnalliseen koordinaattoriin. Hän kiinnostui ja ohjasi minut edelleen paikallisen Järvi-Suomen piirin koordinaattorin luo.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton internetsivuilla kerrotaan ystävätoiminnan päämäärän olevan maahanmuuttaneen äidin kotoutumisen tukeminen, vanhemmuuden ja osallisuuden vahvistaminen sekä maahanmuuttaneiden äitien kielitaidon lisääminen. Ystävätoiminta on ammatillisesti ohjattua, ennaltaehkäisevää ja tavoitteellista. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan ydin on yhteisessä tekemisessä ja

---

Vuonna 2015 yli miljoona pakolaista, suurin osa Syyriasta, tuli Eurooppaan. Pakolaisia tuli lyhyen ajan sisällä niin paljon, että se aiheutti Euroopassa vastaanotonkriisin ja herätti laajaa yhteiskunnallista keskustelua. (BBC 2016; Migri 2022; Uusitalo 2019.)

ystävyydessä. Suomalainen vapaaehtoinen ja maahanmuuttanut äiti tapaavat kahdestaan tai lasten kanssa esimerkiksi harrastuksissa, kotona tai puistossa. MLL:n tavoite on löytää maahanmuuttaneelle äidille ystävä, jolla olisi samoja kiinnostuksen kohteita ja mahdollisesti asuisi samalla asuinalueella. MLL perehdyttää ja kouluttaa suomalaiset vapaaehtoiset. MLL tarjoaa myös ohjausta ja jatkokoulutusta. (MLL 2021; MLL 2022.)

Ajatus suomalaisten vapaaehtoisten haastattelemisesta vahvistui, kun tutustuin internetin hakupalvelujen avulla (JYKDOK, Google ja Google Scholar) aiempiin aiheesta tehtyihin opinnäytetöihin. Löysin neljä YMÄ-toimintaan liittyvää pro gradu -tutkielmaa, jotka ajoittuvat vuosille 2013–2020. Kaikissa neljässä tutkielmassa (aika-järjestyksessä Mela 2013; Puukko 2014; Kettunen & Perokorpi 2016; Teittinen 2020) oli tutkimuskohteena toimintaan osallistuneet maahanmuuttaneet äidit ja heidän kokemuksensa. Marianne Melan valtio-opin tutkielmassa *Vieraat äidit kotipolulla. Tapaus-tutkimus maahanmuuttajaäitien kotoutumisen kokemuksista ja toiseudesta parlamentaarisessa puheessa* (HY, 2013) vertailtiin parlamentaarisen puheen kuvauksia maahanmuuttajanaisten kotoutujina, maahanmuuttajanaisten omiin kotoutumisen kokemuksiin. Mela oli haastatellut seitsemää YMÄ-toiminnassa mukana ollutta maahanmuuttanutta äitiä. Sosiologian pro gradussa *Kuinka tutustua suomalaisiin? Maahanmuuttajanaisten arkielämän läheiset suhteet* (HY, 2014) Laura Puukko puolestaan tutki valtaväestön ja maahanmuuttaja naisten ystävyyden muodostumista. Puukko haastatteli kymmentä YMÄ-toiminnassa mukana ollutta maahanmuuttajataustaista naista. Miia Kettusen ja Tanja Perokorven kasvatustieteiden alan tutkielman ”*Erilainen mutta hyvä*” *Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaan osallistuneiden kotoutumiskokemukset* (TY, 2016) aineisto koostui kymmenestä maahanmuuttaneen naisen haastattelusta. Haastateltavat olivat YMÄ-toiminnassa mukana olleita. Kettunen ja Perokorpi tutkivat maahanmuuttaneiden kotoutumiskokemuksia. Tuorein YMÄ-toimintaan liittyvä tutkielma on Tuula Teittisen sosiaalityön pro gradu *Sosiaalinen tuki maahanmuuttajataustaisten naisten ja vapaaehtoisten ystävien välisissä suhteissa* (2020, UeF). Teittisen (2020) tutkielma keskittyy maahanmuuttaneiden kokemaan tukeen ja vastavuoroisuuteen tukihenkilötoiminnassa. Teittinen haastatteli seitsemää MLL:n YMÄ-toimintaan osallistunutta maahanmuuttanutta naista.

Edellä oleva todentaa, että en löytänyt yhtäkään vapaaehtoistoimintaa ja maahanmuuttanutta äitiä koskevaa ja yhdistävää suomenkielistä väitöskirjaa tai muuta akateemista tutkimusta omaa maisterintutkielmaa tehdessäni. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaan liittyvissä maisterintutkielmissa (edellä mainitut) on keskitytty maahanmuuttaneisiin ja heidän kokemuksiinsa. Tämä havainto lujitti omaa päätöstäni kiinnittää omassa opinnäytetyössäni huomio toiminnan vastapariin eli suomalaisiin vapaaehtoisin ja heidän kokemuksiinsa.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KYSYMYKSET

Suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia kansalaistoiminnasta maahanmuuttaneiden parissa on tärkeää tutkia. Kaksisuuntainen kotoutuminen on saanut aivan liian vähän huomiota, vaikka tarve tämän suuntaiselle keskustelulle on ilmeinen. Tällä viitataan erityisesti edellisessä luvussa esittämiini tilastoihin syrjinnästä, ulkomaalaistaustaisten määrästä Suomessa, vapaaehtoistyön tekemisen vähyydestä maahanmuuttaneiden parissa ja Suomen Akatemian kritiikistä Suomen toimimattomasta kotoutumisjärjestelmästä. Valokeilan on suuntauduttava katvealueelle ja on selvitettävä, mitä sieltä löytyy.

Suomalaisten vapaaehtoisten ääni tulee saada esiin ja kuuluville. Suomalaisten vapaaehtoisten kokemukset yhdessä maahanmuuttaneiden kokemusten kanssa (ml. aikaisemmat maisterintutkielmat) voivat vaikuttaa vapaaehtoisten rekrytointiin ja koulutukseen. Parhaimmillaan tämä edistäisi mikrotason tasa-arvoa, luottamusta ja yhdenvertaisuutta väestöryhmien välillä.

Maisterintutkielmani tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaisia kokemuksia haastattelemillani suomalaisilla vapaaehtoisilla on kansalaistoiminnasta maahanmuuttaneiden äitien parissa?
2. Millaisia sisältöjä ja merkityksiä haastatteleman suomalaiset vapaaehtoiset antavat ystävyysuhteille maahanmuuttaneiden äitien kanssa?

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni keskittyy suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksiin kansalaistoiminnasta maahanmuuttaneiden äitien parissa, ja siitä juontuva tarkentava toinen tutkimuskysymys painottaa toiminnan ydintä eli YMÄ-toiminnan ystävyysuhdetta. Tahdoin ottaa ystävyysuhteen ja sille annettujen merkitysten tarkastelun tarkentavaksi kysymykseksi tai linssikseni maahanmuuttoon. Kehystän tutkimuskysymyksiäni sosiologiaan sekä poliittiseen teoriaan erikoistuneentutkijan Lea

Klarenbeekin *relational integration* -käsitteellä ja teoreettisen viitekehyksellä (ks. luku 3.2).

Maisterintutkielman laadullisena aineistona on neljä haastattelua, jotka tein Sisä-Suomessa vuodenvaihteessa 2022–2023. Tekemäni sisällönanalyysin avulla olen pyrkinyt löytämään vastauksia edellä esittämiini tutkimuskysymyksiin. Seuraavassa luvussa kolme avaan tutkielman ydinkäsitteitä, ja luvussa neljä keskityn tutkielmani aineistonkeruuseen ja käyttämiini menetelmiin. Viidennessä luvussa vien lukijan läpi tutkielman aineiston. Johdatan lukijan aineiston sisältöihin ja sieltä löytyneisiin merkityksiin. Tutkielman luvuissa kuusi ja seitsemän kokoon yhteen aineiston tärkeimmät havainnot, reflektoin aineistoa suhteessa tutkielman teoreettiseen viitekehykseen, annan kehitysehdotuksia sekä pohdin jatkotutkimuskysymyksiä.

3 KÄSITTEET JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Integraatio, kotoutuminen ja kaksisuuntainen kotoutuminen

Tutkielmani ydinkäsitteet ovat integraatio, kotoutuminen, kaksisuuntainen kotoutuminen sekä kansalais- ja vapaaehtoistoiminta. Käsitteistä keskeisin on kaksisuuntainen kotoutuminen (ks. luku 3.2). Tämä käsite nivoutuu kuitenkin yhteen kansainvälisesti käytetyn termin integraation ja sen kansallisen vastineen, kotoutuminen, kanssa. Integraatio ja kotoutuminen liittyvät kiinteästi kaksisuuntaiseen kotoutumiseen ja esiintyvät säännöllisesti muun muassa alan tutkimuksessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Seuraavaksi avaan käsitteitä sekä tutkimuksen että viranomaistekstien näkökulmasta. Valitsin ottaa tutkielmaani mukaan otteita molemmista tulokulmista, poisjättämättä viranomaiskontekstia. Maahanmuutto ja kotoutuminen ovat ennen kaikkea yhteiskunnallisia ilmiöitä ja sillä, miten niistä puhutaan muun muassa kotoutumislaissa tai työ- ja elinkeinoministeriön asiakirjoissa, on merkitystä.

Integraatio tulee latinan kielen sanasta *integro*, joka tarkoittaa 'yhdistän kokonaisuudeksi, jossa osat säilyvät muuttumattomina' (Liebkind 1994, 36). Integraatio terminä sisältää ajatuksen sekä yhtäläisyydestä että kulttuurien moninaisuudesta. Integraation latinan kielen juuret viittaavat integraation ydinajatuksen siitä, että maahanmuuttaneella on yhdistyessäänkin toiseen kulttuuriin oikeus vaalia omaa kulttuuria ja kieltä. (DalGLISH 1989, viitattu teoksessa Liebkind 1994, 36–37; ks. myös laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 3§.)

Sana *kotoutuminen* tuli suomen kieleen virallisesti vuonna 1999, kun ensimmäinen maahanmuuttopolitiikkaan liittyvä laki tuli voimaan. Tätä edelsi lainvalmistelijoiden mietintö vuodelta 1997, joka kantoi nimeä *Hallittu maahanmuutto ja tehokas kotoutuminen* (Moilanen 2004). Kotoutuminen oli tällöin vielä uudissana. Sen taustalla oli virkakielenhuoltaja Jussi Kallio, jolta lainvalmistelijat pyysivät suositusta

vieraskielisen integraation termin sijalle. Länsimäen (1999) ja Moilasan (2004) mukaan Kallio perusteli sitä näin:

Ehkäpä *integraation* muuttolaispolitiikassa tavoiteltua merkitystä vastaisi sanapari *kotouttaa/kotoutua*. Uudissanoina ja muutenkaan näillä sanoilla ei olisi sellaista normatiivista merkityssisältöä kuin vaikkapa *sopeutua*-sanalla. Pikemmin niihin liittyisi myönteinen mielikuva. Jotta muuttaja *kotoutuu* muuttoyhteisöön, hänen on voitava tuntea se kodikseen, jonka rakentamiseen hän saa kanta-asukkaiden kanssa tasavertaisena osallistua omin henkisin ja kulttuurisin varoinsa.

Sittemmin sana kotoutuminen on asettunut suomen kieleen, ja sitä käytetään laajasti yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja julkisessa keskustelussa (Moilanen 2004).

Akateemisen tutkimuksen ja viranomaisten näkemykset integraation määritelmästä eroavat jonkin verran toisistaan. Viranomaiset painottavat enemmän yhteiskunnallista aktiivisuutta ja työelämätaitoja⁴. Tutkijat puolestaan ottavat vahvemmin huomioon integraation sosiaalisen ulottuvuuden. Tutkija Sirkku Varjonen kirjoittaa sosiaalipsykologian väitöskirjassaan *Ulkopuolinen vai osallistuja? Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa* integraatiosta seuraavaa:

Integraatio voidaan määritellä prosessiksi (tai sellaiseksi prosessin toivotuksi lopputulokseksi), jossa maahanmuuttajat hyväksytään yhteiskuntaan yksilöinä ja ryhminä ja jossa he voivat täysimittaisesti osallistua yhteiskunnan sosiaalisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin rakenteisiin. Tämä prosessi määritellään usein vastavuoroiseksi ja kaksisuuntaiseksi. Siinä sekä uudet tulokkaat että vastaanottava yhteiskunta sopeutuvat toisiinsa luodakseen sosiaalista koheesiota. (Varjonen 2013, 13.)

Varjosen (2013) määritelmä integraatiosta tiivistää keskeiset teemat, jotka ovat tärkeitä omallekin maisterintutkielmalleni – vastavuoroisuuden, kaksisuuntaisuuden ja sosiaalisen koheesion.

Tutkija Lea Klarenbeek (2019, 3) lähestyy integraatiota kuvailemalla, miltä täysin integroitunut yhteiskunta näyttäisi (engl. *integration as an end state*). Integroitunut yhteiskunta on yhteiskunta, jossa ei ole ihmisten välisiä raja-aitoja. Integroituneessa yhteiskunnassa ei ole rajoja laillisten ja ei-laillisten (engl. *legitimate – non-legitimate*), sisäpuolella ja ulkopuolella olevien (engl. *insiders – outsiders*) välillä. Klarenbeek itsekin toteaa, että tällainen yhteiskunta voi olla utopiaa, mutta se ei tee integroitumisen tavoitetta turhaksi. (mt. 2019, 2–3.) Integraatio on toivottu lopputulos ja välttämätöntä oikeuden ja oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi (Anderson 2010, 112–117; Klarenbeek 2019, 2–3).

Viranomaisnäkökulma kotoutumiseen on löydettävissä laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, 3§), jossa kerrotaan kotoutumisesta ja kotoutumisen tavoitteista tähän tapaan:

---

⁴ Ks. tämän 3.1 alaluvun kohta Laki kotoutumisen edistämisestä ja Työ- ja elinkeinoministeriön *Kotoutumisen Sanaston* määritelmät kotoutumisesta.

Kotoutuminen on maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. – – –

Tämän lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Suomen ensimmäinen *Kotoutumisen sanasto* ilmestyi vuonna 2021 (1. laitos), ja sen taustalta löytyy Työ- ja elinkeinoministeriön ja Sanastokeskuksen yhteistyö. Sanastossa määritellään käsitteet ja sanat kotoutumiseen liittyen sekä annetaan virallisia suosituksia niiden käyttöön. Kotoutumisen virallinen määritelmä on oheinen:

Kotoutuminen on – – – maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021, 4 ja 20.)

Huolimatta painotusten erilaisuudesta kotoutumiseen liittyen, niin akateemisissa tutkimuksissa⁵ kuin myös viranomaisteksteissä toistuvat samankaltaiset teemat. Maahanmuuttaneen kotoutuminen nähdään ensinnäkin prosessina, vastavuoroisena ja aktiivisena osallisuutena. Tämän lisäksi kotoutumisen päämääräksi asetetaan entistä yhdenvertaisempi ja tasa-arvoisempi yhteiskunta (Klarenbeek 2019; Klarenbeek 2021).

3.2 Kasisuuntaisen kotoutumisen malli

Lea Klarenbeek on nostanut väitöskirjassaan *Relational Integration - From integrating migrants to integrating relations* (2021) ihmissuhteissa tapahtuvan kasisuuntaisen kotoutumisen koko kotoutumispuheen ytimeen. Klarenbeekin ajatukset kasisuuntaisesta kotoutumisesta luovat tutkielmani teoreettisen viitekehyksen. Hänen mukaansa kotouttamistoimet jakavat ihmiset ulkopuolella oleviin ja sisäpuolella:

I prefer to stick to the more general terms of 'insiders' and 'outsiders' as much as possible. This is because they are less vulnerable to the stigmatising consequences of political debates around migration, and they also provide more accurate terms when thinking about integration in general. (Klarenbeek 2019, 5.)

Pysyttelen mieluummin yleisissä termeissä "sisäpiiriläiset" ja "ulkopuoliset", niin paljon kuin se vaan on mahdollista. Tämä siksi, että nämä termit eivät ole niin haavoittuvaisia maahanmuuttoon liittyvälle poliittisen debatin

---

⁵ Tästä mm. Klarenbeek 2019; Klarenbeek 2021; Varjonen 2013. Ks. myös Häkkinen 2020, 14–15.

stigmatisoiville vaikutuksille. Nämä termit ovat myös sopivimpia, kun mietitään integraatiota yleisellä tasolla. (Suomennos MM.)

Kotouttamispuhe ja -toimet paljastavat piilossa olevan hierarkian ja valtasuhteet ihmisten välillä, kuten Klarenbeek kirjoittaa:

The distinction between legitimate and non-legitimate members pertains to the issue of *social standing*: legitimate citizens enjoy higher social standing, which gives them a superior power position within a society. This position provides them better access to all forms of capital (economic, political, social, cultural, and symbolic), and gives them the power to deny such access to non-legitimate citizens through mechanisms of *social closure* and stigmatisation. (Klarenbeek 2019, 4.)

Laillisten ja ei-laillisten jäsenten ero liittyy sosiaaliseen asemaan: lailliset jäsenet nauttivat korkeampaa sosiaalista asemaa, joka johtaa siihen, että heillä on yhteiskunnassa ylivoimainen valta-asetelma. Tämä asetelma mahdollistaa heille paremman pääsyn kaikenlaisiin pääoman eri muotoihin (taloudelliseen, poliittiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja symboliseen) ja antaa heille myös vallan evätä pääsy näihin ei-laillisilta jäseniltä sosiaalisen ulkopuolelle jättämisen ja leimaamisen mekanismien avulla. (Suomennos MM.)

Edellä kuvatuissa integraation ja kotoutumisen käsitteissä on upotettuna ajatus kaksisuuntaisuudesta. *Kaksisuuntainen kotoutuminen* on yleisesti käytetty käsitepari, joka kertoo yhteiskunnan ja maahanmuuttaneen välisestä vuorovaikutuksesta ja kotoutumisen kokonaisvaltaisuudesta. Kaksisuuntainen kotoutuminen käsitteenä ottaa vastaanottavan yhteiskunnan ja sen jäsenet kotoutumisprosessiin mukaan. Kaksisuuntainen kotoutuminen käsitteenä ei keskity vain maahanmuuttaneeseen, vaan se kohdentaa katseen laajemmalle.

Klarenbeekin (2019, 7–13) mukaan kaksisuuntainen kotoutuminen ymmärretään yleensä kolmella eri tavalla:

1. Ulkopuolella olevien kotoutuminen vaikuttaa sisäpuolella oleviin (insiders).
2. Sisäpuolella olevat voivat vaikuttaa ulkopuolella olevien kotoutumiseen (outsiders).
3. Sisäpuolella ja ulkopuolella olevat kotoutuvat *yhdessä* toistensa kanssa.

Tässä tutkielmassa lähestyn kaksisuuntaista kotoutumista Klarenbeekin jaottelun kolmannesta tulkinnasta käsin, jossa kaksisuuntainen kotoutuminen ymmärretään *yhdessä kotoutumisena* (Klarenbeek 2019, 11–13). Tämä sisältää ajatuksen siitä, että sisäpuolella olevat eivät vain vaikuta ulkopuolella olevien integraatioprosessiin, vaan ovat luontainen osa prosessia. Integraatio ei ole tarkoitettu vain altavastajille (Anderson 2010, 115). Kun kaksisuuntainen kotoutuminen ymmärretään yhdessä kotoutumisena, poistuu erottelu niiden välillä, keiden ”tulee” kotoutua ja keille kotoutuminen ei kuulu. (Klarenbeek 2019, 11–13.)

Dispensation of integration eli integraation erivapaus on Willem Schinkelin (2018) käyttämä käsite, jolla hän kritisoi valkoisille ”suotua” erivapautta integraatioprosessissa. Tällä hän tarkoittaa, että valkoisten kansalaisten integraatiota ei kuvailla tai tutkita samalla tavalla kuin maahanmuuttaneiden (Schinkel 2018, 4). Klarenbeek käyttää *integraation erivapaus* -käsitettä kaksisuuntaisen kotoutumisen yhteydessä. Klarenbeekin (2019, 11) mukaan, kun kaksisuuntainen kotoutuminen nähdään sisäpuolella ja ulkopuolella olevien yhdessä kotoutumisena, ei sisäpuolella oleville tule erivapautta integraatiossa:

– – – integration as a relational process in which insiders and outsiders integrate with each other. This entails that insiders do not just influence the process but instead are an intrinsic part of it. Ending discrimination or other practices of social closure is not perceived as instrumental to the integration of outsiders: it is integration in itself. In this approach, insiders are integrating too, which means that the ‘integration dispensation’, as described by Schinkel (2018), is lifted: the distinction between ‘people who need to integrate’ and ‘people for whom integration is not an issue’ does not hold.

Integraatio on ihmissuhteissa tapahtuva prosessi, jossa sisäpuolella olevat ja ulkopuolella olevat yhdessä kotoutuvat. Tämä edellyttää, että sisäpuolella olevat eivät vain vaikuta itse (kotoutumisen) prosessiin, vaan ovat luontainen osa sitä. Syrjinnän ja muiden syrjivien käytänteiden lopettaminen, ei ole vain ulkopuolella olevien käyttämä väline integraatio prosessissa, vaan se on itsessään integraatiota. Tästä näkökulmasta sisäpuolella olevat integroituvat myös, ja ”integraation erivapaus”, kuten Schinkel (2018) asian ilmaiseen, on nostettu pois: ero niiden välillä, jotka tarvitsevat integraatiota ja keitä integraatio ei kosketa, poistuu. (Suomennos MM.)

3.3 Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta

Tutkielmani ydinkäsitteisiin kuuluvat myös vapaaehtois- ja kansalaistoiminta. Tässä tutkielmassa käytän näitä käsitteitä rinnakkain ja merkitykseltään hyvin samansisältöisinä. Yhteiskunnan kokonaisuutta hahmotetaan kulttuuri- ja yhteiskuntapolitiikassa sektoreiden kautta. Puhutaan julkisesta sektorista, jolla tarkoitetaan valtiota, kuntia ja evankelisluterilaista seurakuntaa (verotusoikeuden takia), ja yksityisestä sektorista, johon kuuluvat liikevoittoa tavoittelevat yritykset. Kolmas sektori, jota kutsutaan myös *kansalaisyhteiskunnaksi*, pitää sisällään järjestö- ja yhdistystoiminnan sekä vapaan sivistystyön. Neljännellä sektorilla viitataan perheeseen, ystäviin ja kotiin. (Harju 2010, 12–13.)

Tutkielmani kohteena on kolmannen sektorin *kansalaistoiminta*, jolla tarkoitan yleishyödyllistä ja vapaaehtoista toimintaa yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyväksi. Kansalaistoiminnan historia Suomessa ulottuu 1800-luvun loppupuolelle laajojen kansanliikkeiden syntymisen ajankohtaan. Työväenliike, raittiusliike, naisasialiike, urheiluliike ja ammattiyhdistysliikkeet olivat sysäys useiden järjestöjen ja yhdistysten perustamiselle. Harju (2010, 14) kiteyttää kansalaisyhteiskunnan eron muihin

sektoreihin toteamalla, että kansalaisyhteiskunnalla on eri logiikka, sillä on erilainen tapa organisoitua ja toimia sekä toisenlaiset päämäärät kuin muilla sektoreilla. Kansalaistoiminnalle on ominaista muun muassa vapaaehtoisuus, autonomisuus, lokaalius, maallikkous, yhteisöllisyys ja yleishyödyllisyys. (Harju 2010, 14.)

Nykysuomen sanakirjan (1953) mukaan kansalaistoiminta on ”henkilön julkista toimintaa yhteiskunnan, yhteisön jäsenenä erilaisissa yhdistyksissä, kansalaisjärjestöissä.” Kansalaisyhteiskunnan keskiössä on ihminen, ihmisen sosiaalinen elämä ja yhteisöt – nämä saavat kaiken aikaan ja on kansalaisyhteiskunnan ydin (Harju 2010,14). Kansalaistoiminta on ”toimintaa itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi” (Harju 2020.)

Vapaaehtoistoiminta rinnastetaan usein kansalaistoimintaan. Vapaaehtoistoiminta käsitteenä on kiistanalainen. Dualistisesti voidaan sanoa, että Suomessa on tähän liittyen kaksi koulukuntaa: toiset käyttävät käsitettä *vapaaehtoistyö* ja toiset puolestaan *vapaaehtoistoimintaa*. Käsitteessä vapaaehtoistoiminta painottuu kansalaistoiminnan palkattomuus, vastapainona palkalliselle työlle. Tällöin käsite vapaaehtoistoiminta toimii vapaaehtoistyötä paremmin. Toisaalta voidaan ajatella, että vapaaehtoistyö korostaa kansalaistoiminnan arvoa ja arvokkuutta. (Laimio & Välimäki, 2011, 9.) Tässä tutkielmassa käytän käsitettä vapaaehtoistoiminta, koska se on opinnäytetyön tilaajan Mannerheimin Lastensuojeluliiton käyttämä käsite. MLL tahtoo erottaa vapaaehtoistoiminnan palkallisesta työstä (Haikara 2022).

Anne Laimio ja Sari Välimäki (2011, 10) määrittelevät vapaaehtoistoiminnan kirjassaan *Vapaaehtoistoiminta KEHITTYY* omasta halusta lähteväksi, palkattomaksi toiminnaksi, jota tehdään omien arvojen vastaavan yhteisön hyväksi. Heidän mukaansa vapaaehtoistoiminta on kaikille kuuluva kansalaisoikeus ja merkki halusta vaikuttaa ja osallistua. Tämä määritelmä tukee omaa tutkimusasetelmaani, sillä haastattelemani suomalaiset vapaaehtoiset toivat esiin halun vaikuttaa ja halun osallistua toimintaan, jonka kokivat arvokkaaksi.

Tätä vanhempi, laajasti käytetty määritelmä, ulottuu 1990-luvulle, jolloin Tampereen yliopistossa lanseerattiin laajamittainen vapaaehtoistoiminta yhdeksi yliopiston työmuodoksi. Muutosprosessia varten perustettu työryhmä käytti käsitettä *vapaaehtoistyö* tiivistäen käsitteen sisällön seuraavanlaisesti:

Vapaaehtoistyö on osallistumista vuorovaikutukseen perustuvaan organisoituun auttamis- ja tukitoimintaan, joka tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen. Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellisena yritystoimintana, palkkatyönä eikä erityisenä harjoitteluna, vaan tehtävään valmennusta saaneen auttajan motiivi pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppii jotakin tärkeää. (Eskola & Kurki 2020.)

Vapaaehtoistoiminnassa voidaan nähdä kolme ominaispiirrettä: (1) se on toimintaa, joka perustuu vapaaehtoisuuteen, (2) siitä ei saa rahaa ja (3) se on muuta kuin oman suvun tai perheen auttamista (Laimio & Välimäki 2011, 9–10).

Yksinkertaistettuna vapaaehtoistoiminta on auttamista. Tutkielmassani vapaaehtoistoiminta käsitetään toimintana, jota tehdään jonkun toisen hyväksi.

3.4 Kantaväestö vai valtaväestö? Entäpä kuka on suomalainen?

Maisterintutkielmassa käytän sanoja *suomalainen* ja *valtaväestö* viitatessani ”paikallisiin”⁶. Maahanmuuttotutkimuksessa sanasto on arka aihe (Klarenbeek 2021, 28). Pohdin itsekin pitkään, mitkä olisivat sopivat termit/käsitteet kuvaamaan vastaanottavan yhteiskunnan edustajia. Puhekielessä ja kirjallisuudessa näkee usein sanaa *kantaväestö* ja *kantasuomalainen*. Yksi haastateltavistakin (H1) hapuili sanaa:

...et musta on niin ku vaikea tutustua, ja mulla ei oo ollut semmosii piirejä, missä pyöris muuta niin ku... iha, mikä on korrekki sana, kantasuomalaisia?

Haastateltavan H1 lisäksi toinenkin suomalainen vapaaehtoinen (H3) käytti sanaa *kantasuomalainen*. Kaikissa neljässä haastattelussa esiintyi yhteensä kolme kertaa sana *kantasuomalainen* (H1, H3), ja haastateltavat eivät käyttäneet kertaakaan sanaa *kantaväestö* tai *valtaväestö*. Päädyin tästä huolimatta itse käyttämään sanaa *valtaväestö*. *Kantaväestö* sanana resonoi minulle alkuperäisyyttä, *valtaväestö* puolestaan korostaa enemmistöä ja valtaa. Tässä kohdassa koen tärkeäksi tarkentaa, että tutkielmassani lähestyn haastattelemiani suomalaisia ennen kaikkea suomalaisina ystävinä. Suomalaisina he kuuluvat *valtaväestöön*, mutta ruohonjuuritason toiminnallaan he murtaavat sitä valta-aseman hierarkiaa, johon viittaa seuraavissa kappaleissa.

Klarenbeekin yksi keskeisimmistä tulokumista kotoutumiskeskusteluun on vastaanottavan yhteiskunnan edustajien valta-asema suhteessa muualta muuttaneisiin. Valta-asema tulee ilmi esimerkiksi epätasaisesti jakautuneissa mahdollisuuksissa päästä käsiksi pääoman eri muotoihin. Pääomalla tässä tarkoitetaan muun muassa resursseja, vapauksia ja yleisesti mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa. Valta päästää sisälle ja valta pitää loitolla on myös itsessään tärkeä pääoman muoto. Vastaanottavan yhteiskunnan edustajilla on nk. portinvartijan valtaa (engl. *gatekeeping power*). (Alba & Duyvendak 2019, 110; Klarenbeek 2021, 18; 98–101.) Klarenbeekin mukaan integraation ydinongelma sijaitsee suhteiden epätasa-arvossa (engl. *relational inequality*). Yhteiskunnassa esiintyvä rakenteellinen epätasa-arvo on erityisen dominoivaa maahanmuuttokontekstissa. (Klarenbeek 2021, 27, 98–99).

Suomen väestöstä oli vuonna 2022 ulkomaalaistaustaisia 9 prosenttia eli noin puoli miljoonaa (0,51 milj.) henkilöä. Suomalaistaustaisia oli siten reilu viisi miljoonaa

---

⁶ Esimerkiksi Lea Klarenbeek (2019, 7–13) käyttää *locals – outsiders* -akselia kaksisuuntaisen kotoutumisen kontekstissa, osittain korostaakseen kotoutumisen kahtiajakautunutta jännitteisyyttä.

5,05 milj.) henkilöä, mikä vastaa 91 prosentin osuutta väestöstä. Tilastokeskus on määritellyt suomalaistaustaiseksi henkilön, jonka vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa. He, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla, on puolestaan Tilastokeskuksen määritelmän mukaan ulkomaalaistaustainen. (Tilastokeskus 2024.) Voidaan siis sanoa, että Suomessa asuvista henkilöistä yhdeksän kymmenestä on suomalaistaustaisia, tehden heistä selvän enemmistön.

Nämä edellä kuvatut tekijät – yhtäältä valtaan, epätasa-arvoon ja hierakkisiin suhteisiin painottuva tulkinta integraation ongelmasta, toisaalta tilastollinen tosiasia suomalaistaustaisten enemmistöstä Suomen väestössä – vaikuttivat lopulta valintaani käyttää tässä tutkielmassa vastaanottajayhteiskunnan edustajista termiä *valtaoväestö*. Käyttäessäni tätä termiä myötäilen Klarenbeekin tulkintaa integraation todellisesta haasteesta. Ihmisten väliset hierakkiset suhteet, jotka ovat ominaisia maahanmuuton kentällä, luovat epätasa-arvoisia rakenteita ja asemoivat ihmiset heihin, jotka ovat yhteiskunnan ylivoimaa (engl. *superior*), ja heihin, jotka ovat altavastajia (eng. *inferior*) (Klarenbeek 2021, 99).

Klarenbeek kritisoi valloilla olevaa käsitystä integraation ongelmasta, jossa maahanmuuttanut henkilö ei ole tarpeeksi jotakin: tarpeeksi kielitaitoinen, tarpeeksi kouluttautunut tai tarpeeksi työllistynyt. Ei-maahanmuuttaneesta, joka oletettavasti on saavuttanut kaikki edellä mainitut virstanpylväät, tehdään mittapuu, johon maahanmuuttanutta verrataan. Ei-maahanmuuttaneella on taso ja asema, johon maahanmuuttaneen tulee pyrkiä. Tällainen ongelmanasettelu keskittyy maahanmuuttaneeseen ja tekee integraatio-ongelmasta maahanmuuttajakeskeisen. Klarenbeekin mukaan todellinen ongelma, eikä siten myöskään vastaus ongelmaan, löydy maahanmuuttaneesta, vaan ennemminkin ihmisten välisistä suhteista. Hierarkkiset suhteet (*legitimate member* ja *non-legitimate member*⁷) ja vallan jakautumisen epätasapaino mahdollistaa ja ylläpitää epätasa-arvoa. Sen sijaan, että keskitytään maahanmuuttaneen integroimiseen, tulisi Klarenbeekin mukaan keskittyä ihmisten välisten suhteiden integroimiseen. (Klarenbeek 2021, 26–28 ja 94–100.)

Kuka sitten on suomalainen? Toistuvasti tässä tutkielmassa puhun *suomalaisesta vapaaehtoisesta*. Suomalainen vapaaehtoistoiminta on myös etnografinen ”kenttäni”: olen kiinnostunut suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksista kansalaistoiminnasta maahanmuuttaneiden äitien parissa. Etsiessäni haastateltavia, en asettanut mitään tarkkoja kriteereitä siitä, mitä suomalaisella vapaaehtoisella tarkoitan. Tahdoin haastatella YMÄ-toiminnan maahanmuuttaneen äidin vastinparia, suomalaista vapaaehtoista. En lisännyt haastattelurunkoonkaan tarkempaa kysymystä: ”Oletko suomalainen?” Jälkikäteen ajateltuna vapaaehtoisen *suomalaisuus* tuli jollakin tapaa oletettuna ja annettuna. En kysymyksenasettelussa kyseenalaistanut

---

⁷ Klarenbeek 2021.

suomalaisuutta. En myöskään keskittynyt vapaaehtoisen suomalaisuuteen kansalaisuuden näkökulmasta. Jos tutkielma olisi tehty jossakin toisessa maassa, esimerkiksi Ruotsissa, olisin todennäköisesti haastattelut ruotsalaista vapaaehtoista. Asun kuitenkin tällä hetkellä Suomessa ja tutkielmani sijoittuu Suomen yhteiskuntaan. Yksinkertaistettuna, *suomalainen* edustaa minulle tässä tutkielmassa vastaanottavan yhteiskunnan (enemmistö)edustajaa.

4 AINEISTOT JA MENETELMÄT

4.1 Laadullisesta tutkimuksesta

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa on etnografinen tutkimusote. Laadullinen tutkimus on tieteelliseen tutkimukseen liittyvä suuntaus, jonka pyrkimys on kokonaisvaltaisesti ymmärtää tutkittavan kohteen ominaisuuksia ja merkityksiä (Jyväskylän yliopisto 2021b). Laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella tilastollisia yleistyksiä (vrt. kvantitatiivinen tutkimus), vaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla jotakin ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtää sitä syvemmin ja tehdä aineistosta tulkintoja teoreettisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tyypillistä paneutua verrattain vähäiseen määrään tapauksia, joita analysoidaan mahdollisimman tarkasti. Tämä kaikki tapahtuu tekstimuodossa (vrt. kvantitatiivinen, numeraalinen). Onkin sanottu, että laadullisessa aineistossa on yksinkertaisimmillaan kyse tekstiaineistosta. (Eskola & Suoranta 2001, 15, 18, 61.) Hirsijärvi, Remes & Sajavaara (2010, 161) puolestaan kiteyttää laadullisen tutkimuksen ytimen toteamalla, että laadullisen tutkimuksen kulmakivenä on *todellisen elämän* kuvaaminen sekä ”pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia (totuus)väittämiä”. Koen kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan itselleni läheiseksi ja tärkeäksi, jopa arkiseksi kontekstiksi, jota koen ymmärtäväni holistisesti.

Maisterintutkielmani tutkimussuunnitelmaa rakentaessani oli varsin selkeää, että tutkielmastani tulisi laadullinen. Tähän vaikutti ennen kaikkea tutkimustehtävä ja -kysymykset. Opinnäytetyöni tavoite on selvittää, minkälaisia kokemuksia suomalaisilla vapaaehtoisilla on kansalaistoiminnasta maahanmuuttaneiden äitien parissa sekä löytää vastauksia siihen, millaisia sisältöjä ja merkityksiä suomalaiset vapaaehtoiset antavat ystävyyssuhteille maahanmuuttaneiden äitien kanssa (ks. tutkielman

luku 2). Pysin tutkielman aineistolla ja analyysillä tuottamaan tietoa työn tilaajalle MLL Järvi-Suomen piirille. Silloin kun tutkielman tavoite on selvittää *kokemuksia* ja löytää *merkityksiä*, niin tämä tavoite on määrittelevä tekijä tutkimusmenetelmän valinnassa. Olisin periaatteessa voinut tehdä kyselylomakkeen ja tavoitella sillä määrällisesti laajempaa vastaajienjoukkoa ympäri Suomea niissä toimipisteissä, joissa MLL:llä on YMÄ-toimintaa. Kyselylomakkeen kautta olisin voinut saada enemmän vastauksia, mutta vastaukset olisivat kuitenkin mahdollisesti jääneet suppeaksi ja persoonattomiksi (ks. mm. Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2010, 195). Tahdoin ennen kaikkea päästä lähelle suomalaisen vapaaehtoisen *kokemuksia*. Tutkin kokemuksia ja merkityksiä haastattelupuheen kontekstissa. Tahdoin kuulla omin korvin, kysyä, tarkentaa, tehdä havaintoja ja kirjata muistiinpanoja. Laadullinen tutkimus, joka sittemmin tarjoutui haastattelututkimukseksi, toimi vastauksena toivomaani päämäärään.

Mainitsin aiemmin, että tutkielmassani on etnografinen tutkimusote. Mitkä piirteet tutkielmassani viittaa etnografiaan? Etnografia tulisi ymmärtää tutkimuksen metodin sijaan kokonaisvaltaisena lähestymistapana tehdä tutkimusta. Etnografialle on ominaista osallistuva havainnointi ja haastattelut, joiden avulla pyritään ymmärtämään ilmiöitä, ihmisiä ja heidän toimintaansa ja näille annettuja merkityksiä. Klassisessa etnografiassa haastattelukertoja on monesti useampi saman informantin kanssa. Etnografinen aineisto voi koostua usein myös eri lähteistä, ei vain haastatteluista, kuten valokuvista, videoista ja äänitallenteista. (Homanen & Huttunen 2017, 131–141.)

Mielestäni tutkielmaani kuvaa parhaiten teemahaastattelu etnografisella otteella ja *asenteella* (Fingerroos & Kajander 2022, 32–34). Osallistuvaa havainnointia tein ystävätapaaamisilla, joissa oli mukana suomalainen vapaaehtoinen ja maahanmuuttanut äiti. Osallistuva havainnointi toteutui kuitenkin vain kahden YMÄ-parin⁸ tapauksessa. Tapasin YMÄ-parin maahanmuuttaneen äidin kodissa. Olin ajatellut olevani sivusta seuraaja, mutta yllätyin, että olinkin tilanteen keskipiste. Minuun suhtauduttiin kuin kylään tulleeseen vieraaseen, jolle kuului pitää seuraa. Itse haastattelut toteutuivat neljän suomalaisen vapaaehtoisen kanssa, kutakin haastattelin kerran, puolistrukturoidun kysymysrunгон turvin. Otin vuoden tauon jälkeen yhteyttä haastateltaviin loppusyksystä 2023. Kysyin kuulumisia ja sitä, ovatko he jatkaneet tapaamisia YMÄ-ystävän kanssa. Yhteydenotot haastateltaviin vuoden tauon jälkeen olivat lämpimiä mutta lyhyitä, muutamia lauseita sähköpostilla ja puhelimella.

Vaikka aineistonkeruuni ei sisältänytkään perinteiselle etnografialle tyypillistä pitkäkestoista ja intensiivistä kenttätöitä (ks. tarkemmin tutkielman luku 1.3), on tutkielmani mielestäni vahvasti etnografinen. Etnografisessa tutkimuksessa korostuu tutkijan oma persoona: tutkija itse on tutkimuksen väline (ks. mm. Sirkkilä 2022, 259). Pidän itseäni ”loputtoman uteliaana” aidosti ihmisistä kiinnostuneena ihmisenä. Maahanmuuttaneen kontekstia koen ymmärtäväni ainakin jossakin määrin, koska

---

⁸ Tutkielmassa YMÄ-parilla tarkoitetaan suomalaista vapaaehtoista ja maahanmuuttanutta äitiä

olen itsekin ollut maahanmuuttajana Balkanilla. Kohtaamiset suomalaisten vapaaehtoisten ja maahanmuuttaneiden äitien kanssa tuntuivat luontevilta. Nautin haastattelutilanteista ja eläydyin ihmisten tarinoihin. Mielestäni kykyäni olla läsnä ja vilpittömän kiinnostus haastateltavia ja tutkielman aihetta kohtaan välittyi lämpönä ja luottamukseksi kohtaamisissa. Tässä mielessä ajattelen, että tutkielmani on vahvasti etnografinen.

Tämä lisäksi etnografinen ote ja asenne näkyi pyrkimyksessäni ymmärtää suomalaisen vapaaehtoisen kokemuksia ja analysoimaan niitä kokemuksia suhteessa laajempaan sosiaaliseen kenttään,⁹ kaksisuuntaisen kotoutumiseen. Tahdoin tutkielmasani päästä lähelle tutkittavaa ilmiötä, muun muassa osallistumalla itse YMÄ-verkkokoulutukseen ja haastatteleamalla YMÄ-koordinaattoria sekä sähköpostitse että videon välityksellä. Olen tavoitellut kokonaiskäsitystä YMÄ-vapaaehtoistoiminnasta sen eri tulokulmista lähestymällä MLL:n koordinaattoria, haastatteleamalla suomalaisia vapaaehtoisia ja tapaamalla maahanmuuttaneita äitejä. Haastattelut olivat kyllä teemoiteltu ja kysymykset ennalta laaditut, mutta ymmärtämisen päämäärää tuki haastattelujen lisäksi haastattelujen ulkopuolinen toiminta.

4.2 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Tutkielman ydinaineiston keräsin haastatteleamalla neljää MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa olevaa suomalaista vapaaehtoista. Haastattelu on varsin tyypillinen, ellei käytetyin, laadullisen aineiston keruumenetelmä. Tutkimusmetodia ei pidä kuitenkaan valita metodin yleisyyden tai suosion perusteella. Ennen aineistonkeruuta tulisi punnita ja harkita, tukeeko valittu metodi tai valitut menetelmät kyseisen tutkimusongelman ratkaisua. Haastattelua ei siten pitäisi käyttää tutkimusmenetelmänä vain sen takia, että kyseessä on suosittu tapa tehdä laadullista tutkimusta. (Hirsijärvi & Hurme 2009, 34; Eskola & Suoranta 2001, 85.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelun käyttämistä aineistonkeruumenetelmänä puoltaa kuitenkin useampi osatekijä. Nämä tekijät vaikuttivat myös omaan valintaani kerätä tutkielmani ydinaineisto haastattelujen avulla. Haastattelu ensinnäkin on vuorovaikutusta haastattelijan ja haastateltavan välillä. Se on keskustelua, jolla on päämäärä. Keskustelussa tutkijalla on aloitteellinen rooli. Tutkija pystyy toiminnallaan ohjaamaan keskustelua ja esimerkiksi muuttamaan kysymysten järjestystä. Haastattelun etu on sen joustavuus. Haastattelu voi muuntautua moneksi. Joskus, ehkäpä parhaimmillaan, haastattelu voi näyttäytyä jopa arkisena keskusteluna. Arkisesta keskustelusta haastattelu kuitenkin eroaa roolien kautta; haastattelija kerää

---

⁹ ks. Homanen & Huttunen 2017, 131.

tietoa, haastateltava antaa tietoa. Haastattelua ohjaa tiedon intressi. (Eskola & Suoranta 2001, 85; Hirsijärvi & Hurme 2009, 34; Ruusuvuori & Tiittula 2009, 23.)

Valmistauduin haastatteluihin kokoamalla puolistrukturoidun kysymysrunгон (ks. Liite 1). Kysymyksiä pohdittiin yhdessä tutkielman ohjaajieni kanssa. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samanlaiset, mutta haastateltavat vastaavat vapaasti, omin sanoin (Eskola & Suoranta 2001, 86). Puolistrukturoitu haastattelu sopi tutkimusasetelmaani strukturoitua paremmin. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ja vastausvaihtoehdot ovat ennalta määriteltä, jolloin puhutaan myös lomakekyselystä. Strukturoiduissa haastatelussa vastaajan tulee valita sopivin valmiiksi esitellyistä vastausvaihtoehdoista (Eskola & Suoranta 2001, 86; Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2010, 208.) Etsiessäni suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia heidän itsensä kertomana ja halutessani ymmärtää heitä, mahdollisuus avoimiin vastauksiin ja dialogiin oli välttämätöntä.

Haastattelurunko koostui ennalta laadituista kysymyksistä, jotka olin teemoitellut aihealueittain, esimerkiksi otsikoilla ”Yhteydenpito” tai ”Yhdessäolo”. Rakenne ja teemat auttoivat minua haastattelutilanteessa. Kokenut haastattelija olisi varmasti lähestynyt haastateltavia vielä avoimemmin kysymyksin ja keskustelun omaisesti, mutta huomasin jännittäväni tilannetta ja kysymysrunko toi turvaa, johon pystyin haastattelutilanteessa palaamaan. Tiedostin, että olin opiskelija, joka vasta harjoitteli haastatteleminen taitoa.

Teemoittain etenevässä haastattelussa vahvuutena on tarkentavat kysymykset, jotka usein syntyvät spontaanisti haastateltavan vastausten perusteella (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88). Haastattelunauhoja kuunnelllessani ja litteraatioita lukiessani kiinnitin huomiota, että useaan kertaan hain varmistusta haastateltavaltani toteamalla kysymyksen omaisesti haastateltavan vastaukseen: ”jos ymmärsin oikein...” Kokosin näin haastateltavan vastauksen ja annoin mahdollisuuden korjata, jos olin ymmärtänyt jotakin väärin. Välillä puolestaan haastattelu tempaisi niin mukaansa, että melkein unohdin haastattelutilanteen. Näin kävi esimerkiksi tilanteessa, jossa haastateltava kertoi afrikkalaisista häistä ja hautajaisista. Esiin tulleet esimerkit olivat niin mielenkiintoisia, että keskustelimme aiheesta innostuneesti, vaikka itse aihe olikin kysymysrunгон ulkopuolella.

Haastattelut nauhoitin digitaaliseen muotoon ja tallensin nauhat Jyväskylän yliopiston tietosuojakäytänteiden ja eettisten periaatteiden mukaisesti. Myöhemmin, kun olin tehnyt kaikki neljä haastattelua, litteroin kaksi ensimmäistä itse ja kaksi viimeisintä haastattelua litteroin ulkopuolinen yritys¹⁰. Kokonaisuudessaan litteroitua tekstiä tuli neljästä haastattelusta yhteensä 132 sivua (riviväli 1,0 ja fonttikoko 12), joten laadullinen aineisto oli melko rikasta maisterintutkielmaa varten. Päädyin

---

¹⁰ Ulkopuolisen yrityksen kanssa tehtiin vaitiolosopimukset ja toimittiin yliopiston ohjeistuksen mukaisesti.

käyttämään litterointifirmaa kesken prosessin, koska litterointi oli osoittautunut paljon aiottua työläämmäksi. Tahdoin päästä työstämään tutkielmaa. Pohdin kyllä sitä, kuinka paljon tulkintoihini vaikuttaisi se, että osan haastattelunauhoituksista olin itse litteroinut ja osan ulkopuolinen tekijä. Toisten tekstien kanssa olin itse ollut enemmän kosketuksissa kuin toisten. Mahdollisissa jatkotutkimuksissa olen enemmän tietoinen litteroinnin viemästä ajasta ja teen yhtenäisen linjauksen ennen litterointeja: joko teen kaiken itse, tai kaiken tekee ulkopuolinen yritys.

4.3 Aineistonkeruu

Ennen varsinaista tutkielmaa tein tutkimussuunnitelman. Tutkimussuunnitelmaan olin kirjannut, että osallistuisin Työ- ja elinkeinoministeriön järjestämään *Integration 2022* -tapahtumaan Tampereella (07.-08.11.2022). *Integration 2022* konferenssi oli suunnattu kotoutumisen- ja maahanmuuton ammattilaisille. Ilmoittauduin mukaan maisteriopiskelijana Jyväskylän yliopistosta. Koin tapahtuman antoisana, ennen kaikkea tutkielman aihepiiriin virittäytymisen näkökulmasta. Erityisesti muistan huomion eräästä seminaarin paneelikeskustelusta. Seminaari kantoi nimeä Yhteiskunnan vastaanottavuus, mutta paneelikeskustelijoina ei ollut yhtäkään vastaanottavan yhteiskunnan (Suomen) edustajaa. Paneelikeskustelijat olivat kaikki maahanmuuttaneita. Muistan ihmetelleeni tätä itsekseni ja tulkinneeni sen esimerkkinä tietynlaisesta polarisaatiosta kotoutumisen kentällä. Polarisaatiolla tarkoitan tässä ”me” vastaan ”te” -asetelmaa. Polarisaatiota voi esiintyä jopa heidän parissansa, jotka tekevät töitä kotoutumisen teemojen äärellä. Tiivistin havainnot tuoreeltaan sähköpostiin (7.11.2022) Jyväskylän yliopiston maisteriseminaarin professoreille seuraavin sanoin:

Oli kyllä todella hyvä (paneelikeskustelu Yhteiskunnan vastaanottavuus teemalla), mutta en voinut olla ajattelematta, että edelleen kotoutumispuhe on liikaa maahanmuuttajakeskeistä - valokeilan tulisi nousta vahvemmin sinne vastaanottajayhteiskuntaan. Jopa ministeriötason toiminnassa...

Kuten olen aiemmin todennut, tutkielman varsinainen aineisto koostuu suomalaisten vapaaehtoisten haastatteluista. Haastateltavat löytyivät kutsukirjeen avulla, jonka MLL:n Järvi-Suomen piirin tukihenkilötoiminnan koordinaattori välitti eteenpäin sähköpostitse syksyllä 2022. Haastattelut toteutin joulukuussa 2022 ja tammikuussa 2023 kolmella eri paikkakunnalla. Kahta suomalaista vapaaehtoista haastatelin kirjaston tiloissa, yhtä yliopiston opetushuoneessa ja yhtä vapaaehtoista hänen omassa kodissaan. Jokainen haastattelu kesti noin 1-1,5 tuntia. Haastattelujen nauhoittamiseksi sain yliopistolta nauhurin. Haastattelujen jälkeen siirsin äänitiedostot

yliopiston tietoturvalle U-asetalle, joka on suojatussa VPN-verkossa ja toimii vain käyttäjätunnuksella (haka-log-in).

Haastatteluja järjestäessäni huomasin varsin pian, että joitakin etukäteen tehtyjä suunnitelmia piti muuttaa lyhyellä varoitusajalla. Tutkimussuunnitelmaan kirjoitin, että haastattelujen lisäksi osallistuisin ystävätapaamisille havainnoijana. Tarkoitukseni oli käyttää datan keräämisessä metodologisenä keinona osallistuvaa havainnointia. Tapaamisiin osallistuakseni olin valmistellut yliopiston ohjeiden mukaisesti erilliset lupasopimusohjat maahanmuuttaneille äideille selkosuomella ja selkoenglannilla. Lopulta vain kaksi neljästä ystävätapaamisesta toteutui.

Ystävätapaamisiin valmistautuessani suunnittelin tekeväni tarkat muistiinpanot tapaamisten aikana siellä heränneistä ajatuksista ja huomioista. Todellisuudessa tapaamiset vaativat sen verran tarkkaa keskittymistä, läsnäoloa ja vuorovaikutusta, että havaintopäiväkirjojen anti jäi aiottua ohuemmaksi. Toisaalta vapaaehtoisten haastatteluäänitallenteet olivat sisällöltään varsin rikkaita. Koin saavani neljästä haastattelusta aineiston, josta nousi esiin yhä uusia havainnoja. Havainnot eivät siis tulleetkaan esiin niinkään ystävätapaamisilla ja omista päiväkirjamerkinnöistäni, vaan vapaaehtoisten haastatteluista. Vaikka havaintopäiväkirja jäikin kapeaksi, koin ystävä-äititapaamiset merkitykselliseksi virittäytymisen kannalta. Tulin tutummaksi haastateltavalle ja keskustelumme oli epämuodollisempaa. Pääsin myös molempien maahanmuuttaneiden äitien kotiin. En tuntenut heitä entuudestaan. Vierailut kodeissa huokui lämpöä ja yllättävääkin luottamusta. Toinen maahanmuuttaneista äideistä pyysi puhelinnumeroni vierailun päätteeksi, jotta voisimme tutustua vapaa-ajalla paremmin.

Kahdella toteutuneella ystävätapaamisella olin suunnitellut olevani tarkkailijan roolissa, mutta totesin kuitenkin nopeasti, että minuun suhtauduttiin ystävätapaamisilla kuin haastattelijaan. Ymmärsin, että olin molempien maahanmuuttaneiden äitien kohdalla ensimmäinen opinnäytetyötä tekevä yliopisto-opiskelija, joka tuli heidän kotiinsa. Tilanne oli molemmin puolin vieras ja jännittävä. Tapaamisen alkuun kävin läpi tutkimukseen liittyvät lupasopimusohjat ja varmistin, että maahanmuuttaneet äidit ymmärsivät miksi olin tullut heidän kotiinsa. Molemmat maahanmuuttaneet äidit kokivat sopimukseen tarvittavien allekirjoitusten pyytämisen virallisena ja jännittävänä. Tapaamiset etenivät sopimusten allekirjoittamisen jälkeen keskustellen. Suomalaisen vapaaehtoisen ja maahanmuuttaneen äidin välistä toimintaa ja kommunikaatiota en pystynyt kuitenkaan havainnoimaan, kuten olin toivonut, koska minuun suhtauduttiin kuin kotiin tulleena vieraana, jolle kuului pitää seuraa. Huomasin olevani keskipiste, vaikka tavoitteeni oli ollut juuri päinvastainen.

Kaksi muuta ystävätapaamista peruuntui. Ensimmäinen tapaaminen peruuntui, koska maahanmuuttanut äiti ei saapunut paikalle ja perui tapaamisen vain muutamaa minuuttia ennen sovittua aikaa. Olin matkustanut toiselle paikkakunnalle tapaamista

ja sen jälkeistä haastattelua varten. Suomalainen vapaaehtoinen (H1) oli jo etukäteen varoittanut, että maahanmuuttaneella äidillä oli tapana perua tapaamisia. Suomalainen vapaaehtoinen kuitenkin tahtoi itse osallistua haastatteluun. Päätin, että haastattelu pidetään, vaikka itse tapaaminen maahanmuuttaneen äidin kanssa peruuntuikin. Haastattelun sisältö olikin aineiston kannalta merkittävä, ja haastattelua edeltäneet tapahtumat tukivat haastattelussa esiin tulleita asioita.

Toinen ystävätapaaminen peruuntui muista, itsestäni riippumattomista syistä. Haastatteluun oli lupautunut vapaaehtoistoiminnan aktiivi (H3). Hän ei pystynyt osallistumaan ystävätapaamiseen, mutta tahtoi myöhemmin osallistua haastatteluun. Vaikka ystävätapaaminen oli peruuntunut yllättäen, itse haastattelu toteutui myöhemmin haastateltavan ehdoilla ja aikataulussa. Jälkeenpäin päätös pitää haastattelu, vaikka ystävätapaaminen peruuntuikin, osoittautui tärkeäksi aineiston kannalta. H3:lta saamani haastatteluaineisto oli rikasta ja monipuolista.

Lisäksi tutkielmani aineistoon sisältyy muutamia sähköpostiviestejä henkilön H3 kanssa, muistiinpanot osallistumisesta YMÄ-toiminnan verkkokoulutukseen ja MLL Järvi-Suomen Piirin YMÄ-toiminnan koordinaattorin sähköpostikysely loppuvuonna 2023 sekä kyselyä seurannut videohaastattelu. Koordinaattorin haastattelua en nauhoittanut tai litteroinut, mutta kirjoitin vapaamuotoiset muistiinpanot. Koordinaattoria haastattelin tarkentaakseni vapaaehtoisten haastatteluissa esiin tulleita YMÄ-toimintaan liittyviä kysymyksiä ja saadakseni entistä paremman kuvan YMÄ-toiminnan toiminnallisuuksista.

4.4 Analyysimenetelmät

Laadullisen aineiston analyysivaihe on usein koettu vaikeaksi ja hankalaksi, jopa empiirisen tutkimuksen kaikkein ongelmallisemmaksi osa-alueeksi (Eskola & Suoranta 2001, 137). Tähän ajatukseen on helppo yhtyä. Tutkimussuunnitelmaa tehdessäni minulla oli tietty mielikuva aineiston analyysin tekemisestä ja olin suunnitellut käyttäväni fenomenologishermeneuttista menetelmää. Fenomenologia tulee kreikan sanasta *fainomenon*, 'ilmenevä' ja *logos*, 'oppi'. Fenomenologia analyysimenetelmänä on laaja-alainen, ja sitä käytetään laadullisessa tutkimuksessa, jonka tarkoitus on jonkin ilmiön havainnointi ja kuvaus. Menetelmä voi painottua niin tutkittavien kuin myös tutkijan kokemusten analysointiin tai esimerkiksi ruumiillisten kokemusten tai tulkintojen tekemiseen. (Jyväskylän yliopisto 2015a; Tieteen termipankki 2016a.)

Hermeneuini on puolestaan kreikkaa ja tarkoittaa 'tulkintemista'. Hermeneutiikka on oppi tekstien tulkinnasta. Lisäksi hermeneutiikka viittaa filosofiseen suuntaukseen, jossa pyritään ymmärtämään muun muassa ihmisen toimintaa ja kulttuuria. Hermeneuttisessa analyysissä tavoite on systemaattisen prosessin keinoin rakentaa

tulkintoja, jotka auttavat tutkittavan kohteen syvällisessä ymmärtämisessä. Saksalainen filosofi Wilhelm Dilthey on sanonut, että humanististen tieteiden päämääränä on ymmärtäminen. Hermeneuttisella ymmärtämisellä tarkoitetaan eläytymistä tutkittavaan ilmiöön ja siellä vaikuttavaan ajatusmaailmaan. (Jyväskylän yliopisto 2015b; Tieteen termipankki 2016b.)

Ymmärrän kyllä, miksi viehätyn fenomenologishermeneuttisesta tiedonintresistä. Ilmiön havainnointi, kuvaus ja tutkittavan kohteen syvällinen ymmärtäminen olivat juuri sitä, mitä tahdoinkin tutkielmaltani. Kuitenkin siinä vaiheessa, kun olin litteroidun haastatteluaineistoni kanssa kahdestaan, huomasin käyväni sitä läpi alleviivauskynällä, kooten ajatuksia otsikoiksi, yksittäisiksi mietteiksi, tehden huomioita yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista¹¹. Samalla huomasin, että kävin aineistoa läpi haastattelurungon teemoittain. Tosin tässä en ollut täysin systemaattinen, sillä sama aihe toistui joissakin tilanteissa toisen teeman alla, esimerkiksi haastateltava kertoi jo haastattelun aluksi, mitä olivat tehneet yhdessä maahanmuuttaneen äidin kanssa ja myöhemmin haastattelun osiossa ”Yhdessäolo”, toisti ja tarkensi aiemmin kertomaansa.

Tutkielman analyysi lopulta noudatti *sisällönanalyysin* ja *teemoittelun* periaatteita, eikä tutkimusten tulosten kirjoittamisessa fenomenologishermeneuttisilla pohdinnoilla ollut juurikaan sijaa. Analyysimenetelmät eivät etnografisessa tutkimuksessani ole kuitenkaan tarkkarajaisia, mikä on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle, jossa eri analyysitavat usein nivoutuvat yhteen ja limittäin (Eskola & Suoranta 2001, 161). Eskola (2001, 151) mainitsee, että teemahaastattelussa asetetut teemat voivat toimia analyysin runkona, josta analyysin voi aloittaa. Tämä ajatus toimi tutkielmassani ja näkyy myös tutkielman luvussa viisi siinä, miten olen ryhmitellyt analyysin teemoittain. En voi kuitenkaan sanoa analysoineeni aineistoa vasta litteraatioiden valmistuttua. Tarkkaa rajausta siitä, missä kohdin analyysi alkoi ja missä vaiheessa loppui, on mahdotonta sanoa (ks. mm. Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2010, 223). Tulkinnan kanssa oli sama asia. Havaintoja, analyysia ja tulkintoja tapahtui jo itse haastattelutilanteessa. Ajattelen, että tulkintoja ei voi erottaa erilliseksi kokonaisuudeksi ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Ihmiset tekevät tulkintoja luonnostaan, oli se tietoista toimintaa tai ei. Osa jo haastattelutilanteessa tehdyistä tulkinnoista vahvistui aineiston analyysivaiheessa, mutta tutkielman kannalta merkittävimmät (tutkielman luvussa kuusi), syntyivät vasta aivan analyysin loppuvaiheessa.

---

¹¹ ks. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 123)

4.5 Tutkimusetiikka ja aineistohallinta

Tutkimusetiikka näkyy tutkijan tavassa tehdä tutkimusta. Etiikka tutkimuksen kontekstissa tarkoittaa tapaa toimia oikein koko tutkimusprosessin ajan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Etiikka on myös päätöksentekotaitoa (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22). Lähdeviitteiden tulee olla tarkat. Tutkittavien oikeuksia esimerkiksi tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuteen ja anonyymiteettiin tulee suojella. Tutkimuslupien tulee olla asianmukaiset. Tutkijan tulee tutkimusprosessin jokaisessa kohdassa toimia vastuullisesti ja läpinäkyvästi tutkittavaa kohdetta, aineistoa ja muita tutkijoita kunnioittaen. Rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus ja avoimuus ovat tiedeyhteisön toiminnan kulmakivet ja vaikuttavat kokonaisvaltaisesti tutkimuksen validiteettiin. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Opinnäytetyöprosessissani olen sitoutunut noudattamaan hyvää tieteellisen käytännön (HTK) ohjeistusta. HTK ohjeistus on laadittu tutkijoille ja tiedeyhteisölle, ja sen on laatinut Tutkimuseettinen neuvottelukunta (Tenk). Peruseriaatteet HTK:lle ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11–12). Peruseriaatteet myötäilevät eurooppalaista ohjeistusta (mt. 2023, 12). HTK-ohjeistuksen vanhempi versio (2012, 6) kiteyttää oleellisen tieteellisestä tutkimuksesta: tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkijan eettinen toiminta ei ole siten ainoastaan joukko hyviä käytöstapoja, vaan tutkimuksen koko integriteetti nojaa tutkijan kykyyn toimia eettisesti oikein.

Aineistohallinta tarkoittaa tieteellisessä tutkimuksessa tutkimusaineiston keräämiseen, käsittelyyn, tallentamiseen ja jatkokäyttöön liittyviä toimintoja, joilla varmistetaan tutkimusdatan tietosuojaa ja -turva sekä luotettavuus aineiston koko elinkaaren ajan (Jyväskylän yliopisto 2022). Maisterintutkielmaa työstäessäni käytin Jyväskylän yliopiston tarjoamia tietoturvasuojattuja palveluja. Sähköpostit lähetin vain yliopiston virallisesta ISA-sähköpostista. Kotikoneella kirjauduin opinnäytetyötä tehdessäni yliopiston suojattuun VPN-verkkoon. Tutkimussuunnitelman, haastattelujen litteroinnit, kuin myös itse opinnäytetyön tallensin aina U-asemalle. Tutkimusaineiston elinkaaresta ja jatkokäytöstä tein tarvittavat lisäykset haastateltaville annettavaan eettiseen osallistumissuostumuslomakkeeseen. Opinnäytetyön valmistuttua säilytän tutkimusdataa enintään kahden vuoden ajan mahdollista jatkotutkimusta varten. Sen jälkeen aineisto tuhotaan.

Haastateltavat pseudonymisoin parhaan taitoni mukaan. Pseudonymisoinnilla tarkoitetaan tutkimuksessa sitä, että tutkimusaineistosta poistetaan tunnistelliset tiedot tai ne korvataan koodeilla, jotka säilytetään erillään ja suojattuna itse aineistosta. Tällöin yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa ilman ulkopuolisia lisätietoja.

(Tietoarkisto 2023.) Tutkielmassani haastatellut henkilöt esiintyvät koodeilla H1, H2, H3 ja H4. Koodeja käytän viitatessani tiettyyn haastatteluun ja haastateltavaan. Näin toimin, jotta haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu. Paikoin olen häivyttänyt ylimääräisiä tunnistetietoja ja viitteitä tekstistä, jotta haastateltavien henkilöllisyyttä ei voi päätellä. Nämä tilanteet olen ilmaissut lisäämällä sitaattien loppuun tiedon siitä, että viite on poistettu.

Ennen aineiston keruuta eli ennen ystävätapaamisia ja vapaaehtoisten haastatteluja, lähetin Jyväskylän yliopiston tarjoaman ja ohjaajien hyväksymän tutkimustiedotteen ja tietosuojailmoituksen tutkittaville. Samoin toimin eettisen osallistumissuostumuslomakkeen kanssa, lähetin sen haastateltaville ennen haastatteluja. MLL:n pyynnöstä kirjoitin myös vapaamuotoisen, lyhyen kutsukirjeen haastatteluun, joka lähetettiin tutkimustiedotteen ja tietosuojailmoituksen mukana suomalaisille YMÄ-toiminnan vapaaehtoisille (ks. Liitteet 2-3).

5 YMÄ-TOIMINNAN SISÄLLÖT JA MERKITYKSET

5.1 Suomalaisien vapaaehtoisten taustat

Haastattelemiini neljä täysi-ikäistä suomalaista vapaaehtoista¹² olivat kaikki toimineet vapaaehtoisina MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa haastattelua edeltäneen kahden vuoden aikana. Haastattelut tapahtuivat joulukuussa 2022 ja tammikuussa 2023. Vapaaehtoistoiminnan ajanjakso ei ollut rajattu, kun hain haastateltavia, eikä vapaaehtoistoiminnan ”tuoreus” ollut kriteeri. Nämä seikat tulivat ilmi haastattelua tehdessä. Kaikki neljä haastateltavaa olivat ensimmäistä kertaa mukana MLL:n vapaaehtoistoiminnassa. MLL:lla on monia muitakin vapaaehtoistoimintamuotoja, kuten perhekummi-, kaveri-, ja perhekahvilatoimintaa. Yksi haastateltavista kertoi lapsena myyneensä MLL:n pinssejä ja tehneensä oman työn kautta yhteistyötä MLL:n kanssa, mutta muuta kosketuspintaa MLL:n toimintaan ei ollut ollut.

Kaksi haastateltavaa kertoi kuulleensa YMÄ-toiminnasta ensimmäisen kerran sosiaalisessa mediassa: Facebookissa näkynyt mainos oli kiinnittänyt heidän huomionsa. Kolmas oli saanut mainoksen oppilaitoksensa sähköpostiin. Hän opiskeli lähihoitajaksi. Neljäs vapaaehtoisista oli kuullut YMÄ-toiminnasta ystävänsä kautta.

Neljästä haastateltavasta kolmella oli ulkomaalainen puoliso. Kolmella haastateltavista oli omia lapsia. Vapaaehtoistoimintataustaa löytyi jonkin muotoisena jokaiselta haastateltavalta. Kaksi haastateltavaa kertoi, että olivat aiemmin toimineet vapaaehtoisina, toinen oli ollut mukana senioritoiminnassa ja toinen lapsen tukihenkilönä. Kummallakaan heistä ei ollut aiempaa kokemusta vapaaehtoistoiminnasta maahanmuuttaneiden parissa. Kahdella muulla haastateltavalla oli pidempi kokemus

---

¹² Tässä alaluvussa haastateltaviin ei kaikissa kohdissa viitata koodeilla, jotta haastateltavia ei voi tunnistaa tietoja yhdistelemällä.

vapaaehtoistoiminnasta ja molemmilla oli nähtävissä kiinnostus kansainvälisiä ja maahanmuuttoon liittyviä asioita kohtaan. Toinen oli ollut vapaaehtoisena Afrikassa ja toinen Suomessa turvapaikanhakijoiden hätmajoituksessa ja vastaanottokeskuksessa. Jälkimmäinen kertoi, että oli aloittanut vapaaehtoistyöt ”aika lailla kylmiltään – ja sille tielle jäin”, kun vuonna 2015 pakolaisia oli tullut Suomeen.

Miksi nämä suomalaiset vapaaehtoiset tahtoivat osallistua juuri maahanmuuttajaaitien parissa tehtävään vapaaehtoistoimintaan? Vapaaehtoistyön motiiveja tutkinut Anne Birgitta Yeung (2004, 21) on todennut, että motivaatio on vapaaehtoistoiminnan kulmakivi. Yeung (2004; 2020) on luonut vapaaehtoistyön motiiveja kokoavan kahdeksankulmaisen timanttimallin, joka havainnollistaa osuvasti vapaaehtoistoiminnan motivaatiotekijöiden moniulotteisuutta:

KUVIO 1 Vapaaehtoistoiminnan timanttimalli (Yeung 2020)

Oman maisterintutkielman haastateltavilla oli useita samoja motivaatiotekijöitä, jotka löytyvät Youngin timanttimallistakin. Haastateltavat mainitsivat muun muassa auttamisen halun, halun olla hyödyksi, halun olla jonkun ystävä, erityisesti juuri ulkomaalaisen ystävä, halun tehdä jotakin kotoutumisen edistämiseksi, halun tuottaa iloa maahanmuuttaneen arkeen sekä samalla saada merkityksellisyyttä omaan arkeen. Yksi haastateltavista kiteytti motivaationsa sanomalla:

...kun tietää miten yksinäisiä jotkut ihmiset on, niin se, et miten pienellä mä voin, muutamalla tunnilla tuoda heille tosi paljon merkityksellisiä asioita elämään (H4).

Merkille pantavaa oli, että jokaisen haastateltavan omassa elämäntilanteessa oli tilaa ja toisaalta tilausta vapaaehtoistoiminnalle. Ne vapaaehtoiset, joilla oli omia lapsia, kertoivat, että heillä oli arjessa aikaa olla mukana ja osallistua. He olivat vanhempain- tai hoitovapaalla. Heille oli erityisen tärkeää, että omat lapset sai ottaa mukaan

ystävätapaamisille. Yksi suomalaisista kertoi, että tämä oli ratkaisevin tekijä osallistumiselle YMÄ-toimintaan, koska yksinhuoltajana ei olisi pystynyt tapaamisia järjestämään muulla tavoin.

Eräs vapaaehtoisista kuvasi tarkkaan, kuinka oli ”pakolaisaallon” aikana vuonna 2015 oikein odottanut, että saisi tehdä jotakin turvapaikanhakijoiden hyväksi, mutta paikkakunnalla, jolla asui ei annettu naisten osallistua vastaanottokeskuksen vapaaehtoistoimintaan. Tämä oli mielestäni kiinnostava kommentti, sillä toisella paikkakunnalla naisten osallistumista ei ollut rajoitettu. Suomessa on tällä hetkellä 117 vastaanottokeskusta, ja ne kaikki ovat Maahanmuuttoviraston vastuulla ja valvonnan alaisuudessa (Migri 2023b). Haastatteluissa esiin tullutta tietoa ei voi yleistää, mutta se osaltaan osoittaa, että vastaanottokeskusten toimintaperiaatteissa on, tai ainakin oli, paikkakuntaakohtaisia eroavaisuuksia.

Haastateltavista huomasi myös sen, että useammalla oli kytenyt halu olla mukana auttamassa maahanmuuttaneita ja YMÄ-toiminnan mainos oli osunut oikeaan hetkeen ja oikeaan elämäntilanteeseen. Eräs vapaaehtoisista, sama, jota ei ollut päästetty vastaanottokeskukseen vapaaehtoiseksi, koska oli nainen, kertoi, ettei hänellä ollut aiempia kansainvälisiä ihmissuhteita ja oli haaveillut, että saisi kansainvälisen ystävän. Hän purki turhautumistaan yhteiskunnan nykytilanteesta sanomalla:

Musta on vähän kurjaakin, miten Suomessa suhtaudutaan aika rasistisesti edelleen niin ku maahanmuuttajiin. Ja sitten puhutaan niin ku jotenkin, et he niin ku tulee tänne ja sitä ja tätä, kukaan ei yritä niin ku kotouttaa. (Viite poistettu)

Tämä vapaaehtoinen oli odottanut mahdollisuutta antaa oman panoksensa koottamiseen. Samalla hän toivoi, että oma lapsi tutustuisi eri kulttuureihin.

YMÄ-toimintaan osallistuneiden henkilöiden haastattelupuheesta oli aistittavissa sisäinen pohdinta maahanmuuttaneiden tilanteesta ja tarpeista Suomessa. Tämä sisäinen pohdinta kanavoitui toiminnaksi YMÄ-toiminnan kautta (ks. Kuvio 1 Pohdinta – Toiminta). Toisaalta tahdottiin myös jotakin uutta omaan elämään, mutta toisaalta osa vapaaehtoisista koki YMÄ-toiminnan sopivaksi, koska heillä oli jo entuudestaan kokemusta eri kulttuureista (ks. Kuvio 1 Uudet asiat – Jatkuvuus). Ennen kaikkea haastattelupuheesta kuitenkin välittyi auttamisen halu. Tämä tuli läpi kaikkien haastattelujen ja näkyi muun muassa pohdinnoissa, joissa korostettiin halua opastaa Suomen kulttuuriin liittyvissä asioissa ja halussa auttaa arjessa vastaantulevissa aiheissa. Auttamisen halu onkin todettu olevan merkittävin motivaatiotekijä vapaaehtoistoiminnassa (Yeung 2020).

Koska tosi monella, jotka on tullut Suomeen pakoon, nii heillä on jotakin sisäisiä mielen ongelmia. Niin sit on tosi hyvä, jos voi niissäkin auttaa ja olla tukena. (H2.)

No mä toivoin, että tulis semmoinen ihminen, jolle mä voisin antaa jotakin. Jolle mulla ois ehkä jotakin annettavaa kulttuurillisesti tai jotenkin muuten. (H4.)

5.2 Yhteydenpito ja kommunikaatio

Kuten tutkielman johdannossa kerroin, maisterintutkielmani päämääränä on tuottaa tietoa MLL:lle suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksista YMÄ-toiminnassa. Tämä päämäärä oli ohjaava, kun rakensin haastattelukysymysten runkoa. Suhde suomalaisen vapaaehtoisen ja maahanmuuttaneen äidin välillä on YMÄ-toiminnan keskiössä. Kommunikaatio ja viestintä ovat puolestaan olennainen tekijä ihmisten välisissä suhteissa (ks. mm. Kauppila 2005, 25). Halusin selvittää, miten suomalainen vapaaehtoinen ja maahanmuuttanut äiti kommunikoivat keskenään. Väärinymmärryksiltä ei voi välttyä edes saman kieliryhmän sisällä, entä kun osapuolet tulevat eri maista ja puhuvat eri kieltä?

Suomalaiset vapaaehtoiset kertoivat käyttävänsä tekstiviestejä, Whatsapp-sovelusta, puheluita ja videopuheluita. Kolme haastateltavaa (H1; H3; H4) kertoi kommunikoivansa englanniksi tai käyttävänsä sekaisin englannin ja suomen sanoja. Muutama äiti (H2; H4) osasi vähän arabiaa, ja yksi suomalaisista vapaaehtoisista (H3) oli Duolingo-kielisovelluksella opetellut jonkin verran swahilin kieltä. Lähtökohtaisesti suomalaiset vapaaehtoiset olivat aloitteellisia tapaamisten sopimisissa, mutta muutoin yhteyttä pidettiin molemmin puolin.

Tulkkauslustoista Google Translate oli käytetyin. Yhteisenymmärryksen löytämiseksi haastateltavat (H1; H3; H4) kertoivat käyttävänsä kuvakaappauksia ja puhelimen kuvahakuja. Yksi (H3) kertoi piirtäneensä, ja toinen (H2) kertoi käyttävänsä elekieltä. Hänen omien sanojensa mukaan ”puhuessa kädet heiluu”.

Yhteydenpidosta kysyessäni kiinnitin huomiota muutamaan mielenkiintoiseen vastaukseen. Yksi vapaaehtoisista kertoi, että he olivat heti ensitapaamisella maahanmuuttaneen äidin kanssa jakaneet toisilleen puhelinnumeroiden lisäksi omat sosiaalisen median kanavat: Snapchatin, Instagramin ja Facebookin. Vapaaehtoinen oli kokenut tämän suurena luottamuksen osoituksena, koska (maahanmuuttaneen äidin) Facebook on täynnä tietoa hänen elämästään. Vapaaehtoinen oli kokenut tämän ensitapaamisen hetken merkittävänä ja tärkeänä. Haastattelun aikana myös selvisi, että ensitapaamisen lämpimät tunnelmat jatkuivat heidän suhteeseensa ja suomalainen vapaaehtoinen sekä maahanmuuttanut äiti ystäväystyivät toden teolla:

Ja sitten kun me tavattiin se eka kerta, nii me jaettiin meidän Instagramit ja Facebookit ja Snapchatin. Puhelinnumero ei riittänyt! Kaikki sosiaaliset mediat vaan! Se oli kyllä tosi niin ku miulle tärkeä, että hän niin ku uskalsi luottaa minuun. Että hän jakoi niin ku elämän sillä tavalla, että kuitenkin hänen Facebookissa on täynnä kaikkea hänen elämästä, se oli mulle tosi iso juttu. (Viite pois-tettu).

Toinen, hieman erilainen havainto liittyi haastatteleman vapaaehtoisen ja maahanmuuttaneen äidin ensitapaamiseen, jota leimasi varautuneisuus, epävarmuus ja

hankaluudet tulkita maahanmuuttaneen äidin elekieltä. Vapaaehtoinen kuvasi, että ensitapaamisen tilanne oli ollut hyvin jännittävä. Tapaaminen oli toteutettu maahanmuuttopalveluiden tiloissa. Paikalla oli ollut kaupungin maahanmuuttopalveluiden työntekijä, MLL:n YMÄ-toiminnan koordinaattori, puhelintulkki, maahanmuuttanut äiti ja suomalainen vapaaehtoinen sekä hänen pieni lapsensa. Suomalainen vapaaehtoinen kuvasi, että maahanmuuttanut äiti oli ollut todella varautuneen oloinen, ja että hänen ilmeistensä oli ollut vaikea päätellä, ymmärsikö hän edes, missä hän oli ja halusiko hän, että tämä ystävyysuhde alkaisi? Sosiaalipsykologi Reijo A. Kauppila (2005, 25) onkin osuvasti sanonut, että vuorovaikutustilanteissa ihminen kantaa mukanaan tietynlaista tunnekuormaa, joka näkyy ihmisen ilmeissä, eleissä, äänensävyssä ja lauserakenteissa. Tapaaminen oli ollut hämmentävä, ja suomalainen vapaaehtoinen pohti, oliko maahanmuuttaneelle äidille ylipäättään kerrottu, mistä toiminnassa oli kyse. Ensitapaamisen epävarma ja osin ristiriitainen tunnelma oli jatkunut suomalaisen vapaaehtoisen ja maahanmuuttaneen äidin välillä suhteen edetessä. Tästä teemasta kerron enemmän alaluvussa 6.1 Ristiriitoja ystävytydessä.

Yleisesti haastateltavien pohdinnoissa liittyen yhteydenpitoon ja kommunikointiin maahanmuuttaneiden äitien kanssa kuitenkin korostui luovuus ja joustavuus. Suomalaisille vapaaehtoisille oli pääasia, että yhteinen ymmärrys löytyi, olipa kieli ja tapa mikä hyvänsä. Kielitaito, tai sen puute, ei muuttunut muuriksi yhdessäkään YMÄ-suhteessa.

5.3 Yhdessäolo

Siinä, missä kommunikaatio on oleellinen osa jokaista ihmissuhdetta, niin ilman yhdessä vietettyä aikaa ei mikään suhde syvene. Voisi sanoa, että YMÄ-toiminta perustuu suomalaisen vapaaehtoisen ja maahanmuuttaneen äidin yhdessäololle. Yhteinen tekeminen ja yhdessä oleminen on YMÄ-toiminnan ydinaluetta. Haastatteluissa pyysin vapaaehtoisia kertomaan esimerkkejä siitä, mitä he olivat tehneet yhdessä maahanmuuttaneen äidin kanssa. Vastausten kirjo oli kuin ote suomalaisen kulttuurin käsikirjasta.

Me ollaan käyty kirjastossa ja sit mä oon vienyt hänet poimiin mustikoita..Ja ollaan käyty tuolla on vanhassa pappila X:ssa¹³, semmoset oli kesällä lampaista ja kanoja, nii käytiin niitä kattomassa. Sit ollaan käyty useammankin kerran leikkipuistossa...Ja ollaankohan muuta tehty? No sitten me ollaan käyty torikahvilla kerran, niin ku tän kirjastokäynnin yhteydessä. (H1.)

---

¹³ Vanhan pappilan nimi muutettu koodiksi X, tunnistettavuuden häivyttämiseksi.

- - - nii sit mie aattelin, että no tehdään me sitten sillee, että käydään saunassa, laitetaan kynnet ja naama kuntoon ja...Semmoinen niin ku kauneusjuttu. (H2.)

Vesitornissa on käyty, kirpputoreilla, kaupassa - - - hei, ja sit käytiin - - - saarella viime kesällä, se on siellä mentiin ja soutamalla sinne saareen. (H3.)

Kulttuurilla tarkoitan tässä yleisesti tapoja olla ja elää. Ymmärrän kulttuurin myös *erityisenä* käsitteenä¹⁴, joka sisältää ajatuksen siitä, että tietyllä ihmisyyhteisöllä on sille yhteisölle tunnusomaisia toimintatapoja ja ominaisuuksia, jotka erottavat sen toisista yhteisöistä. Nämä ominaispiirteet voivat rajautua esimerkiksi tiettyyn ryhmään tai tietylle alueelle. Kulttuuria ei tule kuitenkaan ymmärtää suoranaisena synonyyminä spesifille ihmisryhmälle. En siis väitä, että olisi olemassa jokin yksi yhtenäinen tapa ”olla suomalainen”. Homogeeninen yhtenäiskulttuuri on utopiaa. Globalisaation ja muuttoliikkeiden myötä kulttuurit ovat sekoittuneet ja sekoittuvat entisestään. (Hänninen, Kajander & Lappi 2022, 46–47; Tieteen termipankki 2023.)

Käyttäessäni ilmausta *suomalaisen kulttuurin käsikirja* viittaa tietoisesti ja osin stereotyyppisesti yleisesti suomalaisesta yhteiskunnasta ja ympäristöstä löytyviin tekijöihin ja paikkoihin, joissa ihmisillä on tapana viettää aikaa. Kuten edellä olevista lainauksista on huomattavissa, vapaaehtoiset ja maahanmuuttaneet äidit olivat muun muassa käyneet kirjastossa, torikahveilla, mustikkametsässä, kirpputoreilla, retkellä järvimaisemissa ja kotieläinpuistossa. Näiden lisäksi he olivat leiponeet joulutorttuja, juoneet glögiä ja leikkineet lasten kanssa ulko- ja sisäleikkipuistoissa. Yksi vapaaehtoisista (H2) jopa suunnitteli yhteistä saunailtaa Lähi-Idästä tulleen maahanmuuttaneen äidin kanssa. Oman tulkintani mukaan tämä on hyvin suomalaista.

Tutkielmani luvussa 1.4 kerroin, miten MLL kuvaa internetsivuillaan ystävöitymisen päämäärän olevan maahanmuuttaneen äidin kotoutumisen tukeminen, vanhemmuuden ja osallisuuden vahvistaminen sekä maahanmuuttaneiden äitien kielitaidon lisäämisen (MLL 2021; MLL 2022). Lisäksi YMÄ-toiminnan yksi painopisteistä on tutustuttaa maahanmuuttanut äiti lähiympäristöönsä ja rohkaista häntä lähtemään kotoa (Jyrkinen 2023a; 2023b). Haastattelemani suomalaiset vapaaehtoiset olivat viettäneet aikaa maahanmuuttaneiden äitien kanssa tavoilla, joita voidaan pitää esimerkiksi suomalaisesta elämäntavasta (mm. retkeily luonnossa). Lasten kanssa oli käyty ulkoilemassa, perhekerhossa ja tapahtumissa. Lapset olivat muutenkin olleet mukana useimmissa tapaamisissa (H1; H2; H3; H4). Näen nämä yhdessäolon muodot MLL päämäärän mukaisena maahanmuuttaneen äidin kotoutumisen tukemisena ja tietyn tyyppisenä vertaisvanhemmuutena, jossa yhdessäolo on tukenut, ei vain vanhempien välistä suhdetta vaan myös lasten välistä suhdetta.

---

¹⁴ Kulttuurin käsite voidaan nähdä kaksitasoisena; universaalina sekä partikulaarisena, erityisenä. Kulttuuri universaalina tarkoittaa muun muassa yhteisöllisyyttä, rituaaleja, symboleja ja kielellisyyttä. (Ks. Brown 1991, teoksessa Hänninen, Kajander & Lappi 2022, 46–47.)

Kuinka usein suomalainen vapaaehtoinen ja maahanmuuttanut äiti sitten tapasivat toisiaan ja viettivät aikaa yhdessä? Tapaamiskertojen väli vaihteli useammasta kerrasta viikossa yhteen kertaan kuukaudessa. Tyypillisesti YMÄ-pari tapasi toisiaan joka toinen viikko. Yksi YMÄ-pareista (H2), se pari, johon viittasin aiemmin onnistuneen ensitapaamisen yhteydessä, tapasivat toisiaan jopa 2–3 kertaa viikossa. Nämä tapaamiset alkoivat pääsääntöisesti maahanmuuttaneen äidin kotona ja päättyivät usein kaupungille kahvilaan tai lasten sisäleikkipuistoon. Toinen YMÄ-pari, jolla oli ollut hankala ensitapaaminen, tapasivat toisiaan noin kerran kuukaudessa ja tapaamiset olivat myös peruuntuneet usein viime hetkillä maahanmuuttaneen äidin ilmoituksesta. MLL:n tukihenkilötoiminnan koordinaattorin Miia Jyrkisen (2023) mukaan tavoite on, että suomalainen vapaaehtoinen ja maahanmuuttanut äiti tapaisivat toisiaan vähintään joka toinen viikko.

Mielestäni YMÄ-parien tavat ja paikat viettää yhdessä aikaa sekä tapaamisvälien tiheys heijastivat sitä tunnelmaa, joka välittyi YMÄ-parien keskinäisistä suhteista yleisesti. YMÄ-parit, joiden ”kemat kohtasivat”, viettivät aikaa myös toistensa kotona kyläillen ja tapaamisväli oli tiheämpi. Ristiriitoja sisältävässä YMÄ-suhteessa (ks. lisää tutkielman luku 6.1) ystävät näkivät toisiaan selkeästi harvemmin; he eivät olleet kertaakaan kyläilleet toistensa kotona. Yksi yhteinen tekijä, ehkä vähän yllättäväkin, kuitenkin yhdisti kaikkia YMÄ-pareja, nimittäin ruoka. Jokainen haastateltava kuvaili, kuinka ruosta joko puhuttiin, sitä tehtiin yhdessä tai vähintäänkin näytettiin puhelimesta kuvia eri ruoka-annoksista (H1; H2; H3; H4).

Nii hän (maahanmuuttanut äiti) oli ostanut sieltä (kaupasta) kanaa, semmosia missä ei ole mausteita, ja hän oli ite maustanut ne kotona ja hän oli tehnyt liemen, ja se maistui niin hyvältä. Sit meillä oli naan, eli leipää oli, ja me otettiin siihen sitä ruokaa. Sit hän oli tehny jonkun linsisopan. Se linsisoppa oli niin hyvää. Mie niin ku kysyin häneltä, että: ”anna resepti, tää on niin hyvää!” Hän sanoi, että: ”Laita vaan linssejä, vettä, mausteita, muussa vaan.” Se oli siinä. Hän laittoi öljyä tai voita sinne. Se oli tosi hyvää. (H2.)

Suomalaisten kauppojen täyttyessä mikrossa lämmitettävistä einesruoista, haastatteluista välittyi toisenlainen tapa suhtautua ruokaan: maahanmuuttaneet äidit kivat ruokaa itse alusta alkaen ja ruoan laittamiseen suhtauduttiin intohimolla.

5.4 Yllätyksiä

Yllätyksiltä ei voi välttyä, kun ihmiset eri kulttuuritaustoista kohtaavat toisensa. Uuteen ihmiseen tutustuminen on aina kuin pienimuotoinen seikkailu. Uudesta ihmisestä etsitään samaistumis pintaa ja toisaalta tullaan enemmän tietoisiksi asioista, jotka eroavat omasta kokemusmaailmasta. Kuten aiemmin tässä maisteritutkielmassa olen todennut, näen kaksisuuntaisen kotoutumisen ennen kaikkea yhdessä kotoutumisena,

dynaamisena ja orgaanisena tapahtumana, jossa ihmisten toisistaan poikkeavat kokemusmaailmat törmäävät ja nämä ”törmäykset” synnyttävät uusia kokemuksia ja parhaimmillaan johtavat yhä syvempään ymmärrykseen erilaisista elämäntavoista ja -katsomuksista, jotka poikkeavat omasta tavasta olla ja elää.

Valitsin käyttää tässä kontekstissa varsin vahvaa sanaa *törmäykset*. Suomalaisten vapaaehtoisten haastatteluista nousi kokonaisuudessaan selvästi esiin tilanteita, joissa kulttuurit aivan kuin törmäsivät toisiinsa ja jättivät suomalaisen vapaaehtoisen yllättyneeksi ja hämmentyneeksi. Muutama vapaaehtoinen (H1; H4) oli tullut täysin yllätetyksi maahanmuuttaneen äidin kysymyksistä tai tilanteista, joita oli tapahtunut ystävätapaamisilla. Jotkin tapahtumat olivat niin poikkeavat suomalaisesta 2020-luvun kokemusmaailmasta, että niitä hetkiä voi parhaiten kuvata sanalla törmäys.

Yksi suomalaisista vapaaehtoisista (H1) kertoi vieneensä maahanmuuttaneen äidin kesällä paikkakuntansa suosittuun kotieläinpuistoon. Paikka oli idyllinen, jossa oli puutarhanomaisissa maisemissa kahvila, istutuksia ja kotieläimiä, muun muassa kanoja. Maahanmuuttanut äiti oli spontaanisti kysynyt, että saisiko ostaa vapaana liikkuneen kanan ruoaksi. Suomalainen vapaaehtoinen oli täysin yllättynyt, hän oli tullut katsomaan suloisia kotieläimiä, eikä osannut edes ajatella, että joku näkisi niissä ainekset päivälliselle. Maahanmuuttaneen äidin lähtömaassa kokonaiset kanat ovat tapana nylkeä ja tehdä ruoaksi. Suomessa kanaa ostetaan muovipakkauksessa ja prosessoituna kaupan kylmähyllystä. Lisäksi kotieläinpuistossa maahanmuuttanut äiti oli tunnistanut istutuksista kasveja, joita olisi halunnut kerätä syötäväksi:

Se X¹⁵ on semmonen vanha pappila, missä on niin ku just kesällä, siellä on kahvilatoimintaa ja siel on sit se yrttitarha. Ja sit kesäsisin niitä on lampaita ja kanoja. Siellä ehkä just paljastu juuri niitä kulttuurieroja. Hän halusi ostaa sen kanan ja sit hän ois repinyt niistä istutuksista ne kesäkurpitsan lehdet ja se oli niin ku semmonen, että wau! Se oli mulle kyl vaa rikastuttavaa, että ku, on niin ku nii tässä omassa kulttuurissa kiinni: en mä vois aatellakaan, ei mulla käynyt miellesäkään, että joku näkee ne kanat, ku mä nään ne lemmikkinä...tui tui. Ihana lemmikki, nii hän näkee sen ruokana, että ”mä haluan ostaa tän”. Se on kyl jääny mulle niin ku mieleen. (H1.)

Toinen varsin iso kulttuurien törmäys oli tapahtunut tapaamiskerralla, jossa maahanmuuttanut äiti oli tiedustellut, missä voisi ympärileikkauttaa poikalapsensa Suomessa. Suomalainen vapaaehtoinen kertoi olleensa hyvin yllättynyt, koska ei ollut edes varma, oliko ympärileikkaaminen sallittua Suomessa. Hän oli kuitenkin selvittänyt asiaa ja kertoi oppineensa, että Suomessa poikien ympärileikkaus ei ole sillä tavalla kriminalisoitua, kuten tyttöjen ympärileikkaus on. Suomalainen vapaaehtoinen oli etsinyt maahanmuuttaneelle äidille yhteystiedot, josta maahanmuuttanut äiti oli voinut tiedustella itse lisää ympärileikkauksesta. Suomalainen kertoi kokemuksen

---

¹⁵ Vanhan pappilan nimi muutettu koodiksi X, tunnistettavuuden häivyttämiseksi

olleen varsin hämmäntävä. Hän ei ollut koskaan aiemmin tullut ajatelleeksi ympärileikkausta Suomessa.

Haastateltu: Mut se oli just se eka kerta, ku me tavattiin, ku sit hän kysyi, että missä hän voi ympärileikata pojan. Ja sit mä olin ihan että, en ees tiedä onko se ees sallittua Suomessa? On myös tuollaisia tosi yllättäviä, mistä se kulttuuri tulee eteen.

Mirja: No miten sä sen luovit? Muistaks sä enää?

H: No sit mä googlasin, että saako Suomessa niin ku ympärileikata.

M: Niin, saako Suomessa?

H: Ja sit oli, en ees muista, mut mun mielestä se oli, että saa. Se ei ole niin ku samalla tavalla kriminalisoitua, niin kuin tyttöjen ympärileikkaus. (Viite poistettu.)

Suomalaisten vapaaehtoisten kokemissa yllätyksissä oli läsnä tunteita ilosta suruun ja jopa järkytykseen. Eräs vapaaehtoinen (H3) kertoi tilanteesta, josta oli riittänyt naurua pitkäksi aikaa. Maahanmuuttanut äiti oli ollut raskaana ja oli saanut Kelan äitiyspakkauksen. Sen vuoden Kelan äitiyspakkauksessa oli ollut liukuvoide. Suomalainen vapaaehtoinen kuvasi tapahtunutta minulle lähetetyssä sähköpostissa (25.01.2023) seuraavin sanoin:

Ja tulipa mieleen ehkä yksi hauskimista tilanteista ystävytemme aikana:

- - - nuorimmainen lapsi syntyi silloin, kun perhe oli ollut Suomessa vasta kaksi kuukautta. - - - iloitsi Kelan äitiyspakkauksesta, jossa oli vaatetta ja tarpeellisia tuotteita niin vauvalle kuin vanhemmalle. Eräänä iltana Whatsappiini tuli - - - kaksi valokuvaa ja kysymykset: "Mikä tämä on ja mihin tätä käytetään?"

Kuvassa oli liukuvoidetuubi, joka oli tullut äitiyspakkauksen mukana. Vastasin nauru-emojien kera, että se on sinulle ja miehellesi helpottamaan seksielämää, varsinkin synnytyksen jälkeen se voi olla tarpeen, tai muutoinkin. - - - oli hämmäntynyt, kielimuurikin oli tuolloin vähän korkeampi, joten selvitin asiaa muutamalla ääniviestillä. Tämän jälkeen - - - tuli noin kymmenen nauru-emojia ja "Ok". (H3.)

Tunteiden toisesta laidasta kertoo tilanne, jossa raskaana ollut maahanmuuttanut äiti menetti lapsessa kohtukuolemaan muutama viikko ennen laskettua aikaa. Suomalainen vapaaehtoinen kertoi, että ei voinut uskoa puhelinsoittoa, jonka sai maahanmuuttaneen äidin mieheltä sairaalasta. Suomalainen oli ollut tukena raskauden aikana ja jopa rakenneultrassa. Kuolema oli herättänyt valtavaa surua, hämmennystä ja järkytystä maahanmuuttaneen äidin perheessä ja jättänyt jäljen myös suomalaiseen vapaaehtoiseen, joka oli auttamassa maahanmuuttanutta ystäväänsä kohtukuolemaa seuranneina päivinä. Suomalainen vapaaehtoinen kertoi, että kokemus oli tuonut

heidän suhteeseensa uuden sävyn, koska olivat jakaneet yhden synkimmistä hetkistä, lapsen kuoleman.

Toisenlainen koskettava hetki oli koettu tilanteessa, jota sävytti myös osittainen järkytys, jossa suomalaiselle vapaaehtoiselle (H4) oli paljastunut, että hän oli maahanmuuttaneen äidin ensimmäinen suomalainen kaveri. Järkyttäväksi tiedon oli tehnyt se, että maahanmuuttanut äiti oli asunut Suomessa jo kahdeksan vuotta. Suomalainen kuvaili tuntemuksiaan hämmentyneeksi ja surulliseksi. Hän pohti sitä, miltä itsestä tuntuisi asua vuosia toisessa maassa saamatta yhtäkään paikallista, valtaväestöön kuuluvaa kaveria. Vaikka maahanmuuttoon liittyy yhtä monta tarinaa kuin on maahanmuuttanutkin, eikä tätä maahanmuuttaneen äidin kokemusta voida yleistää kaikkien maahanmuuttaneiden kokemukseksi, niin silti hänelle, juuri tälle äidille, tämä kokemus on täysin tosi. Kahdeksan vuotta on pitkä aika olla ilman paikallista ystävää.

Edellä olen kuvannut yllättäviä tilanteita ja tuntemuksia, joita suomalainen vapaaehtoinen oli kohdannut viettäessään aikaa maahanmuuttaneen äidin kanssa. Koska tutkielmani painottuu suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksiin, minulta jää tutkielmasta uupumaan mahdolliset lukuisat yllättävät tilanteet, joita maahanmuuttanut äiti on kokenut suomalaisen vapaaehtoisen kanssa. Yhdestä haastattelusta (H3) kuitenkin välillisesti kävi ilmi maahanmuuttaneen äidin ihmettelyt suomalaisesta kulttuurista. Hän oli yllätynyt erityisesti suomalaisesta perhekäsityksestä. Hän tuli Afrikasta alueelta, jossa avoliitto on konsepti, jota ei ole edes olemassa. Ajatus parisunnasta, joka asuisi yhdessä ja heillä olisi lapsia ilman, että olisivat naimisissa, oli täysin vieras. Suomessa avoliitot ovat kuitenkin yleisiä. Yhtä lailla avioero, erityisesti naisen ottamana, on täysin tabu ja mahdottomuus. Nainen ei yksinkertaisesti voi erota miehestään. Lapsiin liittyvät aiheet olivat myös aiheuttaneet hämmennystä. Maahanmuuttaneen äidin kulttuurissa vapaaehtoinen lapsettomuus ei ole edes vaihtoehto. Afrikkalaiset perheet ovat yleisesti monilapsisia ja suvut laajoja. Afrikkalainen äiti oli ihmetellyt, miksi suomalaisilla on niin paljon koiria vauvojen sijaan:

Why do they have dogs but not babies? (H3).

Lapsiin liittyvät kysymykset koetaan muutoinkin hyvin luonnollisina. Maahanmuuttanut äiti oli esimerkiksi kysynyt lapsensa suomalaiselta alakoulun opettajalta, miksei hänellä ollut vielä omia lapsia. Maahanmuuttanut äiti ei ollut edes tiennyt kysyneensä mitään arkaluontoista, ennen kuin suomalainen vapaaehtoinen (H3) oli avannut suomalaisten tapaa välttää tällaisia kysymyksiä, muuten kuin erityisen läheisissä ihmissuhteissa.

Yllätyksiltä ei voi välttyä, kun ihmiset eri kulttuureista kohtaavat. Oma kulttuuri on usein läheinen, aivan kuin "ilma, jota hengitän". Tämä voi johtaa siihen, että omaa kulttuuria voi olla vaikea huomata tai analysoida tarkemmin, ennen kuin tulee

vastakulttuuri, joka aiheuttaa törmäyksen. Yllätykset kertovat ennen kaikkea siitä, että on koettu jotakin uutta, joka poikkeaa omasta aiemmasta kokemusmaailmasta. Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että yllätykset eivät ole olleet yksisuuntaisia, vaan yllätetyksi ovat tulleet sekä paikalliset vastaanottavan yhteiskunnan edustajat, kuin myös muualta muuttaneet.

5.5 Oppiminen

Yksi teemakokonaisuus haastattelujen kysymysrungossa oli *oppiminen*. Kysyin muun muassa: ”Mitä olet oppinut itsestäsi sekä mitä olet oppinut suomalaisesta kulttuurista ja maahanmuuttaneen äidin kulttuurista?” Mielestäni oppimisen tulokulman mukaan ottaminen haastatteluun antoi vapaaehtoiselle mahdollisuuden reflektoida vapaaehtoistoiminnan matkaansa ja siellä syntyneitä oivalluksia. Ilman uusia kokemuksia, ei voi tapahtua todellista oppimista¹⁶ (Kolb & Peterson 2017, 3). Tukihenkilötoiminnassa huomio usein kohdistuu autettavaan ja hänen tarpeisiinsa. Tämä on ymmärrettävää, koska tukihenkilötyylisen vapaaehtoistoiminnan päämääränä on usein juuri tukea henkilöä, joka kuuluu toiminnan kohderyhmään. Riskinä kuitenkin on, että katvealuelle jää vapaaehtoisen omat kokemukset ja koetut oppimisen hetket.

Haastateltavien huomiot itsestä olivat yksilöllisiä ja jokseenkin henkilökohtaisia. Eräs vapaaehtoinen (H3) oli oppinut vahvuuksistaan, siitä miten oli kielitaitoinen ja verbaalinen. Toinen vapaaehtoisista (H4) oli oppinut lisää herkkyydestään ja siitä, miten hänellä oli tarve tietoisesti tunnetasolla työstää vaikeita teemoja, jotka tulivat esiin ystävätoiminnan aikana. Kolmas vapaaehtoinen puolestaan kertoi oppineensa realismia. Hän oli aloittanut vapaaehtoistoiminnan haaveillen mielessään onnistuneesta ja lämminhenkisestä kansainvälisestä ihmissuhteesta, mutta todellisuus oli osoittautunut toisenlaiseksi (tästä lisää seuraavassa alaluvussa 6.1 Ristiriitoja ystävydessä).

Yksi mielenkiintoisimmista vastauksista oppimiseen liittyen oli erään haastateltavan (H2) kokemus siitä, että maahanmuuttanut äiti oli rohkaissut suomalaista vapaaehtoista kokeilemaan uusia asioita. Maahanmuuttanut äiti oli esimerkiksi houkuttellut suomalaisen YMÄ-ystävänsä seinäkiipeilemään – tekemään asiaa, jota vapaaehtoinen ei olisi saattanut kuvitellakaan tekevänsä aiemmin. Suomalaisesta vapaaehtoisesta oli tullut esiin sellaista uskallusta ja kokeilunhalua, josta oli itsekkin varsin yllätynyt. Hänen oivalluksensa kiteytyi sanoihin:

Aina löytyy itsestä uusia puolia, kun löytyy oikeita ihmisiä kaivamaan ne ylös.
(H2.)

---

¹⁶ David A. Kolb on kokemuksellisen oppimisen teorian (engl. *experiential learning*) kehittäjä.

Mielestäni tämä oli kiinnostavaa siksi, että tässä esimerkin tilanteessa rikkoutui stereotypia auttaja-autettava asetelmasta. Maahanmuuttanut äiti oli kotoisin Lähi-idän sota-alueelta. Perustellusti olisi voinut ajatella, että hän oli tuen ja avun tarpeessa. Hänestä löytyi kuitenkin rohkeutta, joka sysäisi myös suomalaisen vapaaehtoisen kohti uusia aluevaltauksia, ja niin kuin hän itse kertoi: ”Pois omalta mukavuusalueelta”.

Haastateltavien havainnot suomalaisesta kulttuurista oli yhtä lailla kiinnostavia. Yksi haastateltavista (H3) mainitsi, että oli oppinut katsomaan Suomea maahanmuuttaneen silmin. Suomalainen järjestelmä ja sen byrokraattisuus sai kritiikkiä. Sosiaaliturvan kokonaisuus koettiin monimutkaisena, jossa maahanmuuttaneet jäivät neuvontaa tarvitsevista palveluista vaille tarvitsemaansa apua ja huomiota. Haastateltava viittasi tällä neuvola-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluihin.

Mää oon miettiny, no, mää oon aika paljon (maahanmuuttanutta äitiä) auttanu. Mä oon miettiny, et miten normaalisti maahanmuuttajille, kuka niitä sitte neuvoo, jos ei ne sossut ehi? (H3.)

Hän (H3) pohti myös sitä, kuka maahanmuuttanutta neuvoo muun muassa siinä, miten lapselle varataan hammashoitoaika. Koulumaailmasta hän kertoi esimerkin, kuinka yhdellä maahanmuuttaneella äidillä oli kouluikäisiä lapsia, muttei hän ollut kuullutkaan Wilma-sovelluksesta, jota yleisesti käytetään Suomessa koulujen ja kodinväliseen viestienvaihtoon. Suomalainen vapaaehtoinen koki, että maahanmuuttaneet kyllä saavat yleisellä tasolla ohjeistusta, mutta pienemmissä asioissa näkyvät suurimmat erot. Haastateltava kritisoi sitä, ettei kukaan ole varmistamassa, että maahanmuuttaneet oikeasti ymmärtävät heitä koskevat asiat ja että he saavat heille kuuluvia palveluita. Lain edessä maahanmuuttaneella on kuitenkin yhtä lailla samanlaiset oikeudet saada tietoa, tukea ja opastusta itseään koskevissa asioissa kuin valtaväestöllä:

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. (Hallintolaki 434/2003, 6§.)

Analysoidessani suomalaisten vapaaehtoisen oppimiskokemuksia suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskunnasta, mietin sitä, että tunnistaako ja tunnustaako suomalainen yhteiskunta tarpeeksi maahanmuuttaneen subjektiivisuuden? Tällä tarkoitan, että maahanmuuttanut on oman elämänsä aktiivinen toimija. Suomalaisten vapaaehtoisten pohdinnoissa oli nähtävissä sama huoli ja huomiot kuin Klarenbeekin (2021) ja Andersonin (2010, 115) pohdinnoissa. Tutkimukseni todentaa, että maahanmuuttaneet ovat yhteiskunnan altavastaaajia.

- - - mua surettaa se, et meidän (Suomen) järjestelmä edelleen on niin kankea, että vaikka ois täydellinen englanninkielentaito, niin silti täällä tarvii apua. Niin kun, et jotenkin se suomi on edelleen tosi vahvassa osassa meidän järjestelmää, minkä mä ymmärrän kyllä. Kaikki varmasti sen pyrkii oppimaan, mutta se ei oo asia minkä voi oppia puolessa vuodessa, että jotenkin se ihmisen (maahanmuuttaneen) tavallaan toimijuus käy hirmu tota muiden varassa olevaksi tietyissä tilanteissa. Ja mua surettaa se toisen puolesta. (H4.)

6 YSTÄVYYTTÄ VAI TUETTUA VAPAAEHTOISTOIMINTAA?

6.1 Ristiriitoja ystävydessä

Eräs haastattelu poikkesi merkittävästi muista haastatteluista. Itse haastattelutilanne toteutui kirjaston tiloissa, ennalta varatussa tutkijoille tarkoitettussa huoneessa, eikä se poikennut siltä osin muista haastattelutilanteista. Haastattelun sisältö oli kuitenkin erilainen ja sai loppua kohden yllättäviä käännteitä. Haastateltava oli jo etukäteen varoittanut, että maahanmuuttaneella äidillä oli tapana perua viime hetkellä tapaamisia. Suomalainen vapaaehtoinen tahtoi silti osallistua haastatteluun. Haastattelun alussa hän ilmaisi, että YMÄ-toiminta oli ollut kivaa ja kuinka motivoitunut oli toiminnan alussa, mutta haastattelun edetessä tuli ilmi YMÄ-suhteessa syntyneitä jännitteitä ja ristiriitoja.

Yhdellä tapaamiskerralla maahanmuuttanut äiti oli pyytänyt useita satoja euroja rahaa. Rahapyyntö oli kirjoitettu lapulle, ja lapussa oli myös tilinumero, johon summan olisi voinut siirtää. Vapaaehtoinen oli ymmärtänyt, että rahapyyntö oli liittynyt jotenkin maahanmuuttaneen äidin ulkomailla asuvaan puolisoon. Suomalainen vapaaehtoinen oli kokenut tilanteen järkyttävänä. Hän pohti haastattelussa, oliko häntä yritetty huijata vai oliko tämä maahanmuuttanut äiti itse huijauksen uhri. Vapaaehtoinen oli tilanteen jälkeen ollut yhteydessä YMÄ-koordinaattoriin ja kertonut tapahtuneesta. He olivat yhdessä miettineet, kuinka tulisi toimia jatkossa. Rahapyyntö oli ollut käännekohta YMÄ-suhteessa. Suomalainen vapaaehtoinen kertoi muuttuneensa varovaiseksi, alun innostus oli hiipunut. Hän oli kokenut tulleensa hyväksikäytetyksi. Tämän tapaamisen jälkeen seuraavat tapaamiset olivat peruuntuneet maahanmuuttaneen äidin toimesta.

Suomalaiselle vapaaehtoiselle kokemus oli ollut silmiä avaava ja ristiriitainen. Hän kuvaili itseään sinisilmäiseksi, joka tahtoi ajatella toisesta aina hyvää. Rahapyyntötilanne oli kuitenkin muodostunut hänelle kuin ”reality checkiksi”, joka oli hänen omien sanojensa mukaan ”palauttanut hänet maan pinnalle”.

Uskallan väittää, että lähes tuntemattoman yllättävä ja suora rahapyyntö koetaan lähtökohtaisesti epäilyttäväksi ja epämiellyttäväksi. Se, että tällainen pyyntö tuli YMÄ-toiminnan aikana, ja toisaalta se, että se nousi haastattelussa esiin, kertoo minulle jotakin siitä todellisuudesta, jota suomalaiset voivat kohdata vapaaehtoistoiminnassa maahanmuuttaneiden parissa. Oli mielestäni tärkeää, vaikkakin yllättävää, että tällainen vahvasti ristiriitaisia tunteita herättänyt kokemus tuli näkyväksi.

Vapaaehtoistoiminta antaa paljon. Haastateltavat olivat löytäneet uusia tuttavuuksia, luoneet ystävyys-suhteita, nauttineet monenlaisista aktiviteeteista ja yksinkertaisesti kokeneet paljon yhdessä. Toisaalta, jos vapaaehtoistoimintaa kuvaisi vain menestystarinan kautta, jäisi vapaaehtoistoiminnan vivahteet, joskus ristiriitaisetkin huomaamatta.

Tämän maisterintutkielman ytimessä on kuvaus suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksista heidän itsensä kertomana. Haastattelussa huomasin, että haastateltavani selkeästi punnitsi, kertoisiko vaikeasta kokemuksestaan vai ei. Maahanmuuttodiskurssiin liittyy paljon jännitteitä ja erityisesti mediassa vahvaa vastakkainasettelua. Maahanmuuton ristiriitaisista teemoista kertominen voidaan kokea haastavaksi, muun muassa leimaantumisen pelossa.

Tämä haastateltavani oli maahanmuuttomyönteinen ja tahtoi olla kotouttamassa maahanmuuttaneita Suomen kulttuuriin. Silti hän kohtasi toiminnan aikana tilanteen, joka oli saanut hänet epäilemään maahanmuuttaneen motiiveita. Olen iloinen, että haastateltava uskaltanut lopulta kertoa kokemuksestaan, koska kaunisteltu tarina ei olisi tehnyt oikeutta tutkielman päämäärälle. Maisterintutkielmassa en ole pyrkinyt selvittämään pelkästään hyviä kokemuksia tai etsimään vaikeita. Sen sijaan olen pyrkinyt yksinkertaisesti kuvaamaan suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia sellaisenaan, kuin suomalaiset vapaaehtoiset ovat ne itse ilmaisseet.

6.2 Tuettu vapaaehtoistoiminta ystävyden tilalle

Ystävänä maahanmuuttajaäidille viittaa jo nimensä puolesta ystävyteen. Mielestäni nimi johdattaa kohti toiminnan yhtä tavoitetta, joka on yhdistää paikallinen vapaaehtoinen ja muualta muuttanut äiti ja luoda puitteet mahdolliselle ystävyydelle.

Maisterintutkielmaa tehdessäni minulle piirtyi kuva tavoitteellisesta kansalais-toiminnasta, jolle oli luotu toimivat ja vastuulliset rakenteet. Alkuun MLL tarjoaa koulutuksen YMÄ-toiminnasta kiinnostuneille vapaaehtoisille. Heidän kanssaan, jotka

lähtevät toimintaan mukaan, kirjoitetaan vaitiolosopimus, ja heistä tilataan rikosrekisteriote. Vapaaehtoisten rikostausta selvitetään, koska toiminnassa voi olla mukana alle 18-vuotiaita lapsia. Toimintaan sitoudutaan yleensä vuodeksi kerrallaan. Tahtossaan YMÄ-pari voi olla enintään kaksi tai joissakin tapauksissa kolme vuotta virallisesti toiminnan piirissä. Tämän jälkeen ystäväparit voivat jatkaa, mutta MLL ei ole enää välittäjänä välissä eikä laske näitä YMÄ-pareja tilastoihin tai raportteihin rahoittajilleen. Ystävätoimintaan sitoudutaan suullisesti ensimmäisellä tapaamisella, jossa on mukana YMÄ-pari ja MLL:n puolelta koordinaattori ja mahdollisesti myös esimerkiksi hyvinvointialueen maahanmuuttopalveluiden työntekijä. Vaikka toimintaan sitoutuminen tehdään vuodeksi kerrallaan, on toiminta joustavaa, jos muutoksia tapahtuu kesken vuoden. (Jyrkinen 2023a; Jyrkinen 2023b.)

Ensimmäisellä tapaamiskerralla kirjataan ystävätoiminnan tavoitteet, jossa maahanmuuttaneen äidin toive on keskiössä. Tavoite on yleensä yhden lauseen mittainen, kuten ”rohkaistun liikkumaan lähiympäristössä.” Tämän lisäksi MLL tarjoaa toimintaan osallistuville verkkosovelluksen, johon suomalaiset vapaaehtoiset kirjaavat tapaamisten päivämäärät ja lyhyesti kuvauksen siitä, mitä ovat tehneet tapaamisilla. MLL:n YMÄ-koordinaattori pääsee näkemään kirjaukset. MLL:n puolelta kirjauksia käytetään tilastoinnin ja toiminnan kehittämisen apuvälineenä. MLL pystyy sovelluksen kautta näkemään, kuinka monta ystävätapaa on toteutunut. Näiden lisäksi verkkosovelluksessa vapaaehtoinen voi hakea myös kulukorvauksia suomalaiselle vapaaehtoiselle koituneista kustannuksista, keskimäärin noin 20 eurolla kuukaudessa. MLL tekee myös palautekyselyn YMÄ-parille kolme kertaa vuodessa: 2, 6 ja 12 kuukauden kohdalla. Palautekyselyn tarkoitus on muun muassa kartoittaa, onko toiminnan alussa kirjattuun tavoitteeseen päästy. (Jyrkinen 2023a; Jyrkinen 2023b.)

Vapaaehtoiset voivat ottaa MLL:n koordinaattoriin yhteyttä matalalla kynnyksellä koko ystävätoiminnan aikana. Niin ikään maahanmuuttanut äiti voi olla koordinaattoriin yhteydessä. Miia Jyrkinen (2023b) mukaan MLL:n idea on olla molempien osapuolien tukena, ei vain suomalaisen vapaaehtoisen. Jyrkinen (2023b) kertoi, että yhteydenotot tulevat usein WhatsAppilla. MLL on pyrkinyt mahdollisimman helppoon ja matalankynnyksen kommunikointiin. Haastattelemani suomalaisten vapaaehtoisten kokemusten perusteella, MLL on onnistunut tässä erinomaisesti. Kaikki neljä haastateltavaani olivat kokeneet, että koordinaattorilta oli saanut tukea ja hän oli ollut helposti tavoitettavissa.

MLL:n YMÄ-toiminnan rahoitus tulee pääosin STEA:lta (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus), ja joissakin tapauksissa myös hyvinvointialueilta (Jyrkinen 2023b). Vuonna 2022 STEA-rahoituksen osuus MLL:n valtakunnallisesta kokonaisbudjetista oli 31 %, 2,6 m€. Rahoituksella katetaan MLL toimintaa laajasti, ei pelkää YMA-toimintaa. Hallinnollisesti MLL:n toiminta organisaationa on jaettu

Suomessa eri piireihin, esimerkkinä Järvi-Suomen piiri. Piirit ovat itsenäisiä, ja hoitavat hallintoa ja talouttaan autonomisesti. (MLL 2024b; MLL 2024c.)

MLL on iso organisaatio, joka on vahva kolmannen sektorin toimija Suomessa. MLL arvot ovat lapsuuden ja vanhemmuuden arvostus, yhdenvertaisuus ja ilo (MLL 2024c). MLL:llä on organisaationa miljoonien eurojen rahoitus, mutta työtä tehdään ruohonjuuritasolla. Huomasin pohtivani yksittäisen maahanmuuttaneen äidin ja suomalaisen vapaaehtoisen suhdetta: missä määrin kyseessä on tuettu vapaaehtoistoiminta ja missä määrin on kyse "aidosta" ystävyydestä? Toisaalta vaarana on asettaa nämä kaksi vastakkain, sillä usein nämä ovat rinnakkain, ja haastattelujen pohjalta sitä olivatkin ainakin muutaman YMÄ-parin tapauksessa. YMÄ-toiminnassa on selkeä taustastrukturi (koulutus, raportointi, kulukorvaukset ja palautekyselyt), mutta itse kohtaamiset YMÄ-parien välillä ovat vapaita, joustavia ja luonnollisia, aivan kuten missä tahansa ystävyysuhteessa. Eräs haastateltava (H4) puki tämän seuraaviin sanoihin, kysyessäni, mitä MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille toiminta tarkoittaa:

No siinä on tarkoitus tuoda niin kun maahanmuuttaneelle äidille suomalainen ystävä. Totta kai se on virallisen järjestön kautta, et mitään varsinaista ystävyttä, niin kun ystävyden, mitä ystävyydellä tarkoitetaan, ei voida niin kukaan tietenkään vaatia. (H4.)

Ystävyys on vahva ilmaus, suomen kielen terminologiassa se tarkoittaa 'läheistä suhdetta' (Pitkänen 1997). Joillekin ystävyys toteutui toiminnan aikana, toisille ei. Mietinkin tutkielman edetessä MLL:lle yleiseksi kehitysehdotukseksi YMÄ-toimintaa paremmin kuvaavaksi nimeksi *Kaveriksi maahanmuuttaneelle äidille*, sillä kaveruudelle on tyypillistä toiminnallisuus – kaverin kanssa tehdään ja harrastetaan yhdessä – kaveruus on huomattavasti ystävyttä keveämpi (Pitkänen 1997). Tällöin mahdollinen paine ystävyden muodostumisesta jäisi YMÄ-toiminnasta pois, mutta silti ovi ystävyydelle olisi avoinna. Kaveruus voi aina syventyä ystävydeksi. Epäilemättä tämän tyylliselle vapaaehtoistoiminnalle on tilausta jatkossakin, kun yhteiskunta kasvaa yhä monikulttuurisemmaksi. Katsoipa YMÄ-toimintaa tuettuna vapaaehtoistoimintana tai ystävyden linssien läpi, niin jokainen teko kohti yhteistä kotoutumista ja siten yhdenvertaisempaa maailmaa (*integration as an end state*¹⁷), on teko lähempänä päämääräänsä.

---

¹⁷ Klarenbeek 2019, 2–3.

6.3 Tunnekuorma vapaaehtoistoiminnassa

Haastatteluaineistosta paljastui, kuinka yllättäviin tilanteisiin vapaaehtoiset voivat joutua toiminnan aikana (ks. tutkielman luku 5.4). Vapaaehtoisilla ei välttämättä ole lainkaan esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan tuntemusta, eikä sitä heiltä vaaditakaan. Vapaaehtoistoiminta on sananmukaista vapaaehtoista toimintaa, eikä siihen tarvita alan ammattia tai muodollista pätevyyttä. Haastatteluja analysoidessani tein kriittisen, sosiaali- ja terveysalan osaamiseen liittyvän havainnon, joka paljastui vasta analyysiprosessin lopussa, kun olin jo useamman kerran käynyt haastatteluja läpi: **maahanmuuttaneisiin keskittyvässä vapaaehtoistoiminnassa ei tulisi aliarvioida sitä tunnekuormaa, joka voi syntyä kohtaamisissa maahanmuuttaneiden kanssa.** Vapaaehtoisilla YMÄ-toimijoilla ei välttämättä ole välineitä käsitellä kuormittavia tilanteita ja niistä seuraavia tuntemuksia.

Haastattelututkimukseni paljasti, että YMÄ-suhteisiin voi liittyä yllättävän raskaita ja vaikeita teemoja, kuten rasmin kokemuksia, sairautta, yksinäisyyttä, sotaa ja kuolemaa. Kaikki neljä haastateltavaa kertoivat herkistä ja emotionaalisesti kuormittavista tilanteista maahanmuuttaneiden äitien kanssa, joita sisältöjä ja merkityksiä he olivat jääneet pohtimaan jälkikäteen. Pakolaisleirit, traumat, yllirajaiset perhesuhteet, terveyshuolet ja maahanmuuttaneiden kokema ulkopuolisuus ovat teemoja, joiden herättämiin tunteisiin vapaaehtoisina toimineet henkilöt eivät olleet varautuneet ennalta.

Tutkielmani yksi tuloksista ja ehdotus MLL:lle sekä muille kolmannen sektorin tahoille, jotka fasilitoivat maahanmuuttaneiden parissa tehtävää vapaaehtoistoimintaa, on se, että niiden tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota tunnekuormaan, jota vapaaehtoistoiminnassa voi esiintyä. Tutkielmani pohjalta ehdotankin MLL:lle mahdollisesti jatkokoulutusta tai toiminnan kehittämistä varten, että vapaaehtoisten tunnekuormitukseen liittyvää tematiikkaa otettaisiin vahvemmin toiminnan agendalle. Kuinka tukea vapaaehtoista, joka kohtaa vaikeita aiheita ystävätoiminnan aikana? Kaikki haastattelemani vapaaehtoiset kertoivat, että olivat saaneet tukea toiminnan koordinaattoreilta, mikä tukitoimena on vähäistä ja kasaantuu sattumanvaraisesti yksittäisille koordinaattoreille. MLL:n organisaationa olisi hyvä pohtia, olisiko vielä joidakin muita tukimuotoja, toimintoja tai työkaluja, joilla voitaisiin tukea suomalaisia vapaaehtoisia haastavissa tilanteissa. Vaikka YMÄ-toiminta onkin tarkoitettu joustavaksi ja matalankynnyksen kotouttavaksi ystävätoiminnaksi, olisi virheellistä ajatella, että toiminta olisi vain ”kevyttä kahvittelua.”

Maisterintutkielmani kantaa nimeä *Kaksisuuntainen kotoutuminen kansalaistoiminnassa*. Kysyn lopuksi, näkyykö kaksisuuntaisen kotoutumisen idea vapaaehtoisten haastattelupuheessa ja kokemuksissa. Klarenbeekin (2021) teoreettisessa viitekehyksessä *relational integration* ihmissuhteet ovat kotoutumisen ytimessä. Kaksisuuntainen

kotoutuminen on parhaimmillaan yhdessä kotoutumista, jossa kenelläkään ei ole erivapautta kotoutumisen prosessissa (ks. lisää tutkielman luvut 3.1 ja 3.2). Haastatteluaineistosta en pystynyt erottamaan ja rajaamaan ”tämä kokemus x viittaa kaksisuuntaiseen kotoutumiseen, kun taas tämä kokemus y ei.” Ystävätoiminta on pelkistettynä yhdessä oloa ja vuorovaikutusta. Sen sijaan haastatteluaineisto vahvisti ajatustani kotoutumisen dynaamisesta ja orgaanisesta prosessista, joka tapahtuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Se on toiseen tutustumista, kysymistä ja vastaamista, oppimista, ääneen ihmettelyä, yhdessä tekemistä ja kokemista. Tätä taustaa vasten, vastaukseni on kyllä: MLL:n YMÄ-toiminnassa on nähtävissä elementtejä kaksisuuntaisesta kotoutumisesta.

Toisaalta tasavertaisessakin ihmissuhteessa voi olla erilaiset roolit. Kahdessa eri haastattelussa suomalaiset käyttivät termejä *kulttuurin tulkki* ja *yhteiskunnan tulkki* kuvattaessaan omaa rooliaan YMÄ-suhteessa (H2; H3). Yksi haastateltavista (H4) pohti sitä, kuinka ihmisinä ja ystävinä ovat maahanmuuttaneen äidin kanssa tasavertaisia, mutta suomalaisina heillä on enemmän tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja puhuvat lisäksi suomen kieltä, joten heidän on helpompi toimia auttajanroolissa Suomeen liittyvissä asioissa. Vanhan sanonnan mukaisesti *tieto on valtaa*. Lisäisin tähän täsmennyksenä sen, että heillä, joilla on pääsy tietoon, on valtaa. Olen samaa mieltä kuin Alba ja Duyvendak (2019, 100): vastaanottavan yhteiskunnan edustajilla on portinvartijan rooli ja valta (engl. *gatekeeping power*). Tästä teemasta tahtoisin nähdä enemmän yhteiskunnallista keskustelua.

Tiedostammeko me suomalaisina, kuinka paljon meillä on **valtaa** vaikuttaa kotoutumisen kokemuksiin? En puhu vain hallinnon näkökulmasta, kuten kotoutumista, toimenpideohjelmista tai monista hyvää tarkoittavista kolmannen sektorin hankkeista. Kaikilla näillä on paikkansa ja merkityksensä. Tarkoitan ennen kaikkea yksilötasolla niitä hetkiä, kun ihminen kohtaa kanssaihmissen, joka on muualta muuttanut. Valtaa tulisi aina käyttää kanssaihmissen parhaaksi. Talon isäntäväkikin on avainroolissa saadessaan vieraita. Isäntäväki omalla toiminnallaan voi vaikuttaa siihen tunteeke vieras olonsa tervetulleeksi. Vaikutusvaltaa on jopa siinä määrin, että parhaimmillaan vieras kokee olevansa *kuin kotonaan*.

7 LOPUKSI

7.1 Yhteenveto tuloksista

Tutkielman empiirisen aineiston pohjalta minulle piirtyi kuva suomalaisista vapaaehtoisista, jotka olivat tarttuneet tilaisuuteen olla ilona ja apuna maahanmuuttaneille äideille kansalaistoiminnan kontekstissa. He olivat nähneet mainoksen tai kuulleet MLL:n YMÄ-toiminnasta. Toiminnan konsepti oli tuntunut sopivalta heidän elämäntilanteeseensa ja istunut heidän kiinnostuksen kohteisiinsa. Kaikilla suomalaisilla ystävillä oli ainakin jonkin verran aiempaa kokemusta vapaaehtoistoiminnasta, ja mielenkiinto maahanmuuttaneita kohtaan oli ollut olemassa jo ennen YMÄ-toimintaan osallistumista. Suomalaisia ystäviä motivoi ennen kaikkea auttamisen halu ja halu olla hyödyksi. Vapaaehtoiset veivät maahanmuuttaneita äitejä retkille, kirjastoon ja torikahveille. He tutustuttivat maahanmuuttaneita lähiympäristöönsä. He tulkkasivat suomalaista yhteiskuntaa sekä auttoivat suomen kielessä aina tilaisuuden tullen. Kommunikaatio ei muodostunut heille ongelmaksi. Yhteisen kielen puuttumisesta huolimatta oli löydetty luovia tapoja tulla ymmärretyksi.

Suomalaiset vapaaehtoiset olivat käyneet läpi tunteita laidasta laitaan. Oli koettu iloa, mutta myös huolta ja myötätuntoa maahanmuuttaneita äitejä kohtaan. Suomessa esiintyvä rasismi puhututti, kuin myös maahanmuuttaneiden kokema ulkopuolisuus ja yksinäisyys. Vapaaehtoisten pohdinnoissa korostui ajatus siitä, kuinka pienillä teoilla ja kohtaamisilla he pystyivät vaikuttamaan myönteisesti maahanmuuttaneiden äitien elämään ja tuomaan merkityksellisyyttä heidän arkeensa.

YMÄ-toiminnan aikana oli tullut vastaan yllättäviä tilanteita. Törmäyksiltä ei ollut vältytty. Vapaaehtoistoiminnasta oli muodostunut myös oppimiskokemus. Oli opittu monipuolisesti uutta, niin itsestä, maahanmuuttaneen äidin kulttuurista kuin myös Suomen yhteiskunnasta. Kuten yksi vapaaehtoisista totesi: Suomea oli opittu

katsomaan maahanmuuttaneen silmin (H3). Vaikka pääosin YMÄ-toiminta oli vastannut odotuksia, joukkoon mahtui myös ristiriitaisia ja hämmentäviä kokemuksia, pettymyksiäkin. Vapaaehtoistoiminnan esittäminen vain parhaimmassa valossaan ei tekisi oikeutta sille todellisuudelle, jota voidaan kohdata, kun kulttuurit törmäävät ja tehdään maahanmuuttaneiden parissa vapaaehtoistoimintaa.

MLL organisaationa ja kansalaistoimintaa fasilitoivana järjestönä sai runsaasti kiitosta. MLL:n vapaaehtoistoiminta näyttäytyi vastuullisesti organisoidulta. Kaikki suomalaiset vapaaehtoiset, mukaan lukien hänet, joka oli kokenut suurimmat pettymykset, suosittelivat vastaavaa toimintaa muille suomalaisille. MLL:lle annettiin kehittämisskohteeksi vain YMÄ-toiminnan lisämainonta, jotta laajempi yleisö tulisi tutuksi toiminnasta. Toinen, johon toivottiin parannusta, oli vapaaehtoisten huolellisempi tiedottaminen YMÄ-prosessin vaiheista. Yksi vapaaehtoisista oli YMÄ-verkkokoulutuksen jälkeen odottanut puoli vuotta, että hänelle löytyisi maahanmuuttanut äiti (H1). Tänä aikana hän olisi toivonut, että häntä olisi tiiviimmin informoitu prosessin kulusta.

Kaiken kaikkiaan suomalaisten vapaaehtoisten jakamat kokemukset ystävöitymännästä maahanmuuttaneiden äitien kanssa oli juuri sitä ruohonjuuritason kerrontaa, jota tahdoinkin tutkielmassa tavoitella. Hallituksen tavoitteiden, toimenpideohjelmien, kotoutumislain uudistamisen ja EU:n linjausten rinnalla (ks. lisää tutkielman luvut 1.1 ja 1.2) ruohonjuuritason äänen kuuleminen on avainasemassa kokemuksiin, joita ei virallisista asiakirjoista löydy. Suomalaiset vapaaehtoiset antoivat ruohonjuuritason äänensä tutkielmalle, mutta samalla olivat itse ruohonjuuritason toimijoita suhteessa maahanmuuttaneisiin äiteihin. Väitän, että toiminnallaan ja ystävällisyydellään he mursivat ja murtavat jatkossakin niitä vallan hierarkioita, jotka ovat vallitsevia maahanmuuton kontekstissa.

7.2 Reflektio

Aloitin maisteriseminaarin Jyväskylän yliopistossa syyskuussa 2022. Olin jo aiemmin, keväällä 2022, ottanut yhteyttä MLL:n YMÄ-toiminnasta vastaavaan koordinaattoriin ja kävimme alustavia keskusteluja opinnäytetyön tekemisestä. Maisteriseminaarin alussa esitin ajatuksen maisterintutkielman aiheesta ja sain tutkielmalle pääohjaajan, professori Outi Fingerroosin. Myöhemmin toiseksi ohjaajaksi sain tutkijatohtori Anne Häkkisen, joka oli mukana opinnäytetyöprosessini alkuvaiheessa.

Tutkielmaprosessissani pyrin myös kiinnittämään erityistä huomiota tutkimusetiikkaan, omaan positiooni tutkielman tekijänä. Tarvittaessa kysyin ohjausta ja apua tutkielman ohjaajaltani. Näiden lisäksi sain vahvistusta opiskeluihin liittyvästä maisteriseminaarista, joka kesti syksystä 2022 kevääseen 2023 asti. Maisteriseminaarissa

sain tarpeellista tutkimuksen tekemiseen liittyvää tietoa ja huomioita niin professoreilta kuin kanssaopiskelijoiltani.

Syksyllä 2022 allekirjoitin opinnäytetyösopimuksen MLL:n Järvi-Suomen tukihenkilötoiminnan koordinaattorin kanssa, ja aloitin kirjoittamaan tutkimussuunnitelmaa. Myöhemmin syksyllä tutkimussuunnitelmani oponoitiin, ja sen jälkeen lähetin kutsukirjeen tutkimukseen, tutkimustiedotteen ja tietosuojailmoituksen MLL:n yhteyshenkilölle. Hän välitti ne eteenpäin MLL:n muille Järvi-Suomen piirin koordinaattoreille. He auttoivat tiedottamisessa ja haastateltavien löytämisessä. Osallistuin loppuvuonna 2022 havainnoijana MLL:n toimipisteen järjestämään vapaaehtoisille tarkoitettuun Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -verkkokoulutukseen. Tutkielman haastatteluaineiston keräsin 2022–2023 vuodenvaihteessa.

Tavoitteenani oli kirjoittaa opinnäytetyö valmiiksi keväällä 2023. Opintoihini liittyvä kolmen kuukauden korkeakouluharjoittelu toteutui kuitenkin nopealla aikataululla keväällä 2023, joten maisterintutkielman kirjoittaminen siirtyi. MLL:n kanssa olin sopinut, että maaliskuuhun 2023 mennessä luovutan heille alustavat tutkimustulokset. Korkeakouluharjoitteluni vuoksi jouduin siirtämään sovittua ajankohtaa. Palasin tutkielman pariin marraskuussa 2023, vajaa vuosi sen jälkeen, kun olin tehnyt ensimmäiset tutkielmaan liittyvät haastattelut. Vuoden tauko oli pitkä, muttei liian pitkä. Kuuntelin haastattelut nauhalta, tarkastin ja tulostin litteraatiot. Kävin läpi tutkielman tutkimussuunnitelmaa ja palautin mieleen tutkielman taustoitusta.

Vuoden aikana ehti tapahtua paljon. Keväällä 2023 Suomi sai uuden *sinimustan* hallituksen, jota johtaa kokoomuksen Petteri Orpo. *Sinimusta* viittaa hallituksen pääpuolueisiin Kokoomukseen ja Perussuomalaisiin. Jälkimmäinen puolue on tullut tunnetuksi maahanmuuttokritiikistään. Maahanmuuttoon ja rasismiin liittyvät keskustelut kiihtyivät ja kuohuivatkin, kun kesällä 2023 media¹⁸ paljasti rasistisia kannanottoja ministerien menneisyydestä. Hallitus oli yhteiskunnallisen paineen takia pakotettu myöhemmin syksyllä 2023 antamaan tiedoksiannon eduskunnalle, jossa se vakuutti irtisanoutuvan kaikesta rasismista ja sitoutuvan yhdenvertaisuuteen. Valtioneuvoston tiedotteen mukaan kyse ei ollut vain julkilausumasta, vaan ”tiedonanto sisältää lukuisia toimia yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja rasismin torjumiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa” (Valtioneuvosto 2023).

Seurasin mediakeskustelua ja mietin, miten ajankohtainen ja tarpeellinen etnologisen maisterintutkielmani aihe on. Olin ollut tätä mieltä jo aiemmin, mutta tunne vain vahvistui. Samalla ymmärsin, että tutkielmani on yhteiskuntaetnologiaa. Yhteiskuntaetnologiassa käsitellään ruohonjuuritasolta arjen ilmiöitä ryhmien ja ihmisten omasta ”maaperästä” käsin. Julkisen sektorin ja viranomaisten lausuntoihin,

---

¹⁸ Esim. Helsingin Sanomien artikkeli 10.07.2023: ”Rasistista kieltä Halla-ahon vieraskirjassa viljelty ”riikka” näyttää olevan Riikka Purra – ”Olen ilmaissut itseäni tavoilla, joita en nykyään hyväksyisi” (Lehtinen, Mykkänen & Paananen 2023).

asiakirjoihin ja yhteiskunnan rakenteisiin jää piiloon paljon sellaista ääneen lausumaton tietoa, joista yhteiskuntaetnologit ovat erityisen kiinnostuneita. Yhteiskuntaetnologisen tutkimukseni vahvuus onkin juuri tässä: mahdollisuudessa tuoda virallisten rakenteiden rinnalle tietoa, joka on kokemukseräistä, ja joskus *hyvinkin vaiettavaa ja vaikeaa tietoa*. (Fingerroos, Lillbroända-Annala, Koskihaara & Lundgren 2017, 16–17.) Yhteiskuntamme todella tarvitsee ruohonjuuritason huomioita kohtaamisista ja suhteista valtaväestön ja maahanmuuttaneiden välillä. Polarisaation voimistuminen on todellinen riski. Historian valossa vastakkainasettelussa on ollut monen sodan siemen.

Väitän, että vastaläike polarisaatiolle on yhteys. Yhteyttä koetaan arkisissa kohtaamisissa, ja se vahvistuu ihmissuhteissa. Ideallisessa maailmassa eri väestöryhmät kokisivat yhteyttä luonnollisesti ja spontaanisti (engl. *insiders and outsiders integrate with each other*; Klarenbeek 2019, 11–13). Maailma kuitenkin harvoin rakentuu ideaaleista. Kohtaamisen ongelmaan eri väestöryhmien välillä oman vastauksensa tuovat Mannerheimin Lastensuojeluliiton kaltaiset kansalaisjärjestöt, jotka luovat rakenteellisia puitteita yhteyden kokemiseen. Ystävien ”matchmaking”-ohjelmat voivat tosin tuntua vieraalta ja viralliselta heistä, jotka tulevat maista ja alueilta, joissa tällaista toimintaa ei ole. Viranomaisiin voidaan kokea epäluottamusta ja joissakin maissa viranomaisia suorastaan pelätään. Oma varovainen tulkinta YMÄ-kontekstissa onkin, tiedostaen ettei kyseessä ole yleistettävissä oleva tosiasia, että erityisesti tilanteissa, joissa maahanmuuttanut äiti saa suomalaisen ystävän hyvinvointialueen maahanmuuttopalveluiden tai sosiaalipalveluiden kanssa yhteistyössä, tulisi kiinnittää erityistä huomiota toiminnan tavoitteiden ja prosessin avaamisen kulttuurisensitiivisyyteen.

Entäpä sitten jatkotutkimus? Kuten tutkielman luvussa 1.2 mainitsen, maahanmuuttoa on tutkittu paljon ja monitieteellisesti (Ks. esim. Liebkind 1994, 14; Nissi 2017, 25; Lyytinen 2019, 23–24). Aihe on kiinnostanut tiedeyhteisöä ja kiinnostaa edelleen. Tästä esimerkkinä Siirtolaisuusinstituutti, joka on Suomessa muuttoliikkeitä ja maahanmuuttoa tutkiva laitos (Siirtolaisuusinstituutti 2024). Maahanmuuttoon liittyvä yhteiskunnallinen keskustelu ja tutkimus on mielestäni varsin maahanmuuttajakeskeistä¹⁹. Vastaanottava yhteiskunta on jäänyt liian vähälle huomiolle. Vastaanottavan yhteiskunnan roolia ja asemaa maahanmuuttokeskustelussa on eurooppalaisista tutkijoista tutkineet tässäkin opinnäytetyössä mainitut hollantilaiset sosiaalisen teorian professori Willem Schinkel ja relational integration- teoreettisen viitekehyksen luonut tutkijatohtori Lea M. Klarenbeek. Amerikassa aiheen tunnettuja tutkijoita ovat muun muassa sosiologian professori Richard Alba ja filosofi Elizabeth Anderson. Mielestäni Suomesta puuttuu selkeästi tähän suuntautuva tutkimus. Väitän, että maahanmuuttoa ja kotoutumisen prosesseja pitäisi tutkia entistä enemmän vastaanottavan yhteiskunnan näkökulmasta käsin. Tulisi tutkia enemmän ja paikallisesti valtarakennelmia ja hierarkioita maahanmuuttokontekstissa sekä suomalaisten asenteita, kohtaamisia

---

¹⁹ ks. mm. Siirtolaisuusinstituutin (2024) päättäneet ja meneillään olevat tutkimushankkeet

ja toimintaa maahanmuuttaneiden kanssa. Maahanmuuttaneille on suunnattu lukemattomia kolmannen sektorin hankkeita ja laadittu toimenpideohjelmia kotoutumisen edistämiseen liittyen²⁰, mutta milloin tulee se aika, että hankerahoitushakemuksissa lukeekin ”Suomalaisten (kaksisuuntaisen) kotoutumisen edistämishanke”?

Niin kuin ihmissuhteissakin, niin myös kotoutumisen saralla; jotta suhde olisi tasapainoinen ja toimiva, tulee kiinnittää huomiota suhteen molempiin osapuoliin. Tällä maisterintutkielmalla olen pyrkinyt nostamaan valokeilan ruohonjuuritason katvealueelle, ja tuomaan esiin suomalaisten vapaaehtoisten ääntä. Olen tahtonut kuulla heidän kokemuksiaan, avata ja ymmärtää niitä merkityksiä, joita suomalaiset ovat kokeneet vapaaehtoistoiminnassa maahanmuuttaneiden parissa. Tiedostan, että tutkielmani on kuin pisara meressä, tai hiekanjyvä aavikolla, mutta kuten luvussa²¹ 6.2 totesin; ”jokainen teko kohti yhteistä kotoutumista ja siten yhdenvertaisempaa maailmaa, on teko lähempänä päämääräänsä.”

---

²⁰ Ks. mm. Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämä [www-sivusto Kotoutuminen.fi](http://www.kotoutuminen.fi)

²¹ Integration as an end state (Klarenbeek 2019, 2-3).

LÄHTEET

Tutkimusaineistot

Haastattelut ja havainnointi:

Neljä teemahaastattelua, jotka tehty joulukuussa 2022 – tammikuussa 2023. Aineisto tuhotaan viimeistään 31.03.2026. Haastattelija: Mirja Marold. Aineisto pseudonymisoitu koodeiksi:

- H1-H4 = Haastateltavat.
- M = Mirja Marold, haastattelija

Muut aineistot:

Sähköpostikirjeenvaihto.

- 07.11.2022. Sähköposti Mirja Maroldilta professori Outi Fingerroosille ja professori Miikka Pyykköselle.
- 25.02.2023. Sähköposti H3:lta Mirja Maroldille.

Kirjallisuus

Alba, Richard & Duyvendak, Jan Willem 2019. What about the mainstream? Assimilation in super-diverse times. *Ethnic and racial studies*. VOL. 42, NO. 1, 105–124.

Anderson, Elisabeth 2010. *The Imperative of Integration*. (E-kirja). Princeton: Princeton University Press.

BBC 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts. Viitattu 18.10.2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007. *Tutkijan arkipäivän etiikka*. (E-kirja). Tampere: Vastapaino.

Eskelinen, Teppo & Lundbom, Pia 2022. Kansalaisyhteiskunnan ihanteet ja uhkakuvat. *Politiikasta* 1.12.2022. Viitattu 03.02.2024. <https://politiikasta.fi/kansalaisyhteiskunnan-ihanteet-ja-uhkakuvat/>

Eskola, Antti & Kurki, Leena 2020. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. *Kansalaisyhteiskunta*. Tietopankki. Viitattu 12.12.2022.

<https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/vapaaehtoistyö-auttamisena-ja-oppimisena/>

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5.painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- Eurobarometer 2019. Discrimination in the European Union. Viitattu 17.10.2022. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2251>
- European Commission 2020. Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027. Viitattu 28.09.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758&qid=1632299185798>
- European Union Agency for Fundamental Rights 2018. Second European Union Minorities and Discrimination Survey: Being Black in the EU. Viitattu 22.09.2022. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-being-black-in-the-eu_en.pdf
- Fingerroos, Outi & Lillbroända-Annala, Sanna & Koskihaara, Niina & Lundgren, Maija 2017. Yhteiskuntaetnologia – arkinen mutta kriittinen katse maailmaan. Teoksessa Fingerroos, Outi & Lillbroända-Annala, Sanna & Koskihaara, Niina & Lundgren, Maija (toim.) Yhteiskuntaetnologia. SKS: Tietolipas 255, 7–26.
- Fingerroos, Outi & Jouhki, Jukka 2018. Etnologinen kenttätyö ja tutkimus: metodin monimuotoisuuden pohdintaa ja esimerkkitapauksia. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Moniulotteinen etnografia. (E-kirja). Helsinki: Ethnos ry, 79–108.
- Fingerroos, Outi & Kajander, Konsta 2022. Etnografia, paradigmattomat ja agendahypyt. Teoksessa Fingerroos, Outi & Kajander, Konsta & Lappi, Tiina-Riitta (toim.) Kulttuurien tutkimuksen menetelmät. SKS: Tietolipas 274, 25–44.
- Google 2022a. Kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022. https://www.google.com/search?q=+kotoutuminen&ei=KYc6Y6KKBKunAxc8Prrih8Ao&ved=0ahUKEwjiua-HvcP6AhVpYPEDHS5cCK4Q4dUDCA4&uact=5&oq=+kotoutuminen&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAMyBQgAEIAEMgYIABAeEAcyBggAEB4QBzIGCAAQHhAHMgYIABAeEAcyBggAEB4QBzIGCAAQHhAHMgYIABAeEAcyBggAEB4QBzIGCAAQHhAHSgQIORgASgQIRhgAUABYAGDJCWgAcAF4AIA BhQGIAYUBkgEDMC4xmAEAoAEBwAEB&scient=gws-wiz
- Google 2022b. Kaksisuuntainen kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022. https://www.google.com/search?q=kaksisuuntainen+kotoutuminen&ei=L4c6Y9TyOqXAxc8PrtG-2AI&oq=kaksisuu&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAEYBTIFCAAQgAQyBQgAEIAEMgUIABCABDIFCAAQgAQyBQgAEIAEMgUIABCABDIFCC4QgAQyBQgAEIAEMgUIABCABDIFCAAQgAQ6CggAEecQ1gQQsAM6BAGAEB46CaguENQCEJECOGgUIABCRAjoLCC4QgAQQxwEQ0QM6DgguEMcBENEDENQCEJECOG4ILhCABBDHARCvARDUAjoLCC4QgAQQxwEQrwe6CaguEIAEENQC SgQIORgASgQIRhgAUNkVWNAzYKBIaAJwAXgEgAG1AYgB4Q-SAQQ5LjEwmAEAoAEBsAEAyAEIwAEB&scient=gws-wiz
- Google Scholar 2022a. Kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022. https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=kotoutuminen&btnG=

- Google Scholar 2022b. Kaksisuuntainen kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022.
https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=kaksisuuntaine+n+kotoutuminen&oq=kotoutuminen
- Haikara, Marjo 2022. MLL:n vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Suullinen tiedonanto 12.9.2022.
- Hallintolaki 434/2003.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#O1L2P8>
- Harju, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi.
- Harju, Aaro 2020. Yhteisellä asialla. Kansalaisyhteiskunta. Tietopankki. Viitattu 05.10.2022. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/yhteisella-asialla/>
- Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Hämeenlinna: Tammi.
- Häkkinen, Anne 2020. Ylirajainen avioliitto. Puolisovalinta ja avioituminen Suomessa asuvien kurdien keskuudessa. Väitöskirja. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika 2018. Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Moniulotteinen etnografia. (E-kirja). Helsinki: Ethnos ry, 7–31.
- Hänninen, Riitta & Kajander, Konsta & Lappi, Tiina-Riitta 2022. Etnologian ja antropologian tietoteoreettiset erityispiirteet. Teoksessa Outi Fingerroos & Konsta Kajander & Tiina-Riitta Lappi (toim.) Kulttuurien tutkimuksen menetelmät. Tietolipas 274, SKS, 45–63.
- Jouhki, Jukka & Salmi, Jelena & Tenhunen, Sirpa 2022. Etnografia antropologiassa. Teoksessa Fingerroos, Outi & Kajander, Konsta & Lappi, Tiina-Riitta (toim.) Kulttuurien tutkimuksen menetelmät. SKS: Tietolipas 274, 119–138.
- JYKDOK 2022a. Kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022.
https://jyu.finna.fi/Search/Results?lookfor=Kotoutuminen&type=AllFields&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FJAMK%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FJOURNALFI%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FKeski%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FNRL%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2Faoe%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A1%2FNLF%2Farto%2F&hiddenFilters%5B%5D=-datasource_str_mv%3Ajyx_art
- JYKDOK 2022b. Kaksisuuntainen kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022.
<https://jyu.finna.fi/Search/Results?lookfor=Kaksisuuntainen+kotoutuminen&type=AllFields&dfApplied=1&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FJAMK%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FJOURNALFI%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FKeski%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2FNRL%2F&hiddenFilters%5B%5D=-building%3A0%2Faoe%2F&hiddenFilters%5B%5D=->

- [building%3A1%2FNLF%2Farto%2F&hiddenFilters%5B%5D=-datasource_str_mv%3Ajyx_art&limit=20](#)
- Jyrkinen, Miia 2023a. VS: Kysymyksiä YMÄ-toiminnasta gradua varten. Email mirja.m.marold@student.jyu.fi
- Jyrkinen, Miia 2023b. Tukihenkilötoiminnan koordinaattori. Teams-verkkohaastattelu 4.12.2023. Haastattelija: Mirja Marold.
- Jyväskylän yliopisto 2015a. Fenomenologinen analyysi. Avoimen yliopiston Koppa. Viitattu 26.09.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/fenomenologinen-analyysi>
- Jyväskylän yliopisto 2015b. Hermeneuttinen analyysi. Avoimen yliopiston Koppa. Viitattu 26.09.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi>
- Jyväskylän yliopisto 2021a. Etnografinen tutkimus. Avoimen yliopiston Koppa. Viitattu 30.09.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/etnografinen-tutkimus>
- Jyväskylän yliopisto 2021b. Laadullinen tutkimus. Avoimen yliopiston Koppa. Viitattu 30.09.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Jyväskylän yliopisto 2022. Opas tutkimusaineistojen hallintaan. Viitattu 29.09.2022.
<https://openscience.jyu.fi/fi/tutkimusdata/ohjeita-tutkimusaineistojen-hallintaan#:~:text=Aineistonhallinnan%20suunnittelu%20on%20keskeinen%20osa,voidaan%20my%C3%B6s%20varmistaa%20tutkimusaineistojen%20jatkok%C3%A4ytett%C3%A4vyys.>
- Kansalaisareena 2022. Tutkimukset ja selvitykset. Viitattu 22.09.2022.
<https://kansalaisareena.fi/aineistoa/tutkimukset-ja-selvitykset/>
- Kattilakoski, Mari & Kumpulainen, Kaisu & Luonila, Mervi 2023. Kulttuuri yhteisöresilienssin ja kestäväns kansalaisyhteiskunnan rakentajana. Maaseutupolitiikka 21.12.2023. Viitattu 03.02.2024.
<https://www.maaseutupolitiikka.fi/blog/kulttuuri-yhteisoresilienssin-ja-kestavan-kansalaisyhteiskunnan-rakentajana>
- Kauppila, Reijo A. 200. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Keskikirjastot 2022a. Kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022.
<https://keski.finna.fi/Search/Results?lookfor=Kotoutuminen&type=AllFields&hiddenFilters%5B%5D=building%3A0%2FKeski%2F>
- Keskikirjastot 2022b. Kaksisuuntainen kotoutuminen. Viitattu 03.10.2022.
<https://keski.finna.fi/Search/Results?lookfor=Kaksisuuntainen+kotoutuminen&type=AllFields&dfApplied=1&hiddenFilters%5B%5D=building%3A0%2FKeski%2F&limit=20>
- Kettunen, Miia & Perokorpi, Tanja 2016. "Erilainen mutta hyvä" Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaan

- osallistuneiden kotoutumiskokemukset. Turun yliopisto. Kasvatustiede. Pro gradu. Viitattu 03.02.2024.
<https://www.utupub.fi/handle/10024/123201?show=full>
- Klarenbeek, Lea 2019. Reconceptualising ´integration as a two-way process´. Migration Studies, 0/2019, 1-20.
- Klarenbeek, Lea 2021. Relational integration. From integrating migrants to integrating social relations. Väitöskirja. Amsterdam: University of Amsterdam.
<https://pure.uva.nl/ws/files/60254060/Thesis.pdf>
- Kolb, David A. & Peterson, Kay 2017. How You Learn Is How You Live: Using Nine Ways Of Learning To Transform Your Life. (E-kirja). Oakland: Berret-Koehler Publishers.
- Kotoutuminen 2021a. Kotoutumisen edistämisen nykytila. Viitattu 18.10.2022.
<https://kotoutuminen.fi/kotoutumisen-edistamisen-nykytila>
- Kotoutuminen 2021b. Kotoutumislain uudistaminen. Viitattu 28.09.2022.
<https://kotoutuminen.fi/kotoutumislain-uudistus>
- Kotoutuminen 2022. Hallituksen esitys kotoutumislain kokonaisuudistukseksi on annettu eduskunnalle - seuraa aiheita koskevaa viestintää verkkopalvelussamme. Viitattu 18.10.2022. <https://kotoutuminen.fi/-/hallituksen-esitys-kotoutumislain-kokonaisuudistukseksi-on-annettu-eduskunnalle-seuraa-aihetta-koskevaa-viestintaa-koulutuksia-ja-tapahtumia-verkkopalvelussamme>
- Laimio, Anne & Välimäki, Sari 2011. Vapaaehtoistoiminta KEHITTYY. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry. Viitattu 12.12.2022.
<https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2022/03/Vapaaehtoistoiminta-KEHITTYY.pdf>
- Laine, Markus 2022. Tapahtumakulun kuvaus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 12.12.2022.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/tapahtumakulun-kuvaus/>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Lehtinen, Don & Mykkänen, Pekka & Paananen, Veera 2023. Racistista kieltä Halla-ahon vieraskirjassa viljellyt ”riikka” näyttää olevan Riikka Purra – ”Olen ilmaissut itseäni tavoilla, joita en nykyään hyväksyisi”. Poliitikka. Perussuomalaiset. Helsingin Sanomat. Julkaistu 10.07.2023. Viitattu 30.11.2023.
<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009709571.html>
- Liebkind, Karmela 1994. Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Lyytinen, Eveliina 2019. Johdanto. Teoksessa Eveliina Lyytinen (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 15-35.
- Länsimäki, Maija 1999. Kotoutuuko maahanmuuttaja? Kotimaistenkielten keskus. Viitattu 28.09.2022.

- https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/kielikuna_%281996_2010%29/kotoutuuko_maahanmuuttaja
- Lönnqvist, Bo 1999. Mitä etnologia on? Teoksessa Bo Lönnqvist & Elina Kiuru & Eeva Uusitalo (toim.) Kulttuurin muuttuvat kasvot. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 13–33.
- Mela, Marianne 2013. Vieraat äidit kotipolulla. Tapaustutkimus maahanmuuttajaäitien kotoutumisen kokemuksista ja toiseudesta parlamentaarisisessa puheessa. Helsingin yliopisto. Valtio-oppi. Pro gradu. Viitattu 03.02.2024. <https://core.ac.uk/download/pdf/14928541.pdf>
- Migrant Integration Policy Index 2020. Measuring policies to integrate migrants across five continents. Viitattu 23.09.2022. <https://www.migpolgroup.com/wp-content/uploads/2021/01/Solano-Giacomo-Huddleston-Thomas-2020-Migrant-Integration-Policy-Index-2020.pdf>
- Migri 2022. Yli 35 000 hakenut tilapäistä suojelua Suomesta – vastaanottojärjestelmän piirissä enemmän asiakkaita kuin koskaan. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 22.09.2022. <https://migri.fi/-/yli-35-000-hakenut-tilapaista-suojelua-suomesta-vastaanottojarjestelman-piirissa-enemman-asiakkaita-kuin-koskaan?ref=newsroom>
- Migri 2023a. Yli 50 000 hakenut tilapäistä suojelua Suomesta. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 06.08.2023. <https://migri.fi/-/yli-50-000-hakenut-tilapaista-suojelua-suomesta>
- Migri 2023b. Maahanmuuttovirasto valvoo vastaanottokeskuksia ohjauksella ja valvontakäynneillä. Julkaistu 13.06.2023. Viitattu 17.11.2023. <https://migri.fi/-/maahanmuuttovirasto-valvoo-vastaanottokeskuksia-ohjauksella-ja-valvontakaynneilla?ref=newsroom#:~:text=Maahanmuuttovirasto%20vastaa%20kaikkien%20Suomen%20117,toiminnan%20ohjauksesta%2C%20suunnittelusta%20ja%20valvonnasta>.
- Migri 2024. Sanasto. Viitattu 03.02.2024. https://migri.fi/sanasto#kansalaisuus_fi
- MLL 2021. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 03.10.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/ystavaksi-maahanmuuttajaaidille-toiminta/>
- MLL 2022. Tukihenkilötoiminta. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 03.10.2022. <https://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/ammattilaisille/tukihenkilotoiminta/ystavaksi-maahanmuuttajaaidille/>
- MLL 2024a. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminta. Viitattu 03.02.2024. <https://www.mll.fi/vanhemmille/toiminta-lapsiperheille/ystavaksi-maahanmuuttajaaidille-toiminta/#ystava-tukemassa-kotoutumista-ja-kielenoppimista>
- MLL 2024b. Rahoitus. Päivitetty 07.08.2023. Viitattu 17.01.2024. <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/organisaatio/rahoitus/>
- MLL 2024c. MLL:n kolmivuotissuunnitelma 2024–2026. Päivitetty 22.08.2023. Viitattu 17.01.2024. <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/organisaatio/mln-kolmivuotissuunnitelma/mln-kolmivuotissuunnitelma-2024-2026/>

- Moilanen, Raija 2004. Miten uudissanat kotoutua ja kotouttaa ovat kotiutuneet kieleemme? Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti. Viitattu 28.9.2022.
<https://www.kielikello.fi/-/miten-uudissanat-kotoutua-ja-kotouttaa-ovat-kotiutuneet-kieleemme->
- Nissi, Kaisa 2017. Uskonnot, kulttuurit ja perhe. Etnologinen tutkimus monikulttuuristen liittojen kerronnoista Suomessa. Väitöskirja. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Nykysuomen sanakirja 1953. Osa 2: J-K. Näköisjulkaisu. Kotimaisten kielten keskus 2021. Kotimaisten kielten verkkojulkaisuja 67/2, 188.
https://kaino.kotus.fi/ns/Nykysuomen_sanakirja_2_J-K.pdf
- Perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Pitkänen, Mirja 1997. Oletko ystävä, tuttava vai kaveri? Kielikello 2/1997. Viitattu 22.02.2024. <https://www.kielikello.fi/-/oletko-ystava-tuttava-vai-kaveri-#:~:text=Kaveri%2Dsanalle%20on%20leimallista%2C%20ett%C3%A4,my%C3%B6s%20seurustelusuhteeseen%20kuten%20yst%C3%A4v%C3%A4%2Dsanallakin>
- Puukko, Laura 2014. Kuinka tutustua suomalaisiin? Maahanmuuttajanaisten arkielämän läheiset suhteet. Helsingin yliopisto. Sosiologia. Pro gradu. Viitattu 03.02.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1d6540-0409-471b-8dac-3a3ce4661b94/content>
- Pärssinen, Minna 2015. Vuosi, jona pakolaiskriisi yllätti Euroopan. Yle 08.10.2015. Viitattu 03.10.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-8357318>
- Rahkonen, Juha 2021. Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa. Taloustutkimus Oy. Tutkimusraportti. Viitattu 17.10.2022. https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2021/05/Vapaaehtoistyö_tutkimusraportti_2021.pdf
- Rask, Shadia & Castaneda, Anu & Seppänen, Anna 2020. Syrjintä ja väkivaltakokemukset. Teoksessa Hannamari Kuusio & Anna Seppänen & Satu Jokela & Laura Somersalo & Eero Lilja (toim.) Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 91–96. Viitattu 17.10.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Etnografia. KvaliMOTV. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.09.2022.
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_3.html
- Saukkonen, Pasi 2020. Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. (E- kirja). Helsinki: Gaudeamus.
- Schinkel, Willem 2018. Against ‘immigrant integration’: for an end to neocolonial knowledge production. Comparative Migration Studies, 6:31, 1–17.
- Siirtolaisuusinstituutti 2024. Tutkimus. Viitattu 12.02.2024.
<https://siirtolaisuusinstituutti.fi/tutkimus/>
- Sirkkilä, Hannu 2022. Autoetnografia. Teoksessa Fingerroos, Outi & Kajander, Konsta & Lappi, Tiina-Riitta (toim.) Kulttuurien tutkimuksen menetelmät. SKS: Tietolipas 274, 259–283.

- Spindler, William 2015. Hundreds of thousands of people have fled across the Mediterranean Sea this year to escape war and persecution. Here are seven key events in this unfolding drama. UNHCR 08.12.2015. Viitattu 03.10.2022.
<https://www.unhcr.org/news/stories/2015/12/56ec1ebde/2015-year-europes-refugee-crisis.html>
- Suomen Akatemia 2021. Monimuotoisuus, luottamus ja kaksisuuntainen kotoutuminen (MOBILE FUTURES). Strateginen tutkimus. Tilannekuvaraportti 2021. Viitattu 30.09.2022.
https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/tilannekuvaraportit/stn2021-hankkeet/mobilefutures_tilannekuvaraportti_2021_final_pdf.pdf
- Teittinen, Tuula 2020. Sosiaalinen tuki maahanmuuttajataustaisten naisten ja vapaaehtoisten ystävien välisissä suhteissa. Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu. Viitattu 03.02.2024.
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/23432/urn_nbn_fi_uef-20201321.pdf;jsessionid=05EB934C3624C4FE5AEE0F4F95827C7F?sequence=1
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019. Raportti. Viitattu 17.10.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tieteen termipankki 2016a. Fenomenologia. Viitattu 26.09.2022.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:fenomenologia>
- Tieteen termipankki 2016b. Hermeneutiikka. Viitattu 26.09.2022.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneutiikka>
- Tieteen termipankki 2023. Kulttuuri. Viitattu 23.11.2023.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ihmistieteet:kulttuuri>
- Tietoarkisto 2022. Etnografia. Viitattu 30.09.2022.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehykset/etnografia/>
- Tietoarkisto 2023. Tunnisteellisuus ja anonymisointi. Termit haltuun. Viitattu 10.08.2023.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>
- Tilastokeskus 2022. Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990–2021. Valitse muuttajat – ulkomaalaistaustaisia. Viitattu 23.09.2022.
https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/m_aakoto_pxt_11vu.px/
- Tilastokeskus 2024. Käsitteet ja määritelmät. Viitattu 03.02.2024.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/kasitteet-ja-maaritelmat.html>
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen

- neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 29.9.2022.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2019. Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019.
Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2021. Kotoutumisen sanasto: 1. laitos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Kotouttaminen. 54/2021. Viitattu 04.10.2022.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163545/TEM_2021_54.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2022. HE laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 28.09.2022.
<https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM100:00/2019>
- Uusitalo, Kaisa 2019. Mitä tapahtuisi, jos Suomeen tulisi uusi pakolaisaalto? Migri: Suomi on periaatteessa hyvin varautunut, mutta käytännössä reagointi olisi hidasta. Yle uutisartikkeli 11.10.2019. Viitattu 04.02.2024. <https://yle.fi/a/3-11016469>
- Valtioneuvosto 2023. Valtioneuvosto nimesi yhdenvertaisuustiedonannon toimeenpanosta vastaavan hankeryhmän – toimenpiteiden toteutus alkanut eri ministeriöissä. Tiedote. Julkaistu 16.11.2023. Viitattu 30.11.2023.
<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valtioneuvosto-nimesi-yhdenvertaisuustiedonannon-toimeenpanosta-vastaavan-hankeryhman-toimenpiteiden-toteutus-alkanut-eri-ministerioissa>
- Varjonen, Sirkku 2013. Ulkopuolinen vai osallistuja? Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa. Väitöskirja.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40789/Varjonen_vaitoskirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Yeung, Anne Birgitta 2004. The Octagon Model of Volunteer Motivation: Results of a Phenomenological Analysis. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* Vol. 15, No. 1, March 2004.
- Yeung, Anne Birgitta 2020. Tärkein motiivi on auttamisen halu. Tietopankki. Kansalaisyhteiskunta. Julkaistu 18.11.2020. Viitattu 17.11.2023.
<https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/tarkein-motiivi-on-auttamisen-halu/>
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022. Syrjintä ja yhdenvertaisuus. Viitattu 17.10.2022.
<https://syrjinta.fi/syrjinta-ja-yhdenvertaisuus>

LIITTEET

LIITE 1 HAASTATTELURUNKO

Kysymysehdotuksia gradun YMÄ-haastatteluun

TAUSTAA:

Kerro lyhyesti, kuka olet?

Mikä on taustasi vapaaehtoistyössä ja vielä spesifimmin maahanmuuttajatyössä tai monikulttuurisella kentällä?

Kerro omin sanoin, mitä MLL:n Ystäväksi maahanmuuttaja äidille -toiminta tarkoittaa?

Kertoisitko, miten päädyit vapaaehtoiseksi MLL:n Ystäväksi maahanmuuttaja äidille -toimintaan?

Milloin tämä tapahtui?

Mikä motivoi sinua lähtemään mukaan?

Oletko ollut mukana jossakin muussa vapaaehtoistoiminnassa MLL:ssä tai muulla yhdistyksellä (esim. SPR, Pelastakaa Lapset...)?

Millaisia odotuksia sinulla oli ennen YMÄ-toiminnan alkua?

Kertoisitko MLL:n koulutuksesta? Mitä muistat siitä?

Kertoisitko ensimmäisestä tapaamisesta. Ketä oli paikalla?

Millainen ensivaikutelma sinulle jäi ensimmäisestä tapaamisesta?

YHTEYDENPITO:

Mitä yhteydenpito Ystäväksi maahanmuuttaja äidille -toiminnassa tarkoittaa?

- Kokemus, toimiiko
- Kokemus, mikä ei toimi
- Ajatuksia toiminnan kehittämisestä

Miten ja kuinka usein pidätte yhteyttä? Kertoisitko esimerkkejä.

Kuka tekee aloitteen?

Mitä kommunikoinnin tapoja (esim. elekieli, kirjoittaminen/piirtäminen, puhutut kielet) käytätte yhteisillä tapaamisilla?

Käytätkö tulkkauslustoja, kuten Google Translatea?

Jos olet käyttänyt tulkkauslustaa, oletko kokenut tulkkauslustan käytön toimivaksi?

YHDESSÄOLO:

Mitä teette yhdessä? Kertoisitko esimerkkejä.

Kertoisitko maahanmuuttaneesta äidistä - onko teillä yhteisiä kiinnostuksen kohteita, minkälaisia?

Miten itse kuvaillet rooliasi suhteessa maahanmuuttaneeseen äitiin?

Kertoisitko tapaamisten raportoimisesta - miltä sen on tuntunut?

Oletko hakenut kulukorvauksia? - miltä se on tuntunut?

KOKEMUKSIA:

Millä sanoilla kuvailisit suhdettanne?

Kuvaile yhteistä matkaanne. Millaisia asioita tulee mieleen.

Kertoisitko muiston, joka on jäänyt mieleen?

Mikä on tuottanut iloa?

Onko jotakin mitä olet jäänyt pohtimaan tapaamisten jälkeen?

Onko jotakin mitä tekisit toisin? Miksi?

Onko tullut yllätyksiä? Kertoisitko esimerkkejä.

Mitä suhde maahanmuuttaneeseen äitiin sinulle merkitsee?

OPPIMINEN:

Mitä olet oppinut itsestäsi?

Mitä olet oppinut suomalaisesta kulttuurista?

Mitä olet oppinut maahanmuuttaneen äidin kulttuurista?

Mitä olet oppinut YMÄ-toiminnasta yleisesti? Ovatko odotukset vastanneet todellisuutta?

LOPUKSI:

Miten MLL:n Ystäväksi maahanmuuttaja äidille -toiminta mielestäsi toimii?

- positiivista
- Negatiivista
- kehittämisideoita

Millaisena näet sinun ja maahanmuuttaneen äidin välisen suhteen vapaaehtoistoiminnan päätyttyä?

Haluaisitko kertoa tai sanoa jotakin:

- vapaaehtoistoimintaa maahanmuuttaneiden parissa harkitseville?
- vapaaehtoistoimintaa maahanmuuttaneiden parissa järjestäville ta-
hoille?

Onko vielä jotakin muuta, jota haluaisit kertoa tai lisätä?

LIITE 2 KUTSUKIRJA TUTKIMUKSEEN

Hei Sinä suomalainen Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan vapaaehtoinen!

Kutsun Sinua osallistumaan maisterintutkielmaani liittyvään haastattelututkimukseen! Olen maisterivaiheen opiskelija Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksella. Opiskelen Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa tutkinto-ohjelmassa. Maisterintutkielman aiheena on *Kaksisuuntainen kotoutuminen kansalais-toiminnassa*.

Hienosta otsikosta huolimatta haastattelisin Sinua varsin yksinkertaisilla teemoilla. Tahtoisin tietää Sinun kokemuksistasi, ajatuksistasi ja tunteistasi – kysyisin Sinulta muun muassa; millaista on olla ystävänä maahanmuuttaneelle äidille? Mitä ystävyysuhde Sinulle merkitsee? Mitä olet oppinut? Millaiset asiat ovat tuottaneet iloa sekä onko joitakin asioita, joita olet jäänyt erityisesti pohtimaan tapaamisten jälkeen?

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Osallistuminen tarkoittasi käytännössä sitä, että haastattelisin Sinua yhden kerran yhteisesti sovittuna aikana ja yhteisesti sovitussa paikassa. Haastattelu kestäisi noin tunnin. Tämän lisäksi osallistuisin yhteen ystävätapamiseen mukaan, vain havainnoijana - tämä tapaaminen ei sisältäisi haastattelua. Tavoitteena on haastatella ja käydä tapaamisella 31.12.2022 mennessä.

Maahanmuuttaneiden parissa tehtävä vapaaehtoistoiminta on Suomessa vähäistä. Maahanmuuttaneita äitejä on tutkittu aiemminkin, mutta heidän vastaparejaan, suomalaisia vapaaehtoisia, on tutkittu selkeästi vähemmän. Sinun äänesi ja kokemuksesi on merkityksellinen – osallistu siis tutkimukseen!

Voit kysyä minulta lisää, ihan mistä vaan teemaan (tai teeman ohi) liittyen 😊

Ystävällisesti,

Mirja Marold

mirja.m.marold@student.jyu.fi

041 754 1867

LIITE 3 TUTKIMUSTIEDOTE

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

HISTORIAN JA
ETNOLOGIAN LAITOS

Pvm 24.11.2022

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

1. Pyyntö osallistua maisterintutkielmaan liittyvään tutkimukseen – "Kaksisuuntaista kotoutumista kansalaistoiminnassa" (työotsikko)

Sinua pyydetään mukaan Kaksisuuntaista kotoutumista kansalaistoiminnassa – maisterintutkielmaan, jossa tutkitaan suomalaisten vapaaehtoisten kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnasta. Kyseessä on opiskelijan opinnäytetyö, ja 30 opintopisteen laajuinen maisterintutkielma. Tutkimuksella pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaisia *kokemuksia suomalaisilla vapaaehtoisilla* on kansalaistoiminnasta maahanmuuttaneiden äitien parissa?
- Millaisia merkityksiä ja sisältöjä suomalaiset vapaaehtoiset antavat ystävyyssuhteelle maahanmuuttaneen äidin kanssa?

Sinua pyydetään tutkimukseen, jos toimit suomalaisena vapaaehtoisena MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnassa.

Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja siihen osallistumista. Liitteessä on kerrottu henkilötietojesi käsittelystä.

Tutkimukseen osallistuminen edellyttää, että olet MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille-toiminnassa mukana oleva suomalainen vapaaehtoinen, olet saanut tehtävään MLL:n perehdytyksen ja sinulla on MLL:n toiminnan kautta sinulle osoitettu ystävä, maahanmuuttanut äiti.

Tutkimuksen aineisto kerätään haastattelemalla 4–5 vapaaehtoista. Vapaaehtoisten tulee olla yli 18-vuotiaita. Lisäksi tutkielmantekijä kirjoittaa haastatteluaineistoon ja tieteellisen kirjallisuuteen perustuen kirjallisen opinnäytetyön.

Tämä on yksittäinen tutkimus. Sinuun voidaan kuitenkin ottaa yhteyttä jatkotutkimusta varten, mikäli annat yhteydenottoon suostumuksesi.

2. Vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää osallistumisen tai peruuttaa jo antamasi suostumuksen syytä ilmoittamatta milloin tahansa tutkimuksen aikana. Tästä ei aiheudu sinulle kielteisiä seurauksia.

Peruuttaessasi suostumuksesi henkilötietojesi käsittelyyn, sinusta siihen mennessä kerättyjä henkilötietoja, näytteitä ja muita tietoja ei voida käsitellä osana tutkimusta, vaan ne hävitetään, mikäli niiden poistaminen aineistosta on mahdollista.

3. Tutkimuksen kulku

Tutkimus sisältää yksilöhaastattelun. Haastattelu pidetään yhteisesti sovittuun paikkaan ja on kestoltaan arviolta 1–2 tunnin mittainen. Haastattelu nauhoitetaan. Haastattelun kysymykset liittyvät kokemuksiin vapaaehtoistoiminnasta sekä ystävydestä maahanmuuttaneen äidin kanssa. Yksilöhaastattelun lisäksi tutkimuksen tekevä opiskelija (Mirja Marold) osallistuu yhdelle ystävätaapaamiselle mukaan ja kirjaa ylös havaintoja ja huomioita. Ystävätaapaamiselle osallistuminen ei sisällä erillistä haastattelua, vaan opiskelija on mukana havainnoijana.

4. Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat hyödyt

Maahanmuuttajien parissa tehtävä vapaaehtoistoiminta on Suomessa vähäistä (vain 2 % vastanneista /v.2021/Taloustutkimus Oy), ja tähän liittyvä tutkimus lisää tietoisuutta aiheesta. Vastaanottavalla yhteiskunnalla on vastuu ja myös etuoikeus olla edistämässä maahanmuuttaneiden kotoutumista. Tutkimukseen osallistumalla pääset kertomaan oman kokemuksesi maahanmuuttajaäitien parissa tehtävässä vapaaehtoistoiminnassa, ja osaltasi vaikuttaa vapaaehtoistoiminnasta ja kaksisuuntaisesta kotoutumisesta käytävään keskusteluun.

5. Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat riskit, haitat ja epämukavuudet sekä niihin varautuminen

Tutkimukseen osallistumisesta ei odoteta aiheutuvan riskejä, haittoja tai epämukavuuksia.

6. Tutkimuksen kustannukset ja korvaukset tutkittavalle sekä tutkimuksen rahoitus

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Tutkimus on opiskelijan maisterintutkielma, eikä sitä rahoita mikään tahon.

7. Tutkimustuloksista tiedottaminen ja tutkimustulokset

Tutkimuksesta valmistuu opinnäytetyö, maisterintutkielma.

Maisterintutkielma julkaistaan Jyväskylän yliopiston kirjaston (JYX) julkaisukanavan kautta.

Tutkimustulosten julkaisemisessa opinnäytetyössä pyritään minimoimaan tunnistesteellisten tietojen käyttöä.

8. Lisätietojen antajan yhteystiedot

Mirja Marold, 041 7541867, mirja.m.marold@student.jyu.fi, maisterintutkielman tekijä, opiskelija